

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Збірник тез доповідей НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

“Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: сучасний стан, проблеми та перспективи”

Секція 4

Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

(<http://nangu.edu.ua>)

25 березня 2021 року

м. Харків

Оргкомітет конференції

Голова оргкомітету – перший заступник начальника Національної академії з навчально-методичної та наукової роботи генерал-майор **Морозов О.О.**

Відповідальний секретар оргкомітету:

науковий співробітник науково-організаційного відділу **Медвідь Ю.І.**
(057-732-37-56, 54-76)

Члени оргкомітету:

начальник науково-дослідного центру полковник **Приходько І.І.**;
начальник навчально-методичного центру полковник **Тробюк В.І.**;
начальник оперативно-тактичного факультету полковник **Павлов С.П.**;
начальник командно-штабного факультету полковник **Овчаренко В.В.**;
начальник факультету логістики полковник **Єманов В.В.**;
начальник гуманітарного факультету полковник **Іщенко С.О.**;
начальник Київського факультету полковник **Корнієнко Д.М.**;
начальник відділу по роботі з особовим складом підполковник **Шум В.Б.**;
начальник відділу служб полковник **Деркач О.В.**;
заступник начальника науково-організаційного відділу підполковник **Воробйов С.О.**

Адреса оргкомітету: 61001, м. Харків, майдан захисників України, 3, Національна академія Національної гвардії України, науково-організаційний відділ.

Контактні телефони: 057-732-37-56, 54-76.

Електронна адреса: nov_nangu@ukr.net

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори.

Секція № 4

Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

Керівник секції: доктор наук з державного управління, професор полковник **Бєлай С.В.**
Заступник керівника секції: кандидат педагогічних наук, підполковник **Міршук О.Є.**
Секретар секції: службовець **Шевченко В.В.**

Тематика секції:

- напрями удосконалення наукового, нормативного і методичного забезпечення у галузі морально-психологічного та психологічного забезпечення службово-бойової діяльності, забезпечення публічної та державної безпеки силами Національної гвардії України;
- визначення пріоритетів наукової проблематики у галузі морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності військовослужбовців забезпечення громадської та державної безпеки силами Національної гвардії України, Збройних Сил України та співробітників МВС;
- морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності, яке здійснюється в ході заходів бойової, мобілізаційної готовності, службово-бойової діяльності та бойових дій, навчання, профілактики правопорушень, протидії впливу негативних інформаційно-психологічних факторів на військовослужбовців та населення;
- психологічне забезпечення службово-бойової діяльності, яке здійснюється за напрямками: психологічна підготовка, психологічний супровід, психологічна допомога;
- актуальні питання та досвід професійно-психологічного відбору, професійно-психологічної підготовки, психологічного супроводу службово-бойової діяльності, психологічної допомоги та реабілітації, професійної підтримки психологів в силових структурах;
- тенденції розвитку вищої військової освіти та підготовки персоналу Національної гвардії України;
- проблеми взаємодії військовослужбовців, забезпечення громадської та державної безпеки силами Національної гвардії України, Збройних Сил України

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

та МВС України з релігійними організаціями різних релігійних конфесій, течій та напрямків;

➤ проблеми взаємодії військовослужбовців Національної гвардії України, Збройних Сил України та співробітників МВС з релігійними організаціями різних релігійних конфесій, течій та напрямків;

➤ актуальні проблеми соціального забезпечення службово-бойової діяльності забезпечення громадської та державної безпеки силами Національної гвардії України;

➤ сучасний стан воєнно-історичних досліджень, актуальні проблеми формування патріотичного світогляду персоналу Національної гвардії України.

УДК 796.8

Анацький Р.В., старший викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, майор; **Коверсун А.О.**, курсант 3 відділення 328 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, солдат

МЕТОДИКА ВДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ВИТРИВАЛОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ З ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНОГО БАГАТОБОРСТВА У РОЗДІЛІ БОЙОВЕ ДВОБОРСТВО

В зв'язку з тим що військовослужбовці НГУ зобов'язані у повсякденному житті буті готові до вирішення поставлених завдань, які пов'язані з використанням вогнепальної, холодної зброї та застосуванням прийомів рукопашного бою не тільки в бою, а ще і змаганнях різних рівнів, зокрема з універсального бою та військово-спортивного багатоборства, постає проблема якісної спеціальної підготовки для досягнення високих результатів.

Результати змагальної діяльності залежать від рівня різних сторін підготовленості бійця, але особливу увагу на етапі спеціалізованої базової підготовки вчені приділяють розвитку спеціальної витривалості, що є здатністю до тривалого перенесення навантажень, характерних для конкретного виду діяльності.

Нажаль, в науково-методичній літературі, нами було знайдено мало інформації, щодо шляхів підвищення і вдосконалення рівня спеціальної витривалості.

Проблема підвищення рівня спеціальної витривалості спортсменів за останні роки вивчалася досить вузьким колом фахівців з військово-прикладних видів спорту. Також слід відзначити, що всі роботи з даного напрямку проводились зі спортсменами з олімпійських видів спорту на етапі початкової і попередньої базової підготовки. Даний факт значно звужує можливість використання даних наукових розробок з військово-прикладних видів спорту на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Латишев М.В. досить широко розглянув у своїй кандидатській дисертації питання стосовно дослідження шляхів вдосконалення рівня спеціальної витривалості у борців вільного стилю, в якому автором було зазначено, що основою спеціальної витривалості у борців є добра загальна підготовка, відмінно поставлене дихання, вміння розслабляти м'язи між активними «вибуховими» діями і вдосконалення технічних прийомів, тому що чим більше вони автоматизовані, тим менше груп м'язів бере участь у виконанні руху. Також автором було запропонована методика вимірювання рівня спеціальної витривалості з використанням контрольно-тренажерних пристроїв.

Таким чином, вдосконалення техніко-тактичної підготовленості та вміння

розслабляти м'язи між активними діями опосередковано впливає на покращення рівня спеціальної витривалості спортсменів.

Ми вважаємо, що проблема підвищення рівня спеціальної витривалості за рахунок вдосконалення техніко-тактичної підготовленості бійців на етапі спеціалізованої базової підготовки вивчена недостатньо, що негативно впливає на ефективність тренувального процесу і досягнення високих спортивних результатів.

УДК 159.9.019.4:001.8(045)

Байда М.С., старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГ України Національної академії Національної гвардії України, майор

АДИКТИВНІ СТАНИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК БІОПСИХОСОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Питання про те, що змушує особистість долучатися до вживання психоактивних речовин (ПАР), почав цікавити вчених ще з другої половини ХІХ століття, як тільки стало очевидним згубний вплив таких речовин на організм людини. У різні періоди суспільного життя його гострота варіювалася, це залежало від рівня розвитку науки, поширеності цього явища, ставлення до нього тих чи інших держав і т.д. А кожна наука використовувала власну методологію дослідження: у медицині вивчався вплив генів та спадковості; у психології вплив індивідуально-психологічних особливостей; у соціології вплив зовнішніх факторів та соціуму. Це обумовило певне протиріччя між причинами (факторами) виникнення адикцій і способів її контролю та їх подолання.

Зарубіжний досвід вивчення проблеми вживання ПАР дозволив визначити наступні основні фактори, що впливають на виникнення адиктивної поведінки у військовослужбовців (зовнішні та внутрішні):

- генетична спадковість;
- пережите сексуальне або фізичне насильство;
- соціальна доступність ПАР;
- приналежність до соціальних груп, в яких пропагують вживання ПАР;
- наявність діагнозу посттравматичного стресового розладу;
- підвищена тривожність та нейротизм;
- низька стресостійкість та здатність до подолання фрустрацій.

Чинники виникнення адиктивної поведінки серед фахівців, що входять до складу сил сектору безпеки та оборони України, мають свої суттєві відмінності

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

від представників цивільних професій. Вони обумовлені складністю проходження військової служби, а саме: тривалий час перебування в бойових умовах; відрив від родини; низький рівень психологічної готовності до виконання службово-бойових завдань в бойових умовах; застосування зброї на ураження; гибель товаришів по службі; надмірне службове навантаження. А з початком проведення антитерористичної операції (операції об'єднаних сил) АТО (ООС) почала відбуватися часта різка зміна виконання завдань за призначенням, коли ще нещодавно велися бойові дії з НЗФ, а сьогодні, наприклад, особовий склад виконує СБЗ з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки населення України

Стиль життя військовослужбовця, пов'язаний зі зловживанням алкоголю та ПАР, неминуче призводить до втрати професійної активності. Знижується якість життя військовослужбовця, професійні та життєві орієнтири спотворюються, виникає конфліктний характер взаємовідносин із суспільством. Виділяються наступні психологічні особливості осіб з хімічними формами адиктивної поведінки: знижена стійкість до проблем повсякденного життя; прихований комплекс неповноцінності, що поєднується показовою зверхністю на зовні; показова соціабельність, що гармоніює зі страхом перед стійкими емоційними контактами; тенденція до брехні; схильність звинувачувати інших, розуміючи, що вони не винні; прагнення перекладати відповідальність на інших; шаблонність, повторюваність поведінки; підпорядкованість; занепокоєння.

Проведене теоретичне дослідження проблеми адиктивної поведінки особистості сформувало уявлення про основні чинники професійної діяльності військовослужбовців, що впливають на її виникнення та розповсюдження. До таких чинників до проходження військової служби відносяться: виховання в неблагополучній сім'ї; перебування в різних соціальних групах, в яких пропагують вживання алкоголю чи ПАР; переживання психотравмуючих подій в дитинстві (насильство, смерть батьків, тощо); наявність акцентуацій характеру; слабо розвинуті інтелектуальні здібності; підвищена тривожність, схильність до стресів, уникнення відповідальності або життєвих труднощів; прагнення перекладати відповідальність на інших. Ця проблема є недостатньо вивченою як серед зарубіжних, так і українських науковців. Тому інформація, яка б розкривала причини та механізми виникнення хімічних залежностей у військовослужбовців, є актуальною для використання в роботі фахівців психологічного забезпечення при супроводженні СБД підрозділів НГУ та наштовхує нас на подальше вивчення цього негативного явища.

УДК 159.9:351.74(477)

Барко В.І., доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник Державного науково-дослідного інституту МВС України; **Барко В.В.**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Державного науково-дослідного інституту МВС України; **Остапович В.П.**, доктор юридичних наук, старший дослідник, завідувач лабораторії Державного науково-дослідного інституту МВС України; **Ларіонов С.О.**, кандидат психологічних наук, доцент, начальник кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ДІАГНОСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАРУБІЖНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ МВС УКРАЇНИ

Однією із складових якісного забезпечення підрозділів системи МВС України кваліфікованим персоналом є професійний добір і подальше психологічне вивчення (моніторинг) персоналу на основі оцінювання наявності необхідних компетенцій, належних професійно важливих індивідуальних якостей. В останні роки науковцями МВС проведено значну роботу щодо оптимізації комплексу зарубіжних психодіагностичних методик, які використовуються в системі психологічного забезпечення правоохоронної діяльності, проте їх кількість поки що недостатня.

Каліфорнійський психологічний опитувальник (СРІ) (California Psychological Inventory) – це багатовимірний особистісний опитувальник, створений у Сполучених Штатах Америки на основі Мінесотського багатофакторного особистісного опитувальника (ММРІ). Опитувальник уможливує вилучення показників двадцяти основних шкал, у тому числі 3-х оціночних (контрольних). Основні шкали СРІ групуються в чотири категорії:

1. Відносини з іншими – входять твердження, відповіді на які свідчать про ступінь врівноваженості, упевненості в собі, авторитетність, переконливість, здатність зайняти високе суспільне становище.

2. Управління собою – включає завдання, що виявляють такі якості, як пристосованість, зрілість, соціальна відповідальність, вміння контролювати себе, толерантність.

3. Мотивація – визначає здатність до самореалізації за допомогою адаптації до умов середовища або на основі власних вольових та інтелектуальних можливостей.

4. Особистісні характеристики – призначені для виявлення деяких характерологічних особливостей (інтуїції, здатності до співчуття, ступеня поступливості).

Каліфорнійський психологічний опитувальник являє собою цінний діагностичний інструмент для роботи з персоналом правоохоронних структур. Він характеризується високими показниками надійності, валідності, внутрішньої узгодженості тощо. Дослідження підтвердило доцільність проведення наукової роботи щодо адаптації СРІ українською мовою для потреб органів системи МВС України, оскільки опитувальник уможливує комплексну психологічну діагностику низки професійно важливих індивідуально-психологічних особливостей особи, включеними у чотири основні категорії, пов'язані із: а) відносинами з іншими людьми; б) особливостями управління собою; в) особливостями мотивації і когнітивного стилю; г) особистісними характеристиками працівника. Опитувальник містить двадцять основних і контрольних шкал, додатково може діагностувати ступінь розвитку управлінського потенціалу менеджерів. За результатами опитування з використанням СРІ можливо встановити належність працівника органу системи МВС до певного особистісного типу (альфа, бета, гамма чи дельта), що допоможе правильно визначити сферу правоохоронної діяльності чи спеціалізацію. У подальшому планується встановлення психометричних характеристик українськомовного варіанту опитувальника і приналежності окремих тверджень адаптованого українською мовою СРІ до психометричних шкал, виокремлених за результатами латентно-структурного аналізу.

УДК 159.943

Белошенко Ю.К., старший викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНА НА РЕЗУЛЬТАТИ ЙОГО ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Психологічна підготовка органічно пов'язана з процесом виховання, навчання і тренування спортсмена та спрямована не тільки на формування, розвиток окремих сторін його психіки, але й на вдосконалення значущих для спорту позитивних властивостей особистості.

Основною задачею психологічної підготовки є формування та закріплення відповідних відносин, що становлять основу спортивного характеру, які створюються під впливом зовнішніх дій з боку тренера, оточуючих спортсмена осіб та під впливом внутрішньої самоорганізації, тобто в процесі самовиховання спортсмена.

Від внутрішнього настрою, змісту думок спортсмена залежить результат

його виступу на змаганнях. Для того, щоб показати результат необхідно цілеспрямовано тренувати свою психіку.

Щоб створити ефективний настрій на змагання спортсмену необхідно обрати свій (особливий) метод, який надасть йому психологічну перевагу. В практиці використовують наступні методи психологічного настрою:

- концентруватися на тому, що у нас під контролем;
- вдаватися до внутрішнього діалогу;
- відтворення психічних образів.

Крім цих методів існує велика кількість психологічних прийомів і технік, що сприяють досягненням у спорті. Наукові дослідження вказують на зв'язок психологічної підготовки зі спортивними досягненнями. Результат спортивної діяльності багато в чому залежить від правильної і гармонійної роботи психіки спортсмена. Від того, наскільки зможе спортсмен реалізувати себе, свої здібності в тих чи інших конкретних соціальних умовах, здебільшого залежить його спортивна кар'єра та спортивні результати.

УДК 369.22

Белай С.В., доктор наук з державного управління, професор, начальник кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України, полковник; **Керницький О.М.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України

СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ, СТРУКТУРА ТА ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ АВТОРИТЕТУ ОФІЦЕРА НГУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних умовах реформування Національної гвардії України загострилося й підсилюється протиріччя між зростаючими вимогами до авторитету офіцерів НГУ і недостатнім втіленням можливостей та інструментарію сучасної військової психолого-педагогічної практики для формування його належного рівня.

Аналіз наукових джерел та військової практики показує, що у процесі формування авторитету офіцерів НГУ у сучасних умовах відсутній єдиний концептуальний підхід до розуміння його сутності й змісту, існують розбіжності у визначенні ваги складових компонентів, динаміки їх формування, остаточно не узгоджені етапи та чинники. Визначено, що авторитет у широкому розумінні – це суспільне визнання, престиж осіб, груп й інституцій, яке спирається на цінності певного суспільства; а також особи, інституції, які користуються визнанням.

Феномен авторитету офіцера НГУ варто розуміти як деякий набутий статус,

що є комплексною якістю його носія і інтегрується з певної сукупності властивостей особистості, що одержали широке визнання у товаришів по службі і підлеглих. Такий феномен містить у собі дві сторони: соціальну й специфічну. Як що соціальна сторона присутня у кожному виді авторитету, то специфічна – визначається сферою діяльності, а також способом впливу. У зв'язку з цим часто розглядаються два прояви авторитету – авторитет посади (відповідний рівень обов'язків, відповідальності, прав) і авторитет особистості, який характеризується відповідним рівнем ділових і організаційних умінь та здібностей, спрямованістю особистості, комплексом рис характеру та ін.

Запропоновано загальну структуру авторитету офіцера НГУ, що включає такі компоненти: 1. загально-військова обізнаність, професійна та фахова компетентність; 2. розвинуті професійно важливі якості та здібності; 3. висока культура мови, поведінки, зовнішності; 4. службова етика, педагогічний такт, адекватний стиль взаємодії з підлеглими (висока вимогливість у поєднанні з повагою до їх особистості); 5. особиста відданість присязі, обраній професії та справі захисту держави; 6. наявність заслуг і успіхів, бойовий досвід та досвід керівництва.

Визначено основні «ідеальні» етапи становлення авторитету командира військового підрозділу (частини) НГУ: 1. Етап наслідування командира при здійсненні службових функцій на основі загальновійськових вимог (статути, накази, розпорядження) в умовах соціально-психологічної адаптації військовослужбовця до умов служби. 2. Етап набуття персональної й соціальної ідентичності з групою військовослужбовців свого підрозділу та з командиром. 3. Етап прийняття вимог командира і визнання його компетентності, формування початкової довіри як до фахівця та особистості. 4. Етап повної довіри до командира та усіх його розпоряджень, вимог, некритичне сприйняття його слів та поведінки (на основі безперечного визнання авторитету як командира та лідера).

УДК 159.922.27:355.23

Богуславець А.В., кандидат психологічних наук, старший дослідник, начальник науково-дослідної лабораторії науково-дослідного відділу Воєнно-дипломатичної академії імені Євгенія Березняка, полковник

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

У сучасних екзистенційних політичних, економічних та воєнних умовах в Україні, за оцінками вітчизняних фахівців, суттєво збільшилася кількість осіб,

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

які потребують термінової психологічної реабілітації, оскільки наслідки бойового стресу (БС) відчувають не тільки безпосередні учасники бойових дій, а й ті, хто має опосередковане відношення до них, переймається їхніми проблемами, передусім родина. Найбільше занепокоєння викликає психофізіологічний стан військовослужбовців, зокрема, слухачів вищих військових навчальних закладів – учасників бойових дій (УБД), які були задіяні у проведенні операції Об'єднаних сил та антитерористичної операції. За даними вітчизняних експертів, 25–30 % військовослужбовців Збройних сил України, які проходили курс лікування у військових госпіталях, мають посттравматичні стресові розлади, а слухачів – УБД – різні ступені вираженості бойового стресу.

Оперативне надання психологічної допомоги, ознайомлення з вправами для зняття напруги, проведення курсів психологічної реабілітації, пришвидшення психологічної адаптації слухачів – УБД до повсякденної навчальної та майбутньої професійної діяльності й життя є важливим напрямом роботи фахівців, які здійснюють їх психологічну реабілітацію.

Це потребує застосування ефективних технологій, спрямованих як на слухачів, так і на членів їх сімей, а також на взаємну інтеграцію всіх суб'єктів взаємодії в цивільному житті та навчальній діяльності. Серед найбільш поширених проблем психологічної реабілітації слухачів – УБД є сімейні проблеми, та їх вплив на психофізіологічні стани особистостей. Гармонійні стосунки в сім'ї слухача – УБД стають для нього ремінісцентним чинником під час навчальної діяльності, самостійної підготовки та психологічної реабілітації, оскільки напружені, конфліктні стосунки в сім'ї деструктивно впливають на психологічний стан слухача – УБД під час військово-професійної підготовки та знижують ефективність психологічної реабілітації.

Тому актуальним є апробація та використання інноваційних дієвих методів, розробка нових методик, які б давали швидкі позитивні результати, допомагали нівелювати несприятливі та психофізіологічні емоційні стани, спричинені БС, у слухачів – УБД, які перебували у складних умовах вітальної загрози та мають ознаки БС.

Отже, перспективним напрямом подальших наукових досліджень є розроблення та впровадження єдиної системи психологічного й психофізіологічного забезпечення військово-професійної підготовки слухачів – УБД очної та заочної форм навчання та курсів підвищення кваліфікації під час їх адаптації до умов освітнього процесу у вищому військовому навчальному закладі.

УДК 159.944

Бухун А.Г., кандидат педагогічних наук, заступник начальника оперативного факультету з навчальної роботи – начальник навчальної частини Національної академії Національної гвардії України, полковник; **Васищев В.С.**, старший викладач кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення оперативного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ

Застосування Російською Федерацією технологій гібридної війни проти України перетворило інформаційну сферу на ключову арену протистояння. Саме проти України Російська Федерація використовує найновіші інформаційні технології впливу на свідомість громадян, спрямовані на розпалювання національної і релігійної ворожнечі, пропаганду агресивної війни, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України.

Комплексний характер актуальних загроз національній безпеці в інформаційній сфері потребує визначення інноваційних підходів до формування системи захисту та розвитку інформаційного простору в умовах глобалізації та вільного обігу інформації.

Сучасна Україна повною мірою включена в процеси інформатизації суспільства і формування єдиного світового інформаційного ринку. Інформаційний фактор відіграє значну роль у державотворчому процесі, у поданні та відстоюванні інтересів держави. Особливе місце у цьому спектрі суспільних відносин займають проблеми забезпечення інформаційно-психологічної безпеки.

Інформаційно-психологічна безпека є однією із суттєвих складових частин національної безпеки країни, її забезпечення завдяки послідовній реалізації грамотно сформульованої національної інформаційної стратегії, в значній мірі обумовлює досягнення успіху при вирішенні задач у політичній, військово-політичній, військовій, соціальній, економічній та інших сферах державної діяльності.

Відповідно до Указу Президента України від 29 грудня 2016 року, яким введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Доктрину інформаційної безпеки України», однією з найактуальніших загроз національним інтересам та національній безпеці України в інформаційній сфері є здійснення спеціальних інформаційних операцій, спрямованих на підрив обороноздатності і деморалізацію особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, провокування екстремістських проявів, підживлення панічних

настроїв, загострення і дестабілізацію суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації, розпалювання міжетнічних і міжконфесійних конфліктів в Україні.

Проведений аналіз цих та інших загроз в інформаційній сфері, дозволив сформулювати визначення інформаційно-психологічної безпеки особового складу Національної гвардії України (в широкому розумінні), під яким слід вважати:

по-перше, належний рівень теоретичної та практичної підготовки військовослужбовців, при якому досягається захищеність і реалізація її життєво важливих інтересів та гармонійний розвиток незалежно від наявності інформаційних загроз;

по-друге, здатність держави, Міністерства внутрішніх справ та Національної гвардії України створити умови для гармонійного розвитку й задоволення потреб військовослужбовців в інформації, незалежно від наявності інформаційних загроз;

по-третє, гарантування, розвиток і використання інформаційного середовища в інтересах особистості;

по-четверте, захищеність від різного роду інформаційних небезпек.

УДК 37.013.41

Васильковський О.Т., старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНФЛІКТ ДЕРЖАВНОГО РІВНЯ

За останні півстоліття в різних країнах світу проходили різноманітні конфлікти як мирного, так і військового характеру. Провідні країни світу постійно намагалися і намагаються здійснити нав'язування своєї ідеології іншим країнам світу з їх менш соціально-економічним потенціалом. Мета яких є розв'язання різного походження суперечностей на ґрунті релігії, пригнічення національних меншин, зовнішніх боргів держави, її ступеню корумпованості й незаконного фінансового збагачення влади та еліт держави. Такі науки як політологія і соціологія постійно вивчають і досліджують процеси політико-управлінських конфліктів (політичних конфліктів) різних країн світу. Так, в своїй книзі «Государственный переворот (практическое пособие)» Едвард Н. Люттвак, описує всі процеси державного перевороту з початкових етапів до кінцевого результату: здійснення захоплення влади нелегітимним насильницьким шляхом. Всесвітньовідомий Джин Шарп, професор політології університету Дартмут штату Массачусетс, засновник Інституту Альберта Ейнштейна, що вивчає та сприяє використанню ненасильницького протистояння у конфліктах по всьому

світу, в своїх наукових працях, він висвітлює питання щодо ненасильницького протистояння. Так його відома книга «От диктатуры к демократии», чітко визначає етапи еволюції політичних конфліктів та методи ненасильницького управління державою з метою її занепаду для повного геоконтролю над її природними ресурсами, сухопутною та морською територією, виховання дешевої робочої сили для провідних країн світу, та військової переваги в геополітичному просторі на мапі світу. Паралельно цим виданням є чіткі інструкції та схеми, які визначені в учбовому посібнику «Нетрадиционные военные действия сил специальных операций», підрозділів спеціального призначення Сполучених Штатів Америки. Даний посібник описує послідовні дії щодо підтримки повстань, опорів, фінансування іноземних найманців, роботи влади під час вигнання, до десятиденних та тридцятиденних курсів підготовки лідерів повстання та заколотів. Також науковим колективом, авторами книги «Конфлікты, что изменили свет», Н. Іщенко, І. Попов, П. Щелін, І Джанашия, Є. Єнін, І Куса, «Революцию назначить» В. Сидак, В. Козенюк, «Занепад влади» М. Наїм, «Переворот» Д. Даймонт, описується періоди життя більшості народів, катаклізми та кризи, які можна (а іноді і неможливо) успішно подолати, здійснюючи особистісні зміни. Але це лише половина правди. Друга половина полягає у тому, що методи та технології врегулювання конфліктів можуть бути використані в різних напрямках.

Політико-управлінський конфлікт нині є найпоширенішим явищем у житті суспільства і держави. З одного боку, його пояснюють як об'єктивну складову суспільного розвитку, формування колективів, взаємин між великими групами людей і окремими особистостями, а з іншого — акцентують увагу на великих загрозах для людських спільнот в ситуації, коли результати практичного розв'язання конфліктів є бажаними, очікуваними, а отже, позитивними. Виходячи з цього можна зробити висновок в тому, що політико-управлінський конфлікт існує не тільки в якомусь обмеженому колі, а і в масштабі держави. Тому потрібно науково дослідити політико-управлінський конфлікт в межах держави, а саме державного рівня.

УДК 37.013.73

Васильченко Р.В., кандидат філософських наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, підполковник

СВІТОГЛЯД ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ

Світоглядна проблематика є невід'ємною складовою філософії, але власне світогляд став самостійним предметом філософського осмислення достатньо

пізно. Причини цього М. Гайдеггер вбачає в тому, що тільки у Новий час «починається той рід людського існування, коли уся область людських здібностей виявляється захопленою у якості простору, де намічається і здійснюється оволодіння суцям у цілому». Більш за те, «буття суцього шукають і знаходять у представленості суцього». Як далі пояснює М. Гайдеггер, – «Представити означає тут: помістити перед собою наявне як щось, що протистоїть, співвіднести з собою, який представляє, і понудити ввійти у це ставлення до себе як у область, що визначає. Де це відбувається, там людина складає собі картину суцього. Складаючи собі таку картину, проте, людина і саму себе виводить на сцену, на якій суцце повинно відтепер представляти, показувати себе, тобто бути картиною. Такі кардинальні зміни узагальнено виражаються в тому, що «принципове ставлення людини до суцього у цілому формується як світогляд. З того часу це слово проникає у мову. Оскільки світ стає картиною, позиція людини розуміється як світогляд.

Таким чином, вже з самого початку у слові «світогляд» фіксуються смисли, що стають для нього визначальними константами. Воно починає позначати не просто погляди на світ, а форму вираження *принципового ставлення людини до суцього у цілому*. Відтак оформлюються: *предмет* світогляду - взаємозв'язок людини і світу; його *цілісний характер*, коли усі елементи суцього поєднуються у цілісному уявленні про нього, а само це уявлення - зі ставленням до себе і до суцього; його *значення* як одночасно способу оволодіння суцям у цілому і визначення своєї позиції щодо нього.

Етимологічно, слово «світогляд» (Weltanschauung) має німецькі коріння і вперше було вжито І. Кантом у його праці «Критика здатності судження» (1790 р.) і означало світоспоглядання як спостереження світу, даного у почутті, світоспоглядання як сприйняття природи в найширшому сенсі. Поступово, слово «світогляд» почало застосовуватись як термін у творах німецьких романтиків.

«Промови про релігії» (1799 р.), де він створив цілісний образ релігійно-естетичного світогляду у дусі раннього романтизму. У близькому до романтиків сенсі застосовував цей термін і Ф. Шеллінг для позначення усвідомленого способу осягати та пояснювати цілісність суцього. Але власно понятійного статусу термін «світогляд» набув у «Феноменології духу» Г.-В.-Ф. Гегеля (1807 р.). За допомогою цього поняття німецький філософ експлікував спільне і обов'язкове для всіх моральне уявлення. Таке *моральне* навантаження поняття «світогляд» зберігає і донині.

Мірою поширення позитивістських настанов у філософії увага до світогляду як предмету філософського осмислення суттєво знизилася. Як зазначає із цього приводу А.М. Лой, – «у філософських довідкових виданнях початку ХХ ст. ми не виявляємо поняття «світогляд».

УДК 159.922.1:351.86

Власенко О.Е., науковий співробітник науково-дослідної лабораторії науково-дослідного відділу Воєнно-дипломатичної академії імені Євгенія Березняка

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА ФАХОВУ РЕАЛІЗАЦІЮ ФАХІВЦІВ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Як відомо, жінки відрізняються від чоловіків у поглядах на критерії успіхів у кар'єрі. Головне у чоловіків – просування по службових сходинках, для жінок – психологічний успіх (статус місця роботи, статус назви організації, місце робочих зустрічей і зовнішній вигляд). Краще навчаючись у школі та вищому військовому навчальному закладі, жінка у фаховій діяльності, як правило, поступається успішності чоловікові в силу наступних чинників: особистісних (шлюб, народження дітей), службових обставин (відношення начальника і колег, а можливо і самих жінок до власних професійних успіхів). Особливої уваги заслуговує питання жіночого лідерства. Існують такі основні підходи:

традиційна, лідерство – це чоловіча справа, тому жінки на чоловічих посадах не сприймаються;

егалітарна, у жінок і чоловіків різні можливості до лідерства, тому жінки-лідери оцінюються за тими ж критеріями, що і чоловіки;

нетрадиційна, жінка, а не чоловік більше здатні до лідерства.

У багатьох дослідженнях, що стосуються формування психологічної готовності майбутніх фахівців до діяльності на посаді призначення, є присутнім порівняльний аналіз особистісних характеристик військовослужбовців чоловіків і жінок. Жінки є більш стійкими до стресу, виявляють більше цілеспрямованості і наполегливості під час виконання професійних завдань, ніж чоловіки; жінки виявляють більш високий рівень саморегуляції власних психічних станів при виконанні фахових завдань. В той же час за рівнем інтелектуального розвитку й особистісного адаптаційного потенціалу не виявлено суттєво значущих розходжень між чоловіками і жінками.

Жінки перевершують чоловіків у швидкості сприйняття, у рахунку та швидкості мови, а чоловіки мають деяку перевагу в просторовій і тимчасовій орієнтації, у розумінні механічних відносин та математичних міркувань. Зазначене вище свідчить, що існує багато позитивних моментів, які сприяють ефективному виконанню службових завдань: професіоналізм; дисциплінованість; велика працездатність; внутрішня самодисципліна; відповідальність за доручену справу; прагнення до порядку й акуратності на робочому місці тощо. Але не можна не зважати на специфіку жіночої психології та на ті соціальні ролі, які на жінку покладає суспільство.

Наприклад, на шляху жінки, яка знаходиться на військовій службі та прагне зробити кар'єру зустрічається безліч різноманітних соціально обумовлених перешкод: культурних, освітніх, юридичних, психологічних. Вони пов'язані з традиційним місцем жінки у суспільстві, яка ототожнюється з “берегинею сімейного вогнища”, а не “покорителькою кар'єрних висот”.

Не дивлячись на те, що аналіз гендерних досліджень свідчить про наявність у жінок і чоловіків фізіологічних і психологічних відмінностей, ці відмінності не є настільки суттєвими для професійної діяльності і спеціального статусу у суспільстві представників обох статей.

УДК 159.923.5 – 355.34

Воробйова І. В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ДО ПИТАННЯ ПРЕВЕНЦІЇ СУЇЦИДУ У ВІЙСЬКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Проблема суїциду є актуальною в силових структурах майже всіх розвинених країн світу. Як відзначають медичні служби різних країн, суїцид є першою або другою (після нещасних випадків) причиною смерті серед особового складу. Така, нерідко зовні безглузда, смерть чинить вкрай несприятливий вплив на військовий колектив, де все підпорядковано суворим регламентам і весь уклад життя та служби тримається на згуртованості та дисципліні.

За статистикою, в будь-якому суспільстві самогубство однієї людини, так чи інакше, зачіпає ще як мінімум 6 людей. У військовому середовищі воно стає відомим не тільки близьким, друзям, товаришам по службі і командирам, а й всьому підрозділу. Психологічні наслідки суїциду у військових частинах і підрозділах значно більш широкі, вони зачіпають у військовослужбовців базові уявлення про безпеку, порядок, лідерство і військовий обов'язок. Для командирів усіх рівнів суїцид підлеглого, крім неприємностей по службі, часто стає особистою проблемою, підриваючи віру в свої сили і здібності щодо управління, знижуючи самооцінку і примушуючи сумніватися у власному професіоналізмі та компетентності. Без сумніву, будь-який командир, і як людина, і як посадова особа, бажав би уникнути подібної ситуації протягом всієї своєї кар'єри.

Суїциду можна запобігти, і це саме по собі вселяє надію. Проте, на жаль, всім суїцидам запобігти неможливо. Високий рівень самогубств в країні, як правило, поєднується з високим рівнем самогубств в силових структурах. Україна, на жаль, входить до числа країн з найвищим рівнем самогубств у світі (разом з такими

країнами пострадянського простору як: Литва, Казахстан, Росія, Білорусь), відповідно суїциди в силових структурах в нашій країні є досить поширеним явищем.

Слід мати на увазі, що у військовому середовищі мають місце додаткові фактори ризику самогубства (силові структури – це традиційно «чоловічі» структури, а чоловіки накладають на себе руки набагато частіше, ніж жінки; більш доступні потенційно смертельні засоби самогубства (вогнепальна зброя); обмеження, у певному сенсі, свободи людини, культивування агресії і насильства як компонента спеціальних програм бойової підготовки; підвищені вимоги до особистості в плані стійкості до стресів). З іншого боку, у силових структурах є і специфічні протективні фактори, що знижують вірогідність суїцидальної поведінки – професійний психологічний відбір, проходження військово-лікарської комісії та ін.

Тим не менш, у нашій країні всі силові структури, а також пенітенціарна система відноситься до числа відомств, в яких проблемі суїцидів приділяють певну увагу, на противагу, скажімо, системі освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення. Це проявляється в проведенні постійного моніторингу суїцидальної поведінки і періодичного аналізу його даних, у розробці та впровадженні заходів з попередження самогубств. Ключовою технологією при цьому є інформування та освіта командного складу, підвищення його ролі у формуванні духу єдності, колективізму і взаємної підтримки. У суїцидальній превенції суттєвою є роль командирів. Адже, кваліфікований і інформований командир, який правильно розуміє завдання суїцидальної превенції є запорукою успіху в даній справі. Також, без сумніву, велике значення має кваліфікована та своєчасна робота психологічної та медичної служб.

УДК 1:316.4

Гегечкорі О.В., доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України; **Семенов С.С.**, кандидат філософських наук, професор кафедри філософії Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПОЛІТИКИ ТА РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ

Розбудова демократичної держави, творення надійних основ громадянського суспільства в Україні вимагають філософського переосмислення деяких підходів стосовно взаємовідносин між політикою і релігією, державою і церквою. На думку аналітиків, діалектика взаємозв'язку політики та релігії проявляється як правило в основних тенденціях релігієзації політики та політизації релігії.

Історія людства свідчить, що в переважній більшості культур релігія і світська влада, як відомо, є головним політичним елементом в суспільстві, або існують

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

паралельно, більш-менш самостійно, або йдуть поруч рука в руку, або в тій чи іншій мірі зрощуються між собою аж до повного ототожнювання.

Дійсно, кожна держава створює, законодавчо закріплює і реалізує свою віросповідну стратегію і тактику, систему зносин з релігійними організаціями. В Україні можна виокремити такі характерні ознаки сучасної моделі державно-церковних відносин: світський характер держави; конституційно закріплене відокремлення церкви від держави і школи від церкви; державна реєстрація релігійних організацій, надання їм статусу юридичної особи; рівність усіх релігійних організацій, віросповідань перед законом, невизнання державою жодної релігії як обов'язкової; не втручання держави у діяльність церков, релігійних організацій, якщо ця діяльність не суперечить законодавству; захист державою прав і законних інтересів релігійних організацій; не фінансування державою діяльності релігійних організацій; державний курс на повернення церкві колишньої її власності (культових будівель, церковних атрибутів тощо); державний контроль за дотриманням законодавства про свободу совісті та релігійні організації; наявність спеціального органу з компетенцією сприяти реалізації державної політики щодо релігії, церкви і віруючих.

Якщо розглядати політику як вид суспільної діяльності, що пов'язана з утвердженням і здійсненням права індивідів, соціальних спільнот, політичних та інших інституцій (асоціацій) на управління суспільством для реалізації їхніх інтересів і потреб, то у площині "політика-релігія" можна відслідкувати ряд взаємозв'язків як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Найбільше каменів спотикання, причому і для релігійних, і для світських діячів, лежить у площині взаємовідносин між релігійними організаціями і політичними партіями (рухами).

Зв'язок між політичними партіями і релігійними організаціями в Україні значно посилюється під час виборчих перегонів. Деякі релігійні конфесії для закріплення свого положення у суспільстві намагаються заручитись протекцією певних політичних сил, а відтак втручаються в політичну боротьбу. З іншого боку, самі партії та й державні діячі в цей період налагоджують тісні стосунки з церквами, розраховуючи на підтримку їх електоратом із числа віруючих.

Багато церков, що діють на терені України, все більше стають активними учасниками політичних процесів, а відтак і безпосередніми заручниками політиків, причому як за власним бажанням, так і в зв'язку із залученням їх до політичної боротьби державною владою, опозиційними до влади силами, а також різними партіями і громадськими об'єднаннями.

Релігіезація політики так і політизація релігії – це об'єктивні процеси в тому числі і в нинішніх реаліях України. Головне тут забезпечити помірність, виваженість, не переходити дозволених меж. Як політика, так і релігія ні в якому разі в демократичному суспільстві не повинні перетворюватись в панівні, безконтрольні інституції.

УДК 342.9:351

Голіна О.Ю., науковий співробітник науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ

Проблема запобігання та боротьби з корупцією базується на природі людини, історичному розвитку суспільства, демократичному рівні країни та готовності суспільства до прийняття нових стандартів та умов життя.

З огляду на складність політичної ситуації та необхідність відбиватися від російської агресії на сході держави, корупція в Україні є актуальною проблемою, яка загрожує не лише зловживанням державним бюджетом та падінням економічного розвитку, а й самим існування країни в цілому. Особливо актуальним дане питання є серед військовослужбовців.

Корупція в сучасних умовах стала фактором, який справді загрожує національній безпеці та конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні аспекти суспільного життя: економіку, політику, управління, соціально-правові сфери, обізнаність громадськості, міжнародні відносини. Корупційні відносини все частіше замінюють правові та етичні відносини між людьми і поступово перетворюються з аномалій в норму поведінки. Корупція - це проблема, яку нагально має вирішити Україна.

Сьогодні для України, корупція представляє реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави, оскільки негативно впливає на всі аспекти суспільного життя. Країни, інфіковані хворобою корупції, є слабкими та нестабільними та потенційно вразливими до організованої злочинності з великою ймовірністю воєнних конфліктів на їх території.

Діяльність практично усіх органів державної влади в тому числі і правоохоронних органів пов'язана з корупційними ризиками.

Військовим формуванням наділене правоохоронними функціями в Україні являється Національна гвардія України, що входить в систему Міністерства внутрішніх справ України.

Слід зазначити, що Наказом Командувача Національної гвардії України №105 від 24.03.2019 року затверджено Антикорупційна програму Національної гвардії України.

Метою Антикорупційної програми НГУ є:

- забезпечити створення та координацію системи запобігання та виявлення корупції в Національній гвардії України;
- ефективно регулярне впровадження механізмів прозорості, цілісності, зменшення ризику корупції в Національній гвардії України та підвищення довіри

громадян до діяльності правоохоронних органів;

- проведення навчання щодо правової обізнаності щодо боротьби з корупцією, персоналу Національної гвардії України та формування негативного ставлення до корупційних правопорушень при збереженні суверенітету та територіальної цілісності України.

Зазначимо, що в загальному антикорупційна політика Міністерства внутрішніх справ базується на таких принципах:

- дотримання норм вітчизняної нормативно-правової бази у сфері боротьби з корупцією а також норм міжнародного права;

- забезпечення виконання рекомендацій міжнародних механізмів моніторингу протидії корупції, зокрема в рамках механізму моніторингу Конвенції ООН проти корупції, міжнародна програма НАТО «Партнерство заради миру», програми НАТО для сприяння цілісності, прозорості, цілісності та зменшенню ризику корупції в обороні та інституціях;

- впровадження заходів, встановлених нормативно-правовими актами на основі державної антикорупційної політики в Україні;

- виховання ті підтримка нульової толерантності до всіх форм корупції.

В контексті ведення бойових дій та функціонування Організації об'єднаних сил на сході України питання боротьби з корупцією набули нового значення. Захист від корупції є однією із загроз національній безпеці в Україні. Це знижує ефективність військової організації та бойову ефективність армії, відволікає ресурси або збільшує їх реальні витрати, негативно впливає на моральний та психологічний стан солдатів та погіршує репутацію Національної гвардії України.

УДК 35.08

Головня А.Ф., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, майор

ВИКОРИСТАННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В невинному розвитку технологій, вимозі потреб сьогодення, зумовлених багаторічними бойовими діями є актуальною необхідність в якісному підвищенні професійної кваліфікації. Сучасність вимагає переосмислення принципів підготовки та мотивації для професійного розвитку офіцерського складу Національної гвардії України.

Наукові джерела вказують на те, що професійний розвиток невід'ємно пов'язаний з прагненням особистості до продуктивної діяльності, її здібностями, потребами постійного набуття нових знань, розвитком навичок.

Виходячи з цього, пізнання природи професійного розвитку ми можемо розглядати через акмеологічний підхід – узагальнюючу категорію, що визначає сукупність принципів, прийомів, методів наукового дослідження, які дозволяють виявляти та вивчати досягнутий суб'єктом рівень професіоналізму, його подальший розвиток та ефективне використання в існуючій зараз реальності. Сутність акмеологічного підходу полягає у вивченні особистості як цілісного феномена в єдності її суттєвих сторін (індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт життєдіяльності); орієнтації людини на постійний саморозвиток і самовдосконалення, мотивації високих досягнень, прагненні високих результатів, життєвих успіхів; організації продуктивної діяльності особистості на всіх етапах її неперервної освіти, створенні необхідних умов для самореалізації її потенціалу. За умов застосування акмеологічного підходу домінуючу роль відіграє проблематика розвитку необхідних нам здібностей професіоналів з урахуванням різних аспектів їх підготовки і вдосконалення. При цьому потенціал визначається як об'єктивними можливостями, так і внутрішньо особистісними чинниками, серед яких провідну роль відіграють здібності і особисте ставлення особистості до діяльності. Ці якості офіцер, як особистість, виражає у самовдосконаленні, що в ідеальному розумінні повинне бути спрямоване професійною підготовкою і уособлювати в собі як тактичні так і стратегічні плани керівництва з формування необхідного професіонала – майстра своєї справи. Та більш реальною буде та ситуація, коли сам офіцер проявляє творчість для розвитку, нехтує традиційними інструментами професійного навчання, досягає значного результату.

Розвиток особистості офіцера є довгим шляхом оволодіння професією, що виходить за рамки базової військової підготовки, він супроводжується змінами якості суб'єкта, що і розглядається в загальному контексті як проблема професійного становлення офіцера. Тобто ми розуміємо, що професійне становлення офіцера – це об'єднуюче поняття, що показує якісний військово-направлений специфічний процес професійного розвитку суб'єкта для професійної діяльності.

Провідні дослідники даного напрямку визначають основними складовими професійного становлення: особистісний – направляє професійну діяльність, формує визначальні якості офіцера, організаційний – поєднує професійні знання, уміння і навички, мотиваційний – відповідно мотивує до поставленої професійної мети. Беззаперечно позитивний результат надасть активне поєднання даних компонентів.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що професійне становлення офіцера індивідуальне та залежить від використання своїх професійних умінь в діяльності, які в свою чергу, повинні бути достатньо теоретично обґрунтовані і дозволяти вирішення службових завдань на заданому рівні.

УДК 378

Голубничий М.В., викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, майор

ФІЗИЧНЕ ТРЕНУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СПОРТИВНИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Заняття фізичними вправами в умовах чергувань, при пересуванні автомобільним та залізничним транспортом застосовуються в цілях збереження розумової та фізичної працездатності, підтримання постійної психологічної та фізичної готовності до екстремальних дій, забезпечення активного відпочинку та зняття психологічної напруженості.

В практиці фізичної підготовки можна виділити наступні основні шляхи застосування фізичних вправ для підвищення рівня працездатності курсантів:

- використання фізичних вправ в період безпосередньої роботи чи в освітньому процесі службово-бойової діяльності в ВВНЗ (на чергуваннях, вахтах та ін.);
- організація активного відпочинку після тривалого періоду напруженої діяльності;
- застосування фізичних вправ для відновлення працездатності в розумовій праці.

Фізичні вправи в освітньому процесі застосовуються, як правило, у вигляді комплексів загально-розвиваючого характеру, в які включаються вправи на потягування з прогином в поперековій частині тіла, біг на місці з поворотами, нахили, повороти, оберти головою і тілом, присідання, підскоки на місці з різними рухами рук та ніг, вправи на увагу та координацію, згинання та розгинання рук в упорі лежачи.

При наявності відповідних умов та часу зміст фізичних тренувань в освітньому процесі учбово-бойової діяльності ВВНЗ може передбачати спортивні та рухомі ігри. При підборі та проведенні ігор приймається до уваги направлена їх дія на вдосконалення спеціальних якостей та навиків.

Враховуючи місце, час та задачі фізичного тренування в освітньому процесі учбово-бойової діяльності, керівник повинен вибрати гру та визначити основні правила, підготувати все необхідне для її проведення, організувати займаючихся та провести підсумки гри.

Вибір спортивної чи рухомої гри залежить в основному від тих педагогічних задач, які ставляться перед конкретним фізичним тренуванням в освітньому процесі службово-бойової діяльності. Ігровий матеріал підбирається в залежності від місця проведення гри (обмежений майданчик, поле, поляна, зал та ін.), наявність інвентарю та часу, призначеного для проведення фізичного тренування в освітньому процесі учбово-бойової діяльності ВВНЗ.

Визначення результатів гри, виявлення помилок, невірних дій мають велике виховне значення. При підведенні підсумків спортивної чи рухомої гри важливо враховувати не тільки досягнення цілі в процесі тренування в освітньому процесі учбово-бойової діяльності, але і якість виконання ігрових дій, дисциплінованість займаючихся, визначення найкращих гравців. До розбору гри корисно долучати помічників та самих займаючихся. Це привчає учасників критично мислити, підвищує свідому дисципліну, посилює інтерес до подальших фізичних тренувань в освітньому процесі учбово-бойової діяльності з використанням засобів спортивних ігор.

УДК. 378

Голубничий М.В., викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, майор

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ФІЗИЧНИХ ТРЕНУВАНЬ В ПРОЦЕСІ ПОЛЬОВИХ ТА ІНШИХ ЗАНЯТЬ

Практичні навички курсантів Національної академії Національної гвардії України, отримані на заняттях з фізичної підготовки, повинні широко використовуватися та вдосконалюватися ними на польових заняттях по вогневій та тактичній підготовці, а також на малорухомих заняттях. Існують дві основні форми тренувань:

- тренування «попутно» - при пересування на заняття та поверненні з них;
- тренування під час проведення занять.

Попутне тренування проводиться при усіх виходах на заняття та поверненні з них шляхом: пересування поза дорогою кроком, бігом, переповзанням; приховано та безшумно, по сигналам, орієнтирам, азимуту; групами, одиночно та у складі підрозділу; подолання всіх зустрічаючихся перешкод та перепон (у тому числі водних); введення раптових вводних і дачі різноманітних завдань на групові та одиночні дії; введення вправ на розвиток сміливості та рішучості; проходження зустрічних перешкод з короткими епізодами учбових боїв. Проводячи попутне фізичне тренування курсантів, потрібно враховувати характер майбутніх чи проведених занять і в залежності від цього вводити різноманітні по характеру та змісту фізичні навантаження: тривалі чи швидкісні, на увагу чи на запам'ятовування і т.д.

Тренування під час проведення занять з вогневої підготовки здійснюється в проміжках між стрільбою та одночасно під час стрільби з курсантами, які вільні від стрільб. Із окремих прийомів та способів тренування можна використовувати наступні:

- дії з холодною зброєю;

- гранатометання (учбовими гранатами);
- способи зв'язування та конвоювання;
- пересування (пригнувшись, переповзання), подолання перешкод під час ведення вогню;
- спеціальні вправи для розвитку швидкості та точності зорового та слухового сприйняття.

Із комплексних дій для тренування можна обрати: короткі кидки бігом вперед з ураженням цілей (чучел) гранатою, штиком чи прикладом; невеликі тактичні задачі на приховане пересування та спостереження з укриття, з місцевих предметів, з дерев (із застосуванням елементів маскування та самоокопування).

Тренування під час проведення занять з тактичної підготовки проводиться на різноманітній місцевості при виконанні різних задач (пошук, засади, розвідки боєм, нальоту та ін.). На цих заняттях широке примінення повинні знайти різноманітні способи пересування, подолання перешкод (водних у тому числі), маскування, елементів вогневої підготовки з прийомами рукопашного бою.

На малорухомих заняттях повинні використовуватися вправи для розвитку швидкості, спритності та моторності, а також застосовувати вправи для групової зарядки. Вищевказані вправи проводити як на початку, так і в кінці занять, витрачаючи на них не більше 1-3 хвилин (максимум 5). Проводячи ці вправи в бадьорому темпі, сприяють підвищенню уваги та покращенню працездатності курсантів Національної академії Національної гвардії України.

УДК: 378

Гунбіна С.Я., викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, капітан

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНИХ КОМПЛЕКСНИХ ВПРАВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ

Метою нашого дослідження було виявлення ефективності військово-прикладних комплексних вправ при навчанні курсантів прийомам рукопашного бою. В експерименті прийняли участь курсанти командного напрямку підготовки 3-го року навчання (ЕК) та (КГ) по 25 осіб.

Особливістю змісту та методики проведення занять в ЕК було застосування військово-прикладних комплексних вправ. Вони виконувалися на загально-військовій смузі перешкод з застосуванням атакуючих дій зі зброєю на манекенах та застосування больових прийомів у стійкі з асистентом. Для кожного етапу бойового навчання (по розділам та в цілому) були розроблені свої варіанти вправ. При вивченні по розділам виконувались прийоми та дії рукопашного бою по окремим цілям та з окремими прийомами. Для виконання

прийомів та дій в цілому застосовувалось виконання комбінацій по 2 – 3 прийоми та дії. Загалом виконувалось 12 прийомів та дій рукопашного бою. Манекени дозволяли виконувати прийоми з різною швидкістю та силою. Розміщення манекенів та умовних злочинців (асистентів) відбувалося у відповідності до завдання та умов які моделювалися. У КГ заняття проводилися за традиційною програмою.

На початку та в кінці дослідження проводилось оцінювання якості виконання прийомів рукопашного бою (серія з 5-ти прийомів) під час подолання перешкод та після них. Для порівняння ефективності існуючої програми навчання з рукопашного бою та запропонованої нами в кінці періоду навчання, під час польового виходу були організовані навчальні сутички між підрозділами ЕГ та КГ в повному спорядженні під час виконання певного завдання після подолання штучних та природних перешкод.

В результаті обробки отриманих даних встановлено, що в ЕГ середній результат виконання серії з 5-ти прийомів рукопашного бою під час подолання смуги перешкод та після неї зросли на 0.9 бали (P 0.05), в КГ виявилась тільки невелика тенденція покращення результатів. Співвідношення результатів навчальних сутичок під час виконання певного завдання між ЕГ та КГ 18:7 на користь ЕГ. Результати досліджень дозволяють зробити висновок, що запропонована нами програма навчання прийомам та діям рукопашного бою з застосуванням спеціальних комплексів на смузі перешкод сприяють більш успішному навчанню та засвоєнню навчального матеріалу.

УДК 378.147.227

Данильченко О.А., старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В умовах існування цілого ряду загроз національній безпеці України, як зовнішніх – збройна агресія і порушення територіальної цілісності України з боку Російської Федерації, мілітаризація нею тимчасово окупованих територій, нарощування Російською Федерацією поблизу державного кордону України угруповання військ з потужним ударно-наступальним потенціалом, пандемії різних захворювань; так і внутрішніх – спроби дестабілізації соціально-політичної ситуації з боку певних політичних сил та громадських організацій особливе місце займає процес підготовки нового покоління офіцерських кадрів.

Особливої актуальності він набуває для Національної гвардії України (НГУ),

враховуючи, що це військове формування залучається до протидії як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам національній безпеці України.

Керівництво держави та НГУ сьогодні вимагає, щоб офіцери НГУ мали широкий світогляд, якісно реалізовували державну політику в сфері національно-патріотичного та правового виховання особового складу НГУ з метою виховання національної свідомості та самосвідомості, історичної пам'яті, відданості Українському народові, формування правової свідомості, поваги до законів, переконання в необхідності їх свідомого виконання як основи дисципліни та правопорядку у військах.

Констатовано, що сьогодні постає питання зміни самої парадигми військової освіти та вдосконалення процесу підготовки майбутніх офіцерів НГУ.

Зазначено, що важливою складовою цього процесу є формування у них низки компетентностей, однією з яких є соціально-правова компетентність.

На основі результатів вивчення наукової літератури констатовано, що науковці по-різному формулюють визначення терміну «педагогічна технологія».

Розкрито погляди науковців на визначення терміну «педагогічна технологія».

Проаналізовано наукову літературу, де розкрито погляди науковців на етапи реалізації педагогічних технологій в освітньому процесі.

З'ясовано, що в сучасній військово-науковій літературі запропоновані технології формування різних компетентностей майбутніх офіцерів.

Проте, зазначено, що педагогічна технологія формування соціально-правової компетентності майбутніх офіцерів НГУ ще не стала об'єктом наукового дослідження.

Констатовано, що важливим питанням сьогодення є розроблення структурно-функціональної моделі формування соціально-правової компетентності майбутніх офіцерів НГУ.

Зазначено, що її розроблення та впровадження в освітній процес значно покращить рівень готовності майбутніх офіцерів НГУ до службово-бойової діяльності, буде сприяти позитивним змінам у якості вищої військової освіти та відповідатиме вимогам сьогодення.

УДК 355.318.1

Данилюк І.М., викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ІМІДЖУ НГУ В СУСПІЛЬСТВІ

В даний час існує необхідність у формуванні позитивного іміджу Національної гвардії України (НГУ) серед різних соціальних груп. Багато громадян хочуть мати повноцінне уявлення про цю силову структуру, так як це один з найважливіших

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

інститутів держави і від нього безпосередньо залежить безпека країни. Одним з найважливіших компонентів є образ НГУ в молодіжному середовищі, так як в Україні йде змішане комплектування військ, і багато молоді здійснюють свою службу за призовом.

Існує попит на перетворення інформаційної сфери в системоутворюючий фактор життя суспільства, який активно впливає на його стан, розвиток та безпеку. Дуже важливо нашій державі в сучасних умовах інформаційного суспільства вчасно реагувати на інформаційну активність потенційних супротивників, які можуть намагатися формувати негативний імідж НГУ, підриваючи її боєздатність, авторитет, довіру з боку людей.

Також має місце зростання ролі інформаційно-комунікаційних технологій в політичній і суспільній сфері. У зв'язку з цим з'являється можливість більш ефективно формувати, впроваджувати і розвивати імідж гвардії у свідомості громадян. Існує поширення суперечливої і різнопланової інформації про НГУ, яка часто не відповідає дійсності. Для впровадження фундаментальних змін у цьому напрямку необхідні ефективні підходи в сфері виробництва і трансляції інформації про НГУ, застосування різних каналів комунікації для підвищення престижу військової служби та довірливого ставлення до неї.

Необхідно грамотно і професійно висвітлювати службово-бойову діяльність НГУ. Ефективний інформаційний супровід діяльності гвардії знижує можливості потенційних суб'єктів впливу щодо дискредитації НГУ, а її сформований образ на міжнародній арені підвищує імідж в очах світової спільноти.

На сьогоднішній день формування позитивного іміджу діяльності військ є одним з головних пріоритетів Головного управління НГУ. Використовуються сучасні підходи до просування образу НГУ, досягнуті великі успіхи по взаємодії з громадськістю, як в Україні, так і за кордоном. Позитивний імідж НГУ неможливий без поліпшення в усіх сфер її діяльності. Якщо НГУ оснащена сучасною технікою і озброєнням, рівень соціального забезпечення військовослужбовців знаходиться на прийнятному рівні, престиж військової служби і професії військового є високим, силовий блок показує свою ефективність в результаті своєї діяльності, то тоді довіра буде постійно зростати, а відношення до гвардії в суспільстві буде лише позитивним.

Отже, можна зробити висновок, що на сучасному етапі в суспільстві існує певний рівень довіри до НГУ, позитивне ставлення до військової служби і професії військового. Тим не менш, є певні можливості, які слід використовувати для подальшого поліпшення іміджу НГУ. Для цього необхідно прийняти комплексну військово-іміджеву стратегію, інтегровану в програму розвитку НГУ. Адже тільки акумулюючи ефект всіх наявних засобів і методів ми зможемо досягти стійкого позитивного іміджу НГУ в суспільстві в довготривалій перспективі.

Напрямок подальшого дослідження планується визначення найбільш ефективних способів зміцнення іміджу НГУ в суспільстві.

УДК 159.9: 658.311.44

Дяченко І.М., психолог І категорії служби психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України; **Олійник Д.О.**, старший офіцер служби психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Основну роль у професійній підготовці курсантів та становленні особистості майбутніх офіцерів відіграє процес навчання у ВВНЗ. Це спеціальна форма передачі та засвоєння знань та досвіду, що становить складну єдність діяльностей викладача і курсанта, спрямованих на досягнення загальної мети – опанування курсантами науковими знаннями, уміннями і навичками та різнобічним розвитком майбутніх офіцерів як особистостей.

На успіх у навчанні впливає низка чинників, серед яких чільне місце посідають мотиви (причини, що спонукають до навчання), установка (психологічне налаштування, готовність до діяльності), пізнавальні потреби й інтереси, а також цілеспрямованість та інші вольові якості курсанта. Саме мотивація – це рушійна сила поведінки людини.

Навчання для курсантів повинно набути особистісного життєвого сенсу. Неупереджене, пристрасне ставлення до мети, завдань і процесу навчання загалом визначає успіхи курсанта в навчальній діяльності.

Сьогодні невирішеними залишаються актуальні питання, зокрема особливості мотивації навчальної діяльності курсантів різних профілів підготовки, гендерні відмінності.

Зміст мотивації майбутніх офіцерів становлять: 1) професійна вмотивованість; 2) пізнавальність; 3) прагматизм (задоволення матеріальних потреб); 4) мотив особистісного престижу.

Залежно від впливу, що його справляють внутрішні і зовнішні мотиви, психологи поділяють курсантів на чотири групи: 1) з вираженою професійною та предметною мотивацією; 2) з вираженою професійною, але слабкою предметною мотивацією; 3) лише з предметною мотивацією; 4) без предметної та професійної мотивації.

Навчання у ВВНЗ – процес складний і важкий, який вимагає від курсанта високої свідомості й активності, надзвичайно високого інтелектуального напруження, зосередженості, уваги, мобілізації вольових зусиль і підвищеної працездатності, самоорганізації, раціонального розподілу часу на навчання і відпочинок.

Мотивація у системі професійної підготовки проявляється у своєрідній системі

відносин особистості з діяльністю: перед включенням у певний вид діяльності (і не тільки пізнавального характеру – курсант відразу залучається до службової діяльності), необхідна попередня психічна підготовка на перспективу до включення в зовсім інший за структурою та функціями вид діяльності. Це вимагає особливого співвідношення факторів: наявності пролонгованої мети, що підпорядковує собі виникнення, усвідомлення та реалізацію поточних мотивів; пріоритет прогнозованих (на раціональному рівні) віддалених наслідків дій і вчинків над безпосередніми потребами та мотивами.

Професійна діяльність повинна набувати життєвого сенсу. Це відбувається тоді, коли людина відображає, втілює в собі цінності професійної діяльності. Коли між людиною та її справою немає розриву, лише тоді праця цілком поглинає її, вона одержує задоволення від самої діяльності. Тому й важливо, щоб курсанти осмислювали свій ціннісний життєвий простір і побачили його зв'язок з обраною професією. Розуміння важливої ролі мотивації навчальної діяльності призвело до формулювання принципу мотиваційного забезпечення освітнього процесу. Тому є актуальною необхідність цілеспрямованого формування в курсантів позитивної мотивації до навчально-професійної діяльності.

УДК 378:351.743

Зуб О.В., кандидат сільсько-господарських наук, доцент, доцент кафедри фундаментальних дисциплін Національної академії Національної гвардії України;
Алфімова Л.Д., кандидат хімічних наук, доцент, завідувач кафедри фундаментальних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

РОЛЬ КУЛЬТУРНО-ЕКОЛОГІЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасна система вищої освіти розвивається у відповідності до концепції її модернізації, реалізуючи компетентнісний підхід, ідеї стандартизації. У становленні сталого розвинутого інформаційного суспільства вирішальна роль відводиться екологічній освіті. Важливою умовою особистісно-професійного становлення майбутнього офіцера є створення культурно-екологічного освітнього середовища. Екологічна освіта є важливим елементом для майбутніх офіцерів Національної гвардії України, компетентність яких дозволить приймати відповідальні, зважені рішення за складних умов. Стратегічною метою екологічної освіти є формування екологічної культури, що є специфічною формою зв'язку людини з природою, їх єдності, визначається гармонією взаємовідносин та базується на коеволюційних, екогуманістичних цінностях.

У контексті екологічної безпеки освітнього середовища особливого значення набуває феномен культури екологічної безпеки. Екологічно безпечне освітнє середовище ґрунтується не просто на компонентному складі середовища, але виходить з оцінки стану екологічної захищеності особи в ньому, відповідно до якої освітнє середовище буде задаватися: через освітній простір із сукупністю умов безпеки життєвого середовища у взаємодії з особистістю; через освітню діяльність, що забезпечує вплив на розвиток екологічних уявлень особистості, ставлення до світу природи, технологій взаємодії зі світом природи за умов попередження екологічних загроз; через освітні ресурси для забезпечення свободи вибору можливостей взаємодії особистості та навколишнього світу природи.

Таким чином екологічно безпечне освітнє середовище розуміємо як систему психолого-педагогічних умов, впливів і можливостей, які забезпечують захищеність особистості від негативного впливу екологічних факторів і оптимальність взаємодії зі світом природи.

Культурно–екологічне освітнє середовище реалізує ідеї культуроцентристської концепції освіти. У системі вищої освіти якісними характеристиками культурно-екологічного освітнього середовища є системна цілісність; варіативність; інтерактивність; відкритість; динамічність. Структурними компонентами культурно-екологічного освітнього середовища є ціннісно-цільовий, змістовий, процесуальний, технологічний, комунікативний, просторово-семантичний, діагностичний. Культурно-екологічне освітнє середовище сприятиме перетворенню здобувача вищої освіти в екологічно культурну особистість.

УДК 159.9

Іванова О.В., кандидат психологічних наук, доцент, заступниця начальника Національної академії Національної гвардії України по роботі з особовим складом, полковник

ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВІСТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ УСПІШНИХ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ

Виконання військовослужбовцями Національної гвардії службово-бойових завдань часто відбувається в умовах реалізації правоохоронних функцій, що характеризуються специфічним комунікативним змістом, швидкоплинністю та мінливістю обстановки; загрозою для здоров'я та життя; інформаційним перевантаженням або браком необхідної інформації; монотонністю і одноманітністю виконуваних дій; раптовістю виникнення екстремальної ситуації і, як наслідок, дефіцитом часу та смисловим перевантаженням.

Формування та розвиток необхідних для службової успішності необхідних

знань, умінь, навичок та професійної самосвідомості відбувається в межах службової підготовки та навчання. Для офіцерів службово-психологічна компетентність та службово-бойова готовність має особливе значення та відбувається протягом всього терміну служби. Надзвичайно значущим для формування офіцера є період «закладки» його мотивації, бажання служити в лавах НГУ, формувати та реалізовувати придбану службово-бойову компетентність та отримувати відповідні можливості кар'єрного зростання. Службові пріоритети, моральні цінності службової діяльності є базисом для реалізації здібностей, умінь та навичок офіцерів, що формуються на першому етапі професійного розвитку під час навчально-службової діяльності в вищому закладі освіти. Своєрідною матрицею для формування майбутніх офіцерів є безпосередні курсові офіцери, керівництво факультету та академії та викладачі. Слід, також, зазначити, що конкретне середовище курсантського підрозділу визначає межі прояву визначних статутами вимог, виховних впливів командирів та зацікавленість в якості навчального процесу. Здатність до вольового зусилля (рішучість, сміливість, воля).

Взаємодовіра, толерантність, товариськість, готовність здійснити підтримку та надати допомогу, взаємоповага та взаємовідповідальність, спільні високі пріоритети дозволяють набувати та проявляти впевненість здійснення вольових зусиль та витримки (проявляти в складних, екстремальних ситуаціях сміливість та рішучість, дисциплінованість, обережність та високій рівень самоорганізованості). Корпоративні ідеали та цінності НГУ: патріотичність, правоохоронна спрямованість та офіцерська гідність також набуваються високоорганізованих, дружніх курсантських підрозділах та є змістом офіцерської самоідентичності.

Таким чином, формування колективістичних принципів, цінностей та пріоритетів в курсантських підрозділах в поєднанні із професійною взірцевістю офіцерів курсу та факультету є фундаментальною передумовою формування успішного офіцера.

УДК 159.938.363.5+378.126

Ізбаш С.С., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕМПАТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ОФІЦЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ З КУРСАНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Необхідність вдосконалення організації роботи з особовим складом у Національній гвардії України, що визначено Директивою Командувача НГУ №Д-15 від 26.06.2017 р., пов'язана із побудовою універсальної системи засобів,

форм, методів організації та проведення роботи з особовим складом Національної гвардії України, направленої на підняття іміджу, престижу та вмотивованості військової служби, усебічний та гармонійний розвиток особистості воїнів задля успішного виконання завдань за призначенням. Одним із головних завдань роботи з особовим складом визначено створення атмосфери дружби та військового товариства у військових колективах. Успішність досягнення означених завдань нерозривно пов'язана із врахуванням психологічних вимог до організації емпатичного спілкування офіцерів-викладачів з курсантами під час здійснення освітнього процесу у Національній академії Національної гвардії України.

У психології розрізняють основні види спілкування: емпатичне та директивне. Розглянемо більш докладно емпатичне спілкування. Емпатичне спілкування – це цілеспрямована взаємодія, орієнтована на встановлення контакту, позитивних взаємовідносин, з'ясування думки співбесідника. Виявляючи співчуття до курсанта під час навчальних занять, офіцер-викладач не відмовляється від своєї позиції, а намагається порозумітися, з'ясувати стан та почуття здобувача. Рекомендується дотримуватися наступних правил емпатичного спілкування: більше слухати, з'ясовувати, уточнювати, а не говорити; стежити за думкою курсанта, утримуватись від оцінок; реагувати не тільки на зміст промови, але й на емоції, почуття. Емпатичне спілкування здійснюється за допомогою таких прийомів:

- підтвердження контакту відповідними невербальними реакціями (погляд, похитування головою, нахил до співрозмовника, відкриті жести);
- перефразування почуттів та думок курсанта;
- тактовне прояснення прихованих або неусвідомлених мотивів здобувача, інтерпретація, резюмування їх;
- демонстрація розуміння думки курсанта (що не тотожне згоді з нею), підбадьорювання, підтримка.

Під час критики слід уникати конфронтації (не вступати у суперечку, перенести бесіду); отримати додаткову інформації про зміст претензій (попросити курсантів конкретизувати думку, висловити свої припущення про деталі зауваження); перефразувати образливу критику, а тільки потім відповідати; запитати (без оцінок) про наслідки своєї діяльності («що станеться, якщо..?»); частково погодитися з критикою (з фактами, або з можливими наслідками, або з принципами, або з правом курсанта мати своє бачення ситуації).

Отже, ефективне емпатичне спілкування можливе за таких умов:

1. Встановлення відносин довіри на основі визнання курсанта особистістю.
2. Безоцінне (некритичне) і безумовне (без «якщо ти... – тебе поважатиму») прийняття курсанта як самостійної людини.
3. Щире виявлення розуміння і співчуття.

4. Конгруентність (відповідність думок – почуттям – словам – невербальним діям – ситуації) і автентичність (відвертість, щирість) власної поведінки офіцера-викладача.

5. Забезпечення курсантам свободи для висловлювання власних думок, почуттів, участі у прийнятті рішень і відповідальності за їх наслідки.

УДК 37.011

Іллюк О.О., старший викладач кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України

АЛГОРИТМ ТРАВМАТИЧНОЇ КОНВЕРСІЇ ЯК КАТАЛІЗАТОР ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЩОДО ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАВМАТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ПОСТТРАВМАТИЧНІ СТРЕСОВІ РОЗЛАДИ

Доведено, що негативні фактори об'єктивної реальності через складні механізми психофізіологічної взаємодії можуть детермінувати негативні переживання та невротичні розлади. Але чому невротичні розлади руйнують життя людині і при відсутності зовнішніх стрес-чинників?

Справа в тому, що небезпечність й інтенсивність дії травматичної ситуації буває різною. В одних випадках небезпечна подія може бути чинником лише негативних переживань, а інша – детермінує психічні травми.

На нашу думку, внутрішнім (фізіологічним) проявом (вираженням) психічної травми є карбування (формування) в керуючій (регулюючій) системі внутрішніх фізіологічних процесів програми запуску і відтворення алгоритму психофізіологічних процесів формування невротичних розладів.

При згадуванні травматичної ситуації, або при взаємодії з сенсорними фрагментами такої події, програма запускає наведений алгоритм психофізіологічних процесів і відтворює невротичні розлади (посттравматичні стресові розлади). Зазначене психофізіологічне утворення запропоновано позначати категорією «алгоритм травматичної конверсії».

Сформованість, стійкість і дія (включення) алгоритму травматичної конверсії залежить від багатьох чинників, а саме: небезпечності й інтенсивності дії травматичної ситуації; способів зберігання травматичної інформації у несвідомій сфері психіки; видів та кількості фрагментів сенсорних компонентів небезпечної події, що зберігаються у травматичній пам'яті; особливостей внутрішніх нейрофізіологічних процесів; соціального оточення; особистісних якостей.

Алгоритм травматичної конверсії – це мимовільно сформована і зафіксована в регулюючій системі фізіології організму програма запуску і відтворення послідовних нейропсихофізіологічних процесів щодо трансформації негативної інформації в неприємні переживання та посттравматичні стресові розлади.

Основним напрямком (способом) пониження (усунення) негативних переживань і посттравматичних стресових розладів (ПТСР) є оптимізація травматичної інформації, або її сприйняття, наближено до інтересів особистості, через застосування психологічного захисту оптимізації.

За способами формування така інформація поділяється на: 1) автоматизми, 2) латентні мегабіти, 3) кризисні фантоми, 4) наскрізні фантоми, 5) гібридні фантоми. Важливою особливістю цих видів інформації є здатність до оптимізації. А саме: піддаються оптимізації – латентні мегабіти; оптимізуються після застосування психоаналітичного методу – кризисні фантоми; не піддаються оптимізації – наскрізні фантоми та гібридні фантоми.

Висновки. Наведене свідчить, що основною ланкою логічного ланцюга психофізіологічних процесів з формування ПТСР є травматична інформація. Алгоритм травматичної конверсії виконує роль лише каталізатора психофізіологічних процесів щодо трансформації травматичної інформації в ПТСР.

УДК 355.318.1

Каплюченко О.П., ад'юнкт докторантури і ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ДО ПИТАННЯ ОЦІНЮВАННЯ ВМОТИВОВАНОСТІ ДО СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Участь у виконанні завдань із забезпечення державної безпеки є однією із головних складових службово-бойової діяльності (СБД) військовослужбовців Національної гвардії України (НГУ). Успішне здійснення службово-бойової діяльності неможливе без врахування морально-психологічного стану (МПС) особового складу НГУ.

Визначення МПС особового складу НГУ потребує наявності ефективних інструментів для його оцінювання як в цілому, так і найбільш значущих його компонентів, до яких належить мотиваційний.

Оцінювання МПС і, особливо мотиваційного компонента інтуїтивними методами є малопродуктивним, має низьку достовірність, не дозволяє забезпечити ефективність прогнозування змін МПС внаслідок впливу екстремальних умов СБД та визначати дієвість мотивів та стимулів, змушує формувати систему морально-психологічного забезпечення (МПЗ) як систему реагування на виклики, а не їх попередження.

Поруч з тим, виконання завдань із забезпечення державної безпеки особовим складом НГУ не завжди пов'язане з веденням бойових дій, але передбачає участь

частин та підрозділів НГУ у забезпеченні громадської безпеки, охороні та обороні особливо важливих державних об'єктів та органів державної влади, проведенні спеціальних операцій як самостійно, так і у взаємодії з іншими правоохоронними органами та населенням, яка відбувається в екстремальних умовах. Вплив екстремальних умов СБД під час виконання завдань із забезпечення державної безпеки на психіку військовослужбовців НГУ проявляється через динаміку їхньої вмотивованості. Під вмотивованістю розуміємо поточний стан мотиваційної сфери військовослужбовця, який спонукає його до участі у службово-бойовій діяльності. Вмотивованість є динамічним явищем, чії зміни залежать від впливу умов діяльності та індивідуально-психологічних особливостей особистості військовослужбовця. Рівень вмотивованості має бути об'єктом постійного моніторингу та актуальної підтримки в екстремальних умовах СБД.

Досвід практичної діяльності свідчить, що на сьогоднішній день в НГУ відсутні методики оцінювання вмотивованості військовослужбовців НГУ до СБД в екстремальних умовах під час виконання завдань із забезпечення державної безпеки.

З метою вирішення цього завдання розроблений опитувальник для оцінювання рівня вмотивованості військовослужбовців НГУ до СБД в ЕУ, який, на відміну від відомих, дозволяє враховувати суб'єктивну самооцінку мотивації військовослужбовців до СБД в екстремальних умовах під час виконання завдань із забезпечення державної безпеки, комплексно використовувати методи рефлексії та адаптації при визначенні рівня вмотивованості на основі не лише суб'єктивної самооцінки об'єкта дослідження а й оцінки рівня ефективності СБД особового складу їх командирами.

Напрямок подальших досліджень є формування рекомендацій з актуальної мотиваційної підтримки військовослужбовців НГУ в екстремальних умовах службово-бойової діяльності при виконанні завдань з забезпечення державної безпеки.

УДК 796.855

Катихін В.М., викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, молодший лейтенант

СОЦІАЛЬНА ЗНАЧИМІСТЬ ЗАНЯТЬ ЄДИНОБОРСТВАМИ

Кожен вид єдиноборств мав свої передумови до виникнення. Кун-фу, наприклад, виникло при необхідності ченців шаолінського монастиря оборонятися від бандитів. Джиу-джитсу виникло в 13 столітті як вид фізичної та бойової підготовки самураїв, що включає прийоми самозахисту без зброї і дії зі зброєю. З джиу-джитсу виділилися самостійні напрями: дзюдо, айкідо, карате та ін. Самбо втілило в себе найефективніші прийоми вільної та греко-римської

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

боротьби, дзюдо і стало основою фізичної та бойової підготовки силових структур МВС, підрозділів прикордонної служби та інших силових відомств.

Єдиноборства виробляють відданість, хоробрість і інші якості, властиві воїнам. Все це несе в собі прикладний напрямок, але є й інша сторона медалі. Всі види традиційних єдиноборств слід розглядати як шлях і засіб самовдосконалення.

На Сході були створені системи які на ряду з чисто технічними і тактичними прийомами, досконалим володінням тілом включали в себе і володіння власною свідомістю або внутрішнім станом, високу моральність і мораль. Сама філософія боротьби, яка не притаманна жодному виду спорту, робить її не тільки фізичним заняттям, але і чимось більш значущим для людини. Ось чому на Сході висока духовність єдиноборств проявляється в поєднанні їх з релігій, філософією. Нині єдиноборства актуальні. Науковий і технічний прогрес обмежує рухову активність людини, все більше віддаляє його від природи. Заняття єдиноборствами, сприяючи формуванню необхідних життєвих позицій у молоді, сприяючи інтелектуальному, естетичному, вольовому вихованню, гармонійному розвитку фізичних якостей, зміцнює здоров'я, озброюють великим обсягом спеціальних знань і тактико-технічних дій. Все це сприяє значному підвищенню працездатності, формуючи соціально активних громадян.

Суспільно значення занять єдиноборствами з кожним роком все більш посилюється. Високий соціальний статус єдиноборств проявляється в реалізації таких гуманістичних цінностей, принципів, ідеалів, як зміцнення здоров'я, фізичне вдосконалення людини, організація вільного часу, підвищення соціальної активності мас і інтенсифікація спілкування між людьми. Стреси, що виникли в повсякденному житті, приводять до посиленого вироблення адреналіну. Гормон адреналін призводить до емоційних порушень стану людини. При цьому люди знаходять себе в алкоголізмі, наркоманії, що веде до скоєння злочинів, моральному розкладанню.

Особливого значення набуває престижність досягнень в єдиноборствах. Вони розглядаються як демонстрація державних можливостей. Про це говорить той факт, що уряд багатьох країн надає всіляку підтримку спортсменам, у вигляді присвоєння високих державних звань, нагородження відзнаками, великими грошовими преміями подарунками. Багато з тих, хто займався єдиноборствами, став мільйонером, заробивши свої гроші виступаючи на спортивних аренах або пропагуючи свій вид єдиноборств.

Маючи високе прикладне значення, заняття єдиноборствами дозволяє, тим хто займається, легко і швидко оволодіти складними професіями, домагатися високої продуктивності праці. Спортивні навички та високий рівень фізичної підготовки допомагають і в бойовій обстановці.

Таким чином, заняття єдиноборствами можна розглядати як засіб формування фізичної і духовної гармонії і задоволення запитів і ідеалів як окремих людей, так і суспільства в цілому.

УДК 159.9:355.01

Кізло Л.М., науковий співробітник науково-дослідного відділу (підготовки військ) Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного; **Радзіковський С.А.**, науковий співробітник науково-дослідного відділу (підготовки військ) Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Упродовж останніх років питання про психологічну підготовку військовослужбовців набуває все більшого значення. Актуальність питання зрозуміла – на долю сучасного воїна припадають значні психічні напруження та емоційні навантаження, які виникають у них в ході виконання складних завдань професійної діяльності. Досвід бойових дій (в тому числі і АТО (ООС) на сході України) та воєнних конфліктів також доводить, що під час сучасної війни на військовослужбовців впливають значної сили подразники, які поєднуються у нерозривний ланцюг непередбачуваних і потужних, за силою, стресів. Запобігти цьому можна формуючи у військовослужбовців високий рівень психологічної готовності, який згодом проявлятиметься в майстерному використанні накопиченого психологічного ресурсу, який дозволить воїнові діяти в бою, як в знайомому і звичному середовищі, легко керувати своєю поведінкою у будь-якій час, у будь-якій ситуації. Саме цей аспект процесу набуття психологічної готовності своєрідно розкрив І.П. Павлов, який стверджував: “Головна реакція захисного рефлексу людини спрацьовує більшою мірою не на силу подразника, а на його новизну”. Виходячи з цього, для підготовки сучасного воїна-професіонала потрібно основні зусилля спрямовувати на те, щоб ще в процесі навчання і виховання, використовуючи різноманіття і складність ситуацій та умов (природних чи штучно створених), звести до мінімуму все те нове і невідоме, з чим військовослужбовець може зустрітися в бою. До того ж, в ході моделювання навантажень і умов процесу підготовки особливу увагу доцільно звернути на такий феномен – чим складніше завдання, тим більше зусиль докладає людина для його виконання, а чим активніше діє людина, тим міцнішою стає його психіка.

Також, в процесі психологічної підготовки необхідно дотримуватися певних правил, перевічених практикою і таких, що знижують психічне напруження: своєчасно і калорійно харчуватися та нормалізувати споживання рідини – надмірна її кількість посилює втому; використовувати час для відпочинку тільки за призначенням – це розвантажує психіку й активізує відновлювальні процеси в організмі; знімати стрес краще за допомогою спілкування з товаришами, усамітнення лише збільшує її рівень, підтримка товаришів – зменшує.

Важливішими завданнями психологічної підготовки особового складу є здолаття страху і паніки, зміцнення дружби і взаєморозуміння у відділеннях, розрахунках, екіпажах – це підвищує індивідуальну психологічну стійкість військовослужбовців і служить основою зміцнення бойового духу військ. Отже, правильно організовані і грамотно проведені заходи підготовки підвищують індивідуальну психологічну стійкість військовослужбовців, належний рівень якої забезпечує зміцнення колективного бойового духу військ під яким розуміється духовна і фізична готовність витримувати випробування війною та перемагати ворога.

УДК 159.99

Клименко В.П., кандидат медичних наук, викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, капітан

ПСИХОЛОГІЧНА ДЕКОМПРЕСІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Проблема проведення заходів психологічної декомпресії військовослужбовців-учасників операції Об'єднаних сил (ООС) представляє інтерес у практичній площині, оскільки підтримання належного рівня психологічного стану особового складу НГУ сприятиме підтриманню високого рівня боєздатності (Наказ МВС № 1285 від 08.12.2016 "Про затвердження Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України").

На сьогодні в країнах Організації Північноатлантичного договору (НАТО – North Atlantic Treaty Organisation) існує велика кількість досліджень, присвячених зазначеній проблематиці.

У медичному центрі Національної гвардії України «Нові Санжари», що на Полтавщині, кожен рік проводиться навчання, в якому беруть участь представники Національної академії НГУ – курсанти та офіцери за напрямом спеціалізації – психологія.

Навчальний збір проходить як з психологами медичного центру, так і з психологами академії за напрямом психопрофілактичної роботи, психологічної реабілітації за програмою «Декомпресія» для групи військовослужбовців військових частин, які раніше виконували службово-бойове завдання в районі проведення операції Об'єднаних сил.

Програма «Декомпресія» складається із комплексу заходів фізичного і психологічного відновлення організму людини та проводиться (впродовж трьох днів) з метою поступової реадaptaції військовослужбовців до звичайних умов життєдіяльності, запобігання розвитку у них психологічних травм, підготовки до зустрічі з рідними та знайомими, сприяє швидкому переключенню з умов бойових дій – повернення до мирного життя.

Мета навчання – підвищення фахової компетентності психологів НА НГУ, обмін практичним досвідом з психологами реабілітаційного центру, уточнення завдань щодо вдосконалення психологічної роботи у підрозділах та військових частинах, ознайомлення курсантів – майбутніх психологів з порядком проведення програми «Декомпресія».

Практична частина включала майстер-класи з проведення психологічного дебрифінгу, використання методів арт-терапії, сеансів аутогенного тренування, виконання проєктивних психодіагностичних і розвивальних методик.

В умовах реабілітаційного центру військовослужбовці мали можливість відпочити, відновитися фізично і психологічно, пройти фізіотерапевтичні процедури, скинути надлишковий адреналін через спортивні ігри, отримати консультацію психологів.

Таким чином, такий спосіб реабілітації має стати обов'язковою процедурою для всіх без винятку, хто перебував в екстремальних (бойових) умовах, що в свою чергу призведе до зменшення негативних наслідків: самогубств, розлучень родин, насильства, вчинення правопорушень.

Програма «Декомпресія» для військовослужбовців Національної гвардії України довела свою ефективність, позитивні відгуки від неї говорять про її потребу і продовження протягом наступних років.

УДК [159.9:355/351.74]:616.89

Колесніченко О.С., доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, підполковник

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ БОЙОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Розроблена модель бойової психологічної травматизації військовослужбовців Національної гвардії України передбачає взаємодію трьох елементів, які об'єднуються поняттям “соціальна ситуація розвитку особистості військовослужбовця”.

Перший елемент – вплив бойової ситуації на особистість військовослужбовця. До суттєвих характеристик цього елемента слід віднести виділений раніше поділ стрес-факторів на такі “несприятливі соціальні умови виконання службово-бойових завдань”, які містять широкий перелік характеристик ситуацій взаємодії – від негативного ставлення українського суспільства до іміджу чи певних дій НГУ, військовослужбовців НГУ; від негативного ставлення цивільного населення на тимчасово-окупованих територіях до військовослужбовців та військового

керівництва, безпосереднього командира тощо.

Цей вплив є найширшим і містить найбільшу кількість варіацій стрес-факторів такого типу, як “несприятливі умови виконання службово-бойових завдань у бойових умовах”, які містять у собі специфічні характеристики дій у бойових умовах – обстріли, вибухи, обмеженість доступних ресурсів, можливості вільно задовольняти потреби.

Попри те, що військовослужбовець із самого початку служби потенційно готується до ймовірності виконувати службово-бойові завдання у бойових умовах, однак, у мирний час, у цивільному житті набуття такого досвіду у повному обсягу є неможливим. За всіх наявних засобів моделювання неможливо зімітувати у повному обсязі потенційну загрозу для життя. Крім потенційної загрози для життя стресовість цих характеристик полягає також у “традиційних характеристиках” – новизні ситуації, відповідальності за дії, обмеженості часу для прийняття рішень, гучних звуках, фрустрації потреб тощо.

Третій вплив – “віктивні умови” передбачає безпосереднє переживання загрози життю, істотну ймовірність загибелі – це ситуації потрапляння у полон, в оточення, безпосереднє спостерігання загибелі товариша, цивільних осіб тощо. Цей фактор має значно більшу вагу як фактор розвитку ПТСР, однак і їх дія не обов’язково веде до розвитку ПТСР.

Емпіричним шляхом було визначено, що у військовослужбовців НГУ збільшення травматичності бойового досвіду пов’язане з його набуттям. Однак набуття досвіду веде до певної адаптації до дії стрес-факторів. У результаті виділені рівні травматичності бойового досвіду, по суті, виявилися етапами адаптації до дії бойових стрес-факторів. Так, низький рівень травматичності бойового досвіду передбачає першу зустріч з бойовими стресорами, оцінку своїх можливостей і перспектив подальшого розвитку ситуації, а також формує очікування щодо розвитку ситуації. Середній рівень травматичності набутого бойового досвіду, по суті, є піковим, який перевіряє дійсну глибину розвитку характеристик особистості військовослужбовця, які забезпечують його стійкість до бойової психологічної травматизації. Високий рівень травматичності набутого бойового досвіду свідчить про адаптацію до дії стрес-факторів, яка веде до переоцінки вихідних характеристик ситуації і себе в ній, про перехід до нової соціальної ситуації розвитку.

Таким чином позначені точки розвитку адаптації до дії бойових стрес-факторів (“1” – очікування, “2” – пікові переживання, “3” – адаптація і нова оцінка вихідних даних ситуації участі у бойових діях і себе в ній) мають утворювати виток спіралі. При цьому для низхідного типу новий виток цієї спіралі мав би бути виходом із травматичності ситуації, а для висхідного – кожен наступний виток має призводити до скорочення відстані між негативними очікуваннями до пікових негативних переживань та негативної оцінки свого “Я” – наближення до ПТСР як зосередженості свідомості на негативності ситуації, неможливості вийти з неї, продовжити лінію життя. Модель бойової психологічної травматизації

військовослужбовців НГУ має форму спіралі, що дозволяє реалізувати метафору, що “закручування в ситуацію” спричиняє розвиток ПТСР. Військовослужбовці низхідного типу мали б адаптуватися до дії бойових стрес-факторів і не сприймати ситуацію участі у бойових діях як травматичну, однак, крім того, що існує значна варіативність бойових стрес-факторів і обмежені можливості звикнути до дії віктимних стрес-факторів, “нормальним” розвитком ситуації адаптації до дії бойових стрес-факторів є вихід із неї зі збереженням досвіду. Проте такого виходу не відбувається, оскільки військовослужбовці не за власною волею вимушені їхати в чергове відрядження до зони бойових дій. Тобто замість спіралі військовослужбовці фактично замикаються у коло переживання дії бойових стрес-факторів, що потенційно може призвести до виснаження ресурсів військовослужбовця і переходу військовослужбовців низхідного типу у висхідний з перспективою розвитку ПТСР.

У наведеній моделі зроблено припущення, що за допомогою заходів активної профілактики, спрямованими на формування стійкості до бойової психологічної травматизації можливим є перехід висхідного типу у низхідний або принаймні, утримання висхідного типу від переходу до ПТСР. Зазначимо, що заходи профілактики передбачають активні дії психологічної служби від моменту здійснення психологічного відбору, психологічної підготовки, до надання першої психологічної допомоги, реалізації заходів декомпресії та психологічної і фізичної реабілітації.

Припустимо, що точками переходу від низхідного типу у висхідний і від висхідного типу у низхідний, це процес поступового набуття розвитку: “1” – очікування розвитку ситуації, виходячи із наявних ресурсів та “3” – адаптація і нова оцінка вихідних характеристик ситуації і себе в ній. Зафіксувати моменти такого переходу від низхідного типу у висхідний тип мають заходи періодичного моніторингу стану військовослужбовців. Вважатимемо, що якщо дія стрес-факторів стає значно інтенсивнішою, то точками переходу низхідного у висхідний стає “2” – пікове переживання відповідно до традиційного визначення дистресу як такого, що значно переважає можливості людини і зазвичай є неочікуваним. Проте військовослужбовці із низхідним типом, навіть за значної травматизації (ГСР), мають гарні перспективи відновлення.

Таким чином, у цьому дослідженні емпіричним шляхом розроблена диференціація бойових стрес-факторів, визначені точки проходження адаптації до дії бойових стрес-факторів (*очікування – пікове переживання – адаптація*), визначені полюси реалізації стійкості до бойової психологічної травматизації (висхідний та низхідний типи), частина її елементів залишається евристично побудованою і потребує подальшого вивчення. До таких елементів передусім слід віднести точки переходу від низхідного типу у висхідний тип і навпаки.

Кондратюк-Антонова Т.В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

ФІЛОСОФСЬКО-ГУМАНІТАРНІ ДИСЦИПЛІНИ ЯК «ЩЕПЛЕННЯ» ВІД НЕГАТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВПЛИВІВ НА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НГУ

Сьогодні людство зустрілося з новими викликами, котрі впливають на формування майбутнього. Безпрецедентний інформаційно-психологічний тиск, в основі якого лежить переформатування свідомості людини, безумовно, повинен змінити сутність гуманітарної підготовки, викладання філософсько-соціальних дисциплін майбутнім фахівцям НГУ.

Необхідно забезпечити стійку систему фундаментальних морально-етичних ціннісних орієнтирів, високу духовність, здатність до критичного сприйняття інформації та вироблення власної активної життєвої позиції щодо сучасних реалій у військовослужбовців, професійне покликання яких пов'язане з забезпеченням миру та правопорядку у такий бурхливий час.

Безумовно, обійтись без нової парадигми, яка б виходила за межі простої ретрансляції інформації (яка дуже часто, нажаль, відбувається під час зустрічі викладача з курсантами та слухачами) сьогодні неможливо. Ми повинні, за влучним висловом відомого мислителя сьогодні Даріо Саласа Соммера, знову повернутися до мистецтва глибоких роздумів, яке дозволяє проникнути на рівень смислу, здатності, котра в сьогоднішній час знаходиться на грані зникнення (аналогічні думки зустрічаються і у Віктора Франкла, і у Еріха Фромма, і у філософів-екзистенціалістів та представників постмодернізму).

Інформаційно-психологічний тиск сучасного життя лишає людину волі та здорового глузду, котрі необхідні для свідомих вчинків та дій. Механічна, стереотипна поведінка стає нормою та притуплює вищі здатності, не дозволяючи давати правильну оцінку процесам, речам та явищам. Відбувається повне «захоплення» людини, коли у її мозок непомітно вживлюється чужорідна йому інформація, котра стає автономною, не корегуючись з її власним «я». Ця інформація отримує владу над поведінкою людини та починає на неї впливати.

Тому таким важливим постає питання форми навчання, оскільки, коли відсутнє свідоме засвоєння матеріалу, то домінуючим виступає пасивна переробка інформації слухачами та курсантами. Необхідно усвідомлено отримувати інформацію, критично її переробляти, а не получати її бездумно з такою ж подальшою автоматичною трансформацією та ретрансляцією (прикладом чого можуть виступати вермінофобія та інші психічні розлади).

Процес перетворення у людину мислячу, яка володіє високою морально-етичною культурою, розвинутою духовністю, стійкою системою фундаментальних ціннісних орієнтирів, здатністю до критичного осмислення

сучасних реалій, полягає у глибокому самопізнанні, яке неможливе без вільного та добровільного самоочищення та моральної дисципліни. В іншому випадку людина так і залишиться тільки певним набором наказів та заборон, які не стали сприйнятими ані серцем, ані душею.

На сьогоднішній день ми володіємо дуже потужним арсеналом філософських та соціально-гуманітарних дисциплін, котрі вивчаються майбутніми фахівцями НГУ, і які допомагають їм здолати бар'єри бездумного засвоєння інформації. Цьому також сприяють дискусійні форми проведення занять, висловлення власної точки зору з приводу сучасних проблем у командах, створення групових проектів з залученням інноваційних форм навчання. Акцент, який ми повинні зробити на осмисленому засвоєнні інформації у ході вивчення філософських та соціально-гуманітарних дисциплін, стане запорукою успішного «щеплення» від негативних інформаційно-психологічних впливів на майбутніх фахівці НГУ.

Зрозуміло, що професійний рівень філософської та соціально-гуманітарної підготовки професорсько-викладацького складу також повинен відповідати сучасним викликам і демонструвати наукову глибину, енциклопедичну ерудицію, зацікавленість життям та тією аудиторією, «пробуджувати» яку до осмисленості та критичного сприйняття дійсності необхідно у даний час.

УДК 796.42

Корольов А.І., старший викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, капітан

РОЗВИТОК ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ТА СТИБУЧОСТІ ЛЕГКОАТЛЕТІВ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ ТРЕНУВАЛЬНОЇ РОБОТИ

Загальна спрямованість підготовки легкоатлетів зводиться до розвитку основних рухових здібностей, виховання таких фізичних якостей, як швидкість, стрибучість, спритність.

От рівня їх розвитку багато в чому залежить можливість успішного освоєння техніки і тактики окремого виду легкої атлетики, а так само формування спортсменів високого класу. Однією з важливих якісних сторін рухової діяльності легкоатлетів багато авторів називають стрибучість, так як її структуру складають сила, швидкість, витривалість і спритність. Саме їх вважають основними фізичними якостями, які необхідно розвивати у легкоатлетів на етапі початкової підготовки. Не менш важливою в легкій атлетиці вважається швидкість виконання спортсменом цілісних рухових дій, вона обумовлена не тільки рівнем розвитку швидкості, а й іншими факторами, зокрема технікою володіння дією та координаційними здібностями. В умовах карантину вкрай необхідно продовжувати тренувальний процес легкоатлетів за допомогою самостійної роботи. Раціональне планування індивідуальних занять та застосуванням сучасних тренажерних пристроїв може бути не менш результативним. Таким чином, є актуальним застосування

комплексів вправ зі складними бар'єрами юними легкоатлетами під час самостійних тренувальних занять на етапі початкової підготовки.

Метою дослідження було – розробити та обґрунтувати застосування комплексів вправ для розвитку швидкісно-силових якостей та стрибучості у самостійному тренувальному процесі.

Методи дослідження:

- аналіз літератури даних;
- тестування фізичної підготовленості (потрійний стрибок з місця (см); біг 30 м (с); стрибки зі скакалкою за 1 хв. (кількість разів), стрибок в довжину з місця (см), піднімання тулуба у сід (кількість разів);
- методи математичної статистики.

Аналіз результатів тестування фізичної підготовленості легкоатлетів виявив позитивний вплив застосування вправ для розвитку стрибучості та швидкісно-силових якостей, як в контрольній так і в експериментальній групах, що можна пояснити тим, що застосовування багаторазових стрибків, сприяє розвитку швидкості скорочення м'язів-розгиначів колінного і тазостегнового суглобів, підвищує морфо функціональний стан суглобово-зв'язкового і м'язового апарату, покращує розтяжність, еластичність, пружність м'язових волокон. Також для розвитку стрибучості велике значення має точність прикладених зусиль при високій швидкості виконання рухів, що забезпечується поєднанням бігових і стрибкових вправ.

В ході проведеного дослідження виявлено позитивний вплив застосування, як традиційних вправ для розвитку стрибучості та швидкісно-силових якостей, так і вправ із бар'єрами на фізичну підготовленість легкоатлетів.

УДК 159.9

Кравченко К.О., кандидат психологічних наук, ТВО начальника науково-дослідного відділу дослідження проблем психології науково-дослідного управління військово-гуманітарних досліджень науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, лейтенант

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ ВЗАЄМОДІЇ ПЕРЕДСТАВНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання взаємодії представників силових структур сектору національної безпеки та оборони України поставало неодноразово. Так, на актуальності зазначеного питання наголосив командувач Об'єднаних сил, звертаючи увагу на те, що «...Така взаємодія буде сприяти вирішенню болючих питань та досягненню основних цілей операції». На нашу думку, взаємодія силових структур не повинна обмежуватися лише проведенням операції Об'єднаних сил.

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

Психологія, як і будь-яка наука, має три основні напрямки діяльності, а саме: науковий, освітній (підготовка фахівців психологічного профілю) та практичний. Кожен з цих напрямків діяльності на достатньому рівні розвинутий у всіх силових відомствах окремо. Розглянемо переваги та недоліки при взаємній діяльності силових структур за цими напрямками.

Науковий напрям усіх силових структур обумовлений головним чином змістом спеціальності 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах», але і більшість інших спеціальностей також мають свою вагу у науковій діяльності зазначених підрозділів сектору національної безпеки та оборони України. Головною перевагою щодо взаємодії силових структур на науковому напрямку, на нашу думку, є не лише обмін науковими досягненнями, який відбувається на різноманітних конференціях та інших заходах, але і впровадження їх в освітню та практичну діяльність військ (сил) (безумовно, з певною модифікацією, але обов'язково з дотриманням усіх авторських прав згідно чинного законодавства). Тим більше, було б достатньо зручно створити міжвідомчу базу даних, за допомогою якої було б можливим ознайомитись з існуючими та новими результатами наукових досліджень, а також отримати консультативну допомогу автора.

Підготовка фахівців психологічного профілю також може включати міжвідомчу взаємодію, яка може реалізовуватись у вигляді залучення до освітнього процесу фахівців інших силових структур. На нашу думку, було б доцільно проводити спільні навчання, які дали б можливість оцінити рівень підготовки фахівців на міжвідомчому рівні та розширити кругозір щодо методики підготовки психологів силових структур.

Практичне застосування психологічних знань у різних силових структурах, безумовно, враховує специфіку їх діяльності, особливо на етапах психологічної підготовки та супроводу службово-бойової діяльності. Але існують і спільні напрямки роботи, такі як: психологічна діагностика, психологічна корекція, психологічна реабілітація, а також робота з сім'ями та військовополоненими. Основними об'єктами взаємодії, на нашу думку, у практичній діяльності є обмін досвідом роботи з різними клієнтами та застосування різноманітних технік, методів, методик та психологічних тренінгів.

Ще одне досить важливе питання, яке може вирішити міжвідомча взаємодія – це проведення супервізії для фахівців психологічного профілю силових структур, яка, на жаль, досі відсутня.

Таким чином, проаналізувавши певні переваги міжвідомчої взаємодії щодо психологічного забезпечення силових структур, на нашу думку, одним із головних недоліків є відсутність координаційного органу управління, який би займався даною діяльністю, оскільки вона є достатньо трудомісткою за своїм обсягом та змістом. Безумовно, що зазначений недолік тягне за собою відсутність керівних документів щодо міжвідомчої взаємодії та інших недоліків більш прикладного та управлінського характеру.

Підводячи підсумок, можна зазначити, що міжвідомча взаємодія щодо психологічного забезпечення силових структур достатньо актуальне питання. Але

воно потребує подальшої розробки та обґрунтування, оскільки його реалізація вимагає певних рішень на рівні державного адміністрування, кадрових змін та фінансового забезпечення.

УДК 159.9

Кравченко К.О., кандидат психологічних наук, ТВО начальника науково-дослідного відділу дослідження проблем психології науково-дослідного управління військово-гуманітарних досліджень науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, лейтенант

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕЯКИХ ВИДІВ НАУКОВОЇ РОБОТИ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ГАЛУЗІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬК (СИЛ) ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Наказом Міністерства оборони України від 27.07.2016 року № 385 визначені види наукової роботи у Збройних Силах України. Серед них зазначені наступні: науково-дослідні роботи; оперативні завдання, що пов'язані з одержанням нових наукових результатів та науковим супроводженням їх практичної реалізації у Збройних Силах та Держспецтрансслужби; дослідження на навчаннях та інших заходах підготовки військ (штабів); наукове та науково-технічне супроводження; підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів; узагальнення і розповсюдження передового досвіду підготовки та застосування військ (сил) та інші. Нажаль є певні труднощі щодо реалізації деяких визначених видів наукової роботи, а саме у проведенні емпіричних досліджень у підрозділах військ (сил) Збройних Сил України.

Розглянемо деякі особливості цього виду діяльності. Проведення емпіричних досліджень на навчаннях та інших заходах оперативної, мобілізаційної і бойової підготовки та повсякденної діяльності військ (підрозділів, штабів), спрямоване на перевірку практикою та впровадження отриманих наукових і науково-прикладних результатів, а також виявлення проблемних питань воєнної теорії і практики, пошук і обґрунтування шляхів їх вирішення. У психологічній науці цей вид наукової роботи має дуже вагоме значення, оскільки саме він дає можливість проводити емпіричну частину досліджень. Не зважаючи на ці обставини, досі відсутній певний алгоритм погодження проведення таких досліджень. Тим паче, навіть за наявності погодження посадових осіб управлінської ланки, остаточне рішення щодо проведення таких досліджень приймають командири військових частини, які, як показує досвід, у більшій кількості випадків, відповідають відмовою, обґрунтовуючи своє рішення несвоєчасністю та недоцільністю на їх погляд проведення наукових досліджень.

Одним з найважливіших етапів при організації емпіричного дослідження у підрозділах військ (сил) є дотримання такої вимоги як репрезентативність. Це – характеристика, яка вказує на здатність методу (методики) розповсюджувати (переносити) результати, отримані при дослідженні частини об'єктів на всі об'єкти, що входять до даної групи. Це характеристика не стільки методу, скільки досліджуваної сукупності об'єктів, що повинні бути відібрані з дотриманням ряду вимог. Для виконання цієї вимоги необхідно дотримуватись географії проведення досліджень, тобто, при вивченні, наприклад, психологічних особливостей військовослужбовців механізованих підрозділів Сухопутних військ, дослідження, проведене в одній частині не буде репрезентативним та відображати усі особливості генеральної сукупності. Таким чином, ми можемо визначити іншу категорію проблемних питань, а саме кадрове забезпечення наукових підрозділів.

Ще одним проблемним питанням, яке було визначено під час практичної роботи з особовим складом деяких підрозділів Збройних Сил України, є мотиваційна складова самих військовослужбовців. Основною причиною, як показав досвід, низької мотивації та відмови від участі у такого роду роботі є переконання військовослужбовців, що будь які види психологічної роботи – це другорядний, необов'язковий вид діяльності, який відбувається лише за їх власним бажанням (нехтуючи керівними документами, розпорядженнями вищого командування та інших посадових осіб). Особливим, зовсім неприпустимим, моментом є позиція військових психологів у підрозділах, які підтримують такі міркування військовослужбовців, при цьому ставлять під загрозу проведену масштабну роботу щодо організації таких наукових досліджень та отриманих після результатів.

Таким чином, спираючись на керівні документи, що регламентують наукову та наукову технічну діяльність у Збройних Силах України та підсумовуючи досвід проведення емпіричних досліджень з військовослужбовцями, можна виокремити основні проблемні питання: 1) організаційні, 2) кадрові та 3) мотиваційні. Наявність цих проблемних питань є вагомим перешкодою для проведення психологічних досліджень у підрозділах Збройних Сил України та отримання достовірних результатів.

УДК 159.9

Кравченко О.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ НА ОСОБИСТІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ

В межах службової діяльності військовослужбовців НГУ поняття «екстремальна ситуація» можна визначати як будь-яке сполучення компонентів

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

зовнішнього середовища, що характеризуються наявністю безпосередньої загрози фізичної або моральної шкоди військовослужбовцям; опосередкованих соціальних загроз; опосередкованої або неопосередкованої загрози власному життю.

Як в екстремальній ситуації буде діяти та поводити себе військовослужбовець визначається зрілістю його особистості, спрямованістю на активні дії по подоланню екстремальної ситуації; наскільки він буде критичним стосовно себе, наскільки непорушні його цінності, наскільки він буде готовим відстоювати людську гідність, справедливість, законність в умовах, коли норми поведінки спотворюються стресом і колективним сприйняттям. Це може бути адекватна, раціональна, адаптивна поведінка, спрямована на контроль та керування своїм психічним станом, на усунення або подолання впливу екстремальних чинників службової діяльності і на вирішення поведінкових завдань, або неадекватна, нераціональна, фрустраційна поведінка, яка характеризується різким збудженням емоційного стану людини, змушує військовослужбовця шукати який-небудь притулок і намагатися уникнути небезпеки що негативно впливає на виконання обов'язків.

Екстремальні ситуації викликають зміни в поведінковій, когнітивній, емоційній сферах психіки військовослужбовця. У поведінці військовослужбовців в екстремальних ситуаціях часто спостерігається дезорганізація поведінки, яка полягає у втраті свідомого контролю, цілеспрямованості поведінки, несподіваній втраті раніше набутих навичок, що виражається у безцільній активності, різкому гальмуванні активних дій або руховій гіперактивності, що супроводжується жвавою мімікою і пантомімікою, домінуванням агресивної поведінки, конфліктності, або ж в реакції заціпеніння (ступорі). В когнітивній сфері спостерігаються порушення таких психічних процесів, як відчуття, увага (часто проглядається «перестрибуюча» увага), мислення, пам'ять, сприйняття; а також порушення процесів прийняття рішення, контролю, регуляції станів.

В емоційній сфері у ході проведення складних службових дій в умовах підвищеного ризику для життя можемо спостерігати надзвичайно пригнічений психічний та фізичний стан; можуть виникати фрустраційні стани: страх, паніка, агресія, істерика, нервове тремтіння, апатія та ін., що призводить до наростання внутрішньої психічної напруги, психологічних реакцій, пов'язаних з розчаруванням, невдачею в спробі досягти певної мети та порушенню почуття особистої безпеки, що призводить до втрати довіри до людей і, в цілому, до світу; прояв різного роду девіацій. Також можуть виникати порушення сну та апетиту, зниження чи підвищення ваги, енергетичного тону, напруги в м'язах, тремтіння, або навпаки, млявість. В умовах бойових дій у військовослужбовців може зустрічатися критичний інцидент – ситуація, яка викликає надзвичайно сильні емоційні реакції.

Отже, сучасні наукові дослідження свідчать про доцільність психологічної підготовки військовослужбовців до виконання службових завдань у звичних умовах повсякденної діяльності та в умовах, що значно відрізняються своєю

екстремальністю, тобто екстремальної психологічної підготовки, що повинна спрямовуватися на формування психологічної готовності до дій у екстремальних умовах та забезпечення надійного функціонування психіки військовослужбовців у ризиконебезпечних ситуаціях службової діяльності.

УДК 32.323

Куруч А.В., кандидат педагогічних наук доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

З першого десятиліття незалежності в Україні назривала суспільно-політична криза. Суть її полягала у відсутності державної політики побудови національної держави, централізації влади, нерозуміння населення країни політичної системи, амбівалентність. Ця криза призвела до того, що у 2013 році влада стала недієздатною, і це максимально ослабило Україну, давши привід РФ анексувати Крим та розпочати війну на території Донецької та Луганської областей. Вирішальним фактором у розвитку цієї кризи стає несформована політична культура українців. Особливо гострим постає питання формування політичної культури серед молоді, а саме серед майбутніх офіцерів. Адже саме ця категорія населення є важливою складовою суспільства, та має не лише потенціал для майбутнього соціально-економічного розвитку держави, а і обороноздатності країни.

Одним із наслідків несформованої політичної культури молоді є спаплюжене сприймання інформації щодо необхідності побудови національної держави, не розуміння основ державотворення та законів країни.

Останнім часом питання політичної культури громадян України почало цікавити багатьох дослідників, що з нашої точки зору пов'язано зі значними змінами в суспільстві, зростанням потоку інформації, процесами демократизації. Але відсутні дослідження, які пов'язані з формуванням політичної культури у військовослужбовців.

Офіцер з несформованою політичною культурою вразлива мішень для різних маніпулятивних технологій, як з боку політичних сил всередині країни, так й спецслужб інших країн.

Сьогодні в Україні існує необхідність державної політики забезпечення формування політичної культури серед населення країни, зокрема курсантів вищих військових навчальних закладів, адже вони є вагомим елементом у забезпеченні національної безпеки держави.

УДК 321.015:316.614.6

Лавриненко Н.Ю., кандидат фізико-математичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії науково-дослідного відділу Воєнно-дипломатичної академії імені Євгенія Березняка

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Крос-секторальні кризові процеси охоплюють широке коло теоретичних і практичних чинників, де важливе місце займає усвідомлення необхідності досягнення фахівцями сектора безпеки і оборони (СБіО) супремального рівня професійної компетентності та наявності в них розвинутої національної стійкості, зокрема її психологічної складової. Представники ЄС та НАТО вважають, що наявність добре підготовлених кадрів СБіО – необхідна умова якісного й ефективного функціонування державних інституцій. Тому, у сучасних безпекових умовах, надзвичайно важливого значення набуло формування національної стійкості та її основної складової – психологічної у фахівців СБіО. Це потребує запровадження у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання (ЗВО) новітніх заходів, спрямованих на підвищення надійності, адаптивності, психологічної стійкості та готовності майбутніх фахівців СБіО до ефективних дій в умовах екзистенційних загроз різного походження. Для ЗВО, які ставлять перед собою інноваційне завдання щодо розвитку складових національної стійкості у суб'єктів освітнього процесу під час їх професійно-психологічної підготовки, важливо визначитися з відповідною моделлю і механізмами, спираючись на досвід розвитку національної стійкості в провідних країнах світу. На цьому наголошувала Голова Української фундації безпекових студій Ю. Каздобіна, зазначаючи, що однією з найважливіших складових національної стійкості є психологічна стійкість особистості. Україна вперше досліджує й об'єднує досвід країн-членів НАТО з власним, щоб оцінити стан вітчизняної національної стійкості та закласти підвалини нової, ефективної системи згідно з принципами та рекомендаціями НАТО. Тому для наукового та науково-педагогічного складу ЗВО головними завданнями у сфері розвитку національної стійкості майбутніх фахівців СБіО має бути розширення спроможностей ЗВО з метою формування у них супремального рівня національної стійкості для ефективного виконання службово-бойових завдань.

Отже, дослідження щодо визначення концептуальних підходів до вибору моделі забезпечення національної стійкості та розвитку її складових (особливо психологічної) у майбутніх фахівців СБіО під час їх професійно-психологічної підготовки у ЗВО є надзвичайно актуальним і трендовим освітнім завданням для України, яка перебуває у надекстремальних безпекових умовах і відчуває на собі всі труднощі конспіраційної війни, розгорнутої Російською Федерацією, і пандемії коронавірусу COVID–19.

УДК 378.147.43:004

Лазоренко О.В., кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри прикордонної служби Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, полковник

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК З ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

У зв'язку із пандемією COVID-19 всі заклади освіти України запровадили заходи щодо організації освітнього процесу в умовах поширення коронавірусної інфекції. Не залишилась осторонь і Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (НАДПСУ), в якій на період карантину виконання освітніх програм організовано, в тому числі, із використанням технологій дистанційного навчання. Тому постає необхідність оптимізувати та покращити методику проведення практичних занять у дистанційному форматі для набуття курсантами умінь і навичок виконання завдань за призначенням.

Проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Прикордонна служба» в дистанційному режимі не можна розглядати як безумовну альтернативу класичним заняттям. Але він має право на існування в умовах запровадження карантину COVID-19, а також як додатковий метод, що підвищує ефективність навчання військово-спеціальних дисциплін. Слід зазначити, що використання дистанційного навчання потребує додаткової розробки навчально-методичних матеріалів, відеороликів, тестів, практичних завдань та їх постійної переробки та удосконалення.

Безпосередньо технологія дистанційного навчання для формування практичних навичок у курсантів, яка використовується під час проведення занять з прикордонної служби, ґрунтується на використанні двох веб-камер, одна з яких направлена на аудиторію, інша – на місце роботи курсанта. На заняті використовуються можливості програми організації відео конференцій Zoom (Google Meet) інструмент Google Class time для оцінки кожного курсанта індивідуально, а також технічні можливості інтерактивної панелі Newline TruTouch. За наявності декількох веб-камер викладач має можливість контролювати роботу групи в цілому і роботу кожного курсанта окремо, що дозволяє виключити можливість вирішення завдань сторонньою особою.

Досвід, отриманий під час проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Прикордонна служба» у дистанційному форматі показав, що такі заняття можливо проводити навіть з урахуванням специфіки підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Однак, для того, щоб продуктивно використовувати час, виділений для проведення занять в дистанційному режимі, освітянам та здобувачам вищої освіти необхідно підвищувати свою цифрову

грамотність. Важливо, щоб науково-педагогічний склад використовували найновіші технологічні методи і засоби навчання. В умовах прогнозованого продовження карантину COVID-19 саме технологічна трансформація освітнього середовища стане безперечним підґрунтям для досягнення курсантами програмних результатів навчання.

Технології дистанційного навчання з використанням програмного забезпечення інтерактивної панелі Newline TruTouch, інструменту Google Classtime (для оцінки кожного навчаючого індивідуально), програми ZOOM, Google Meet (для проведення on-line-конференцій), двох веб-камер під час проведення занять з військово-спеціальних дисциплін дозволяють оптимізувати та покращити методичку проведення практичних занять у дистанційному форматі, значно підвищують ефективність навчально-пізнавальної діяльності курсантів, створюють інтерактивну взаємодію учасників освітнього процесу, сприяють розширенню і поглибленню професійних компетентностей майбутніх офіцерів-прикордонників.

УДК 159.92

Ларіонов С.О., кандидат психологічних наук, доцент, начальник кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Маравська К.І.**, аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ

ТИПОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНО-НОРМАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ КУРСАНТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Більшість працівників сектору безпеки і оборони України починають професійний шлях у ЗВО зі специфічними умовами навчання, у зв'язку з чим постає питання формування їх нормативної поведінки вже від початку навчання. Специфічні умови навчання в таких ЗВО передбачають закритий тип вишу, проживання курсантів у казармах, армійську систему управління колективами, жорстку регламентацію розпорядку дня, суворе дотримання службової дисципліни; курсанти постійно знаходяться під тиском статутних відносин, підготовка майбутніх поліцейських здійснюється за принципом «начальник – підлеглий». В цих умовах кожний курсант визначає власну траєкторію особистісного і професійного розвитку, в дуже вузькому «коридорі», що визначається статутними вимогами, політиками керівництва, особистістю безпосередніх керівників, груповими нормами спільного проживання і навчання.

Аналіз нормативних документів, що регламентують професійну поведінку курсантів дозволив виділити біля 30 вимог, які до неї висуваються. Проведене емпіричне дослідження охопило 180 курсантів, вивчено їх ставлення до зазначених вимог за шкалами «розумію вимогу», «погоджуюсь з вимогою»,

«виконую вимогу», «вважаю вимогу значимою для подальшої професійної діяльності». Це дало змогу виявити рівні професійно-нормативної поведінки курсантів.

В результаті застосування різних методів ієрархічної кластеризації одержано 8 кластерів, найбільш прийнятні результати з точки зору рівномірності

Зауважимо, що одержано більше типів курсантів з низьким рівнем нормативності професійної поведінки (6), ніж з високим (2 кластери з достатнім наповненням і 2 – з недостатнім). Тобто маємо тільки два підтверджених типи курсантів з нормативною поведінкою, і 6 – з ненормативною.

В подальшому ході дослідження було вивчено психологічні особливості курсантів з різним типом професійно-нормативної поведінки. Внаслідок того, що кластери 6, 7, 8 складаються з незначної кількості досліджуваних, вивчалися тільки кластери 1-5.

На підставі отриманих даних кластери умовно розподілені за 5 типами професійно-нормативної поведінки курсантів: *оптимальний тип* включає в себе 1-й кластер, *оптимальний тип з високим рівнем врахування моральних норм в своїй поведінці* включає в себе 5-й кластер; *задовільний тип* включає в себе 2-й кластер, *нейтральний тип* включає в себе 4-й кластер, *незадовільний тип* включає в себе 3-й кластер.

Психологічні особливості курсантів з різними типами професійно-нормативної поведінки потребують подальшої дискусії.

УДК [159.9.07+331.461]:355.1(466)

Лиман А.А., науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ України Національної академії Національної гвардії України, старший лейтенант

СПРИЙНЯТТЯ ПОНЯТТЯ «ПСИХОЛОГІЧНО ГОТОВИЙ ДО РИЗИКУ» У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ

Досліджуючи професійну діяльність представників сил безпеки та оборони, що характеризується практично постійним їх перебуванням в небезпечних, загрозливих для здоров'я та життя умовах, під час яких потрібно успішно виконувати службову (бойову) діяльність, вагомим значення набуває визначення засад та напрямів вдосконалення їх професійної та психологічної підготовки, зокрема психологічної готовності до дій в ризикованих умовах.

За допомогою психосемантичного методу стали можливими дослідження та реконструкція (виявлення, опис та моделювання) структур суб'єктивного досвіду (систем значень та змісту) військовослужбовців НГУ стосовно розуміння

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

особистості військовослужбовця, який готовий ризикувати при виконанні службових обов'язків. Психологічним інструментом використання психосемантичного методу обрано методу спеціалізованого денотативного семантичного диференціалу, що є модифікованою процедурою суб'єктивного багатомірного шкалування. Респонденти, загальна кількість яких становить 147 осіб, майже рівнозначно поділені на наступні категорії: офіцери, військовослужбовці військової служби за контрактом та військовослужбовці строкової служби. Представлені категорії військовослужбовців НГУ різняться за званням, професійним статусом, вислугою років, досвідом виконання службово-бойових завдань за умов наближених до бойових тощо.

Так, на думку офіцерів, готовий до ризику військовослужбовець НГУ намагається досягти позитивного успішного результату за будь-яких обставин умов (цілеспрямований, принциповий, відповідальний), є незалежним від керівництва чи підлеглих, не потребує постійного контролю під час прийняття рішення, покладається лише на свої сили, рішучий та впевнений в собі, всебічно розвинутий, професійно підготовлений, достатньо кмітливий, спостережливий та емоційно стійкий.

Військовослужбовці військової служби за контрактом характеризують готового до ризику військовослужбовця як такого, котрий обдуманно та швидко приймає рішення, не звертаючи при цьому увагу на високу небезпечність ризикованих ситуацій (витривалий, вольовий, кмітливий). Проте такий військовослужбовець в екстремальних умовах буде діяти більшою мірою обмірковано та обережно, намагаючись своїми діями не нашкодити оточуючим.

Військовослужбовці строкової служби уявляють представника НГУ готового до ризику, як стійкого до емоціогенних факторів, здатного контролювати і стримувати емоції (витривалий, вольовий), з усталеним поглядом на ситуацію (принциповий), обережного, проте за необхідності готового піти на ризик, прийти на допомогу товаришам та оточуючим (надійний, товариський). Крім того, строковики вважають, що для військовослужбовця готового до ризику вирішальною є гордість за приналежність саме до лав НГУ.

Між досліджуваними групами респондентів визначені статистичні розбіжності в оцінюваннях особистісних якостей, що характеризують готового до ризику військовослужбовця. Так, офіцери визначальними у військовослужбовця готового до ризику вважають риси, що відображають зміст майже всіх сфер особистості. Даною категорією військовослужбовців нижче оцінювались лише якості, які характеризують міжособистісно-соціальну сферу. Військовослужбовці-контрактники дають вищі оцінки тим рисам, що відносяться до емоційно-вольової сфери особистості, когнітивно-пізнавальної, моральної. Менш визначальними в оцінках військовослужбовців військової служби за контрактом були ті якості, що характеризують потребово-мотиваційну та діяльнісно-практичну сфери

особистості. Військовослужбовцями строкової служби теж нижче оцінювались якості діяльнісно-практичної сфери особистості, а також когнітивно-пізнавальної. На їх думку, у готового до ризику військовослужбовця, перш за все, повинні бути сформовані риси потребово-мотиваційної, емоційно-вольової, міжособистісно-соціальної сфер.

В подальшому вивчення проблеми психологічної готовності до ризику військовослужбовців дозволить підвищити ефективність професійної діяльності особового складу НГУ в загрозованих для здоров'я та життя умовах.

УДК 355.318:355.433.4:316.776.23

Ліпатов І.І., психологічних наук, професор, професор кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України, кандидат; **Товма М.І.**, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПРИ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ВІЙСЬКОВИМИ ЧАСТИНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В умовах сучасних збройних конфліктів, ведення бойових дій, виконання службово-бойових завдань (СБЗ) за призначенням роль як окремих військовослужбовців, так і колективів військових формувань значно зростає. Підвищуються вимоги не тільки к професіоналізму військовослужбовців й колективів, але і їх здатності виконувати СБЗ в умовах значного негативного інформаційно-психологічного впливу (НПВ), який здатний проти їхньої волі і бажання змінювати психічні стани і психологічні характеристики, модифікувати їх поведінку. Це потребує значно підвищити вимоги до забезпечення їх інформаційно-психологічної безпеки (ІПБ), яка дозволяє як окремим військовослужбовцям, так і військовим колективам якісно виконувати службово-бойові завдання.

На думку багатьох дослідників, до забезпечення ІПБ висувається ряд вимог. Вона повинна бути: упереджувальною; мобільною; гнучкою; активною. Крім того, вона повинна виконувати наступні функції: техніко-захисну; інформаційно-роз'яснювальну; політико-орієнтуючу; об'єднуювальну; виховну; нейтралізуючу.

Організацію забезпечення ІПБ особового складу доцільно здійснювати за напрямками:

- підтримання високого рівня морально-психологічної стійкості особового складу до (ІПВ) противника, формування готовності в особового складу НГУ

до виконання СБЗ;

- розвідка, вивчення, аналіз і прогнозування можливих напрямків, форм, методів і способів застосування противником сил і засобів інформаційно-психологічних операцій;

- прогнозування та профілактика інформаційно-психологічного впливу (ІПВ) противника на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях;

- цілеспрямоване вивчення суспільно-політичної та морально-психологічної обстановки в регіоні, районі дислокації частини (районі виконання СБЗ), виявлення негативних чинників, які можуть бути застосовані противником для (ІПВ) на особовий склад військових частин НГУ, та нейтралізація їх негативного впливу;

- вивчення індивідуально-психологічних особливостей особового складу, виявлення осіб, які можуть негативно впливати на морально-психологічний стан особового складу, й їх нейтралізація;

- розвідка, виявлення сил і засобів інформаційно-психологічних операцій противника, матеріалів ІПВ на особовий склад військових частин НГУ та своєчасне їх придушення, знищення;

- організація планового, цілеспрямованого інформування особового складу.

Розглянувши питання забезпечення ІПВ особового складу при виконання СБЗ військовими частинами НГУ можна зробити висновок, що організація забезпечення ІПВ особового складу за визначеними напрямками дозволить особовому складу протистояти негативному впливу і якісно виконати поставлені завдання.

УДК: 378

Любчик Р.І., старший викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, майор

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ВИТРИВАЛОСТІ З ПОКАЗНИКАМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ

Розвиток витривалості є одним з найважливіших компонентів в системі фізичної підготовки курсантів у ВВНЗ.

Аналізуючи останні дані з підсумкових атестацій випускників з дисципліни «Фізичне виховання та методика фізичної підготовки» (ФВ та МФП) за 2019 та 2021 років де спостерігалися низькі результати з виконання вправ на витривалість, що мали значний вплив на загальну оцінку з дисципліни приблизно 30 % перевірених військовослужбовців. Нами було проведено невелике дослідження,

що дало змогу підтвердити важливість розвитку витривалості.

До експерименту було залучено курсантів 2-го, 3-го та 4-го років навчання в кількості 90 осіб. Особовий склад який залучався до експерименту було розділено на 2 групи. До першої залучалися члени збірних команд з легкої атлетики та поліатлону – 20 курсантів які характеризувалися високим рівнем розвиненості витривалості, показники в бігу на 3000 м. не менше 11 хвилин. В іншу групу чисельністю 70 осіб, залучалися курсанти які займаються іншими видами спорту та най більш підготовлені з дисципліни «ФВ та МФП».

Дослідження довели наступне, що зв'язок витривалості з іншими показниками фізичного розвитку (вправа № 2 «Підтягування на перекладині», вправа № 28 «Біг на 100 м.», вправа № 22 «Загальна контрольна вправа на єдиній смузі перешкод», та затримка повітря на в диху та видиху).

За усіма показниками група з високим рівнем розвитку витривалості мала кращі результати в порівнянні з іншою групою: в підтягуванні на перекладині (17.03 ± 0.78 та 15.14 ± 0.77); в бігу на 100 м. (13.27 ± 0.11 та 13.65 ± 0.14); в подоланні смуги перешкод 2.06 ± 0.15 та 2.14 ± 0.11); в затримці повітря на в диху (99.24 ± 4.31 та 89.44 ± 5.22); затримка повітря на видиху (54.15 ± 3.60 та 49.09 ± 3.54).

Таким чином наше дослідження наочно продемонструвало не тільки взаємозв'язок між рівнем розвитку витривалості та покращення функціонального стану, а і позитивний вплив витривалості на вдаль опанування інших фізичних вправ з різних розділів фізичної підготовки.

УДК 159.9.073

Мацегора Я.В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГ України Національної академії Національної гвардії України

ТИПИ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ

В рамках науково-дослідної роботи «Дослідження особливостей мотиваційно-вольової сфери військовослужбовців Національної гвардії України при виконанні службово-бойових завдань у звичайних та екстремальних умовах», використовуючи психодіагностичні методики («Закрита анкета вивчення мотивації професійного вибору абітурієнтів ВНЗ МВС», «Методика визначення мотиваційного профілю особистості», «Опитувальник для визначення джерел мотивації», тест «Смисло-життєвих орієнтацій», «Локус контролю» та «Вольова регуляція особистості») та методи математичної статистики, було визначено типи мотивації у військовослужбовців НГУ, їх поширеність, характеристики, співвіднесення з ефективністю професійної діяльності та укладено відповідні

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

психологічні портрети. В дослідженні взяли участь майже 400 військовослужбовців НГУ.

Так, високоефективні військовослужбовці НГУ (35% від вибірки дослідження) характеризуються мотивацією державного служіння, вираженим прагненням відповідати вимогам професії, самореалізуватися в професії. Мотиви, які описують умови, режим праці, соціальну взаємодію, є супідрядними їм. Для них достатньою підставою для участі у бойових діях є інституційні мотиви. Високоефективні військовослужбовці характеризуються високою осмисленістю життя, наявністю значної життєвої перспективи, сприймають себе як сильну особистість із достатньою волею вибору. Вони беруть цілковиту відповідальність за результат своїх дій на себе, не уникають діяльності, здатні самостійно планувати і докладати необхідні зусилля, щоб отримати той результат, якого прагнуть, за який їм не буде соромно.

Мотивація низько-ефективних військовослужбовців (4%) має виражене емоційне підґрунтя. Вони легко захоплюються емоціям. За виконання складної, клопіткої, нової для них роботи вимагають додаткової матеріальної винагороди, проте її ефективність є сумнівною через недостатній професіоналізм, вольові якості, низьку здатність до наслідування. Мають виражені риси емоційної залежності. Їх особистий розвиток та добробут ставляться у залежність від реалізації потреби в переживанні певних емоцій.

В цьому дослідженні було виділено два середньо-ефективних типа. Один має виражену просоціальну спрямованість, другий – виражену спрямованість на задоволення власних потреб.

Середньо-ефективні військовослужбовці просоціального типу (15%) мають виражену мотивацію виконавця, яка ґрунтується на усвідомленій довірі своїм командирам та на виражених вольових рисах. Хоча ці військовослужбовці сприймають військову службу, як тимчасовий вид праці, заробітку, вони докладають значні зусилля для освоєння професії, намагаються зрозуміти смисл, а не лише зовнішню структуру виконуваних професійних дій. Вони відповідальні, не потребують додаткового контролю з боку командирів, адекватно усвідомлюють цілі військової служби; її складність, необхідність дотримуватися вимог, правил. Для них важливим є підтримання дружніх стосунків зі співслужбовцям; визнання їх бойових заслуг суспільством, упевнення в не марності пережитого. Вони мають виражену про соціальність - орієнтуються на інтереси своєї родини, своїх товаришів по службі, своїх командирів. Для них військова служба, захист Батьківщини є конкретними, а не абстрактними поняттями.

Середньо-ефективні військовослужбовці індивідуалістичного типу (6%) єдині, хто обирає професію військовослужбовця, керуючись власними корисливими інтересами, можливістю займатися тим, що подобається, а не змістом самої професії. Мотивація спілкування для них – це засіб бути на „гарному рахунку” у військовій частині, щоб мати змогу просуватися на ті посади, що їх цікавлять, чи

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

реалізація прагнення розважитися, отримати задоволення від спілкування. Ці військовослужбовці прагнуть максимально вигідно „обміняти” свої професійні вміння на матеріальне благополуччя; вони є цілком зосередженими на задоволенні власних потреб, впевненими, що матеріальне благополуччя отримане сьогодні є запорукою життєвого успіху у майбутньому. Ці військовослужбовці не прагнуть брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, не прагнуть до реалізації вольових якостей, проявляють байдужість до проблем співслужбовців, не прагнуть до будь-якої активності, яка додатково не оплачується. Військовослужбовці цієї групи менше за інших мотивовані до участі в бойових діях. Їх ефективність – це ефективність окремих професійних дій (володіння зброєю, спецзасобами, гарна фізична підготовка тощо), а не ефективність професійної діяльності, як такої. Вони потребують постійного контролю з боку командирів, так як можуть надто захопитися „романтичною” складовою професії (володінням зброєю, хизуванням фізичною силою тощо), нехтуючи її змістом.

Військовослужбовці, які займають проміжну позицію між середньо- та високоефективними типами (15%), в минулому докладали значні зусилля для освоєння професії, мали певні досягнення в ній, проте на цей час переживають професійну стагнацію. Вони прагнуть гарного грошового і матеріального утримання, визнання їх заслуг, натомість не вважають за необхідне докладати зусилля для освоєння нового в професії, прагнуть „почивати на лаврах”, не піддавати сформований у них образ „Я-професіонал” перевірці (унікати сумісної чи складної роботи). Для них характерна виражена індивідуалістичність і сприйняття продовження несення служби, як вимушеного компромісу (отримання матеріальних вигод звичним, проте таким, що вже не приносить задоволення, способом). На їх погляд – гроші і пільги є недостатнім мотивом для участі у бойових діях. Більшість професійних дій виконується ними „автоматично”, не потребують залучення вольових якостей. Не маючи змоги просуватися кар’єрними сходами, вони можуть озлоблюватися на більш успішних колег, вважаючи, що ті отримують посади несправедливо – „за протекцією” (що є проявом захисного механізму).

Військовослужбовці, які за показниками ефективності займають проміжне положення між низько та середньо ефективними типами (25%), вибирали професією, керуючись, як її змістом, так і власним прагненням змінити своє життя (вирватися із депресивних регіонів країни, позбавитися побутових складностей, змінитися, мати перспективи та інше). Для них важливим в професії є можливість відносно швидко її освоїти, достатнє грошове утримання та соціальний статус. Попри прагнення працювати, докладати значні зусилля, змінюватися, мотивація, яка безпосередньо пов’язана із змістом професійної діяльності військовослужбовця, у них „затмарюється” прагненням вирватися із проблемного, дефіцитарного життя. Іншими словами, виражена дефіцитарність їх буття і зосередженість на постійних актуальних побутових проблемах не дозволяє їм перейти до керованості буттєвими потребами (в термінології А. Маслоу).

УДК 37.035.6:378

Міршук О.Є., кандидат педагогічних наук, начальник кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНУ ПІДГОТОВКУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

На сьогодні в Національній гвардії України стоїть на вирішенні питання про зміну назви гуманітарної підготовки на національно-патріотичну. Роблячи невеличкий екскурс в історію варто згадати, що раніше гуманітарна підготовка було окремим предметом навчання поруч з іншими предметами бойової та спеціальної підготовки. З гуманітарної підготовки проводились повноцінні заняття з усіма категоріями військових частин та інших підрозділів. Методичні розробки для проведення занять періодично розміщувались на сайті газети «Ратник» в окремій рубриці «Джерело». Дані розробки використовувались відповідною категорією для підготовки та проведення занять у формах розповіді та бесіди. Тобто йде мова про повноцінний предмет навчання, з темами, записами в журналах, контрольними заходами, контролем присутності особового складу на заняттях тощо.

З реформуванням Національної гвардії України було прийнято рішення про інтегрування гуманітарної підготовки в практичні заняття з бойової та спеціальної підготовки за трьома складовими: інформаційна підготовка, ідеологічна підготовка та психологічне моделювання, на проведення двох перших відводилось 10% навчального часу заняття, психологічне моделювання ж могло здійснювалось протягом тривалого часу на занятті, якщо це дозволяли умови проведення заняття та задум керівника заняття. Заняття з гуманітарної підготовки проводились тільки на початку нового періоду навчання для доведення завдань гуманітарної підготовки та переліку питань обов'язкових для самостійного вивчення. В кінці періоду навчання проводилось контрольне заняття зі знання питань для самостійного вивчення. На кожне практичне заняття складалась методична картка в якій зазначались заходи зі складових гуманітарної підготовки, згодом прийнято рішення про впровадження комплексної методичної картки з гуманітарної підготовки яка, на відміну від картки на заняття, містила ще й інформацію про осіб які залучаються для реалізації складових гуманітарної підготовки.

Було б варто зазначити, що трансформація в національно-патріотичну підготовку – важливий крок, адже інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, євроантлантична інтеграція, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, розповсюдження волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну і комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні і

реідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця, відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу.

Також необхідно враховувати той факт, що підґрунтям національно-патріотичної підготовки є національно-патріотичне виховання в загальноосвітніх закладах, яке по своїй суті є стратегічним завданням, як формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Варто звернути увагу, що частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби.

З вищезазначеного можна зробити висновок, що національно-патріотична підготовка повинна формувати в особового складу державницький світогляд та національну свідомість, які базуються на знанні військовослужбовцями історичних процесів національного державотворення, бойових традиціях українських військових формувань та сучасної Національної гвардії України. Для цього необхідно переглянути діючу систему «гуманітарної підготовки», розглянути її зміст, принципи на яких вона ґрунтується, форми заходів в яких реалізується, методи які застосовуються та засоби які використовуються для втілення її в життя. Адже національно-патріотична свідомість військовослужбовця є запорукою успішного виконання поставлених перед Національною гвардією України завдань.

УДК 328.185

Морквін Д.А., старший науковий співробітник (начальник сектору) науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГ України Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У 2019 році набули чинності зміни до Конституції України щодо стратегічного курсу на набуття повноправного членства України в НАТО. Одним із важливих документів для виконання Україною є Політика НАТО з виховання доброчесності (ухвалена главами держав та урядів, які беруть участь у засіданні Північноатлантичної ради у Варшаві 8-9 липня 2016 року), яка передбачає, що виховання доброчесності є одним з ключових елементів діяльності Альянсу. У Політиці НАТО зазначається, що корупція та неефективне урядування становлять

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

загрозу безпеці, оскільки підривають засади демократії, верховенства права, економічного розвитку, довіру суспільства до оборонних інституцій і негативно впливають на обороноздатність.

Слід зазначити, що відповідно до звітів за результатами оцінки корупційних ризиків у діяльності Національної гвардії України (опублікованими на сайті ГУ НГУ) рівень корупції у НГУ останні роки поступово зростає, для прикладу протягом 2016-2018 років спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції складено 38 протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, протягом 2017-2019 років – 66 протоколів, протягом 2018-2020 років – 72 протоколи.

Основним законодавчим актом щодо протидії корупції в Україні є Закон України «Про запобігання корупції». Вимоги цього Закону впроваджені у діяльність Національної гвардії України. Саме відповідно до ст. 13-1 зазначеного закону утворюються (визначаються) уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції.

На теперішній час у Головному управлінні Національної гвардії України створений відділ з питань запобігання та виявлення корупції, у той час як у територіальних управліннях, військових частинах, вищому військовому навчальному закладі, навчальних військових частинах (центрах) визначені уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції. Таким чином, лише у Головному управлінні НГУ підрозділ протидії корупції є штатним та виконує свої завдання на постійній основі. У військових частинах НГУ такі особи (підрозділи) лише визначені і виконують обов'язки щодо запобігання корупції лише як додаткові, оскільки відповідно до своїх функціональних обов'язків ці працівники проходять службу (працюють) на інших посадах.

Виходячи із зазначеного виникає низка питань щодо діяльності цих підрозділів. По перше, як вже зазначалося, основні функціональні обов'язки визначені працівники виконують по штатній посаді, на яку вони призначені. Тобто, той великий обсяг роботи, а саме завдання уповноважених осіб (підрозділів) визначених Законом України «Про запобігання корупції» вони виконують у вільний від основної роботи час або як додаткову (другорядну). По друге, в окремих випадках треба звернути увагу на конфлікт інтересів, що може виникнути між основною посадою та виконанням роботи в уповноваженому підрозділі з питань запобігання корупції, наприклад в уповноважений підрозділ визначений керівник фінансового або кадрового підрозділу і до військової частини надходить скарга щодо корупції у зазначеному напрямі роботи, чи буде об'єктивно розслідувати корупцію у своєму підпорядкованому підрозділі його начальник (командир) питання риторичне. По третє, може виникнути питання щодо впливу вищих за посадою командирів (начальників) на визначених осіб з питань запобігання та виявлення корупції, з метою суб'єктивного, а не об'єктивного розгляду можливого корупційного діяння і у реальній неспроможності підлеглої особи вжити

адекватних заходів реагування.

Виходячи з вищевикладеного постає питання щодо створення штатних підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції не лише у Головному управлінні Національної гвардії України, а й у інших підрозділах НГУ. Найбільш доцільним, зважаючи на рівень корупційних ризиків та кількість особового складу, вбачається створення таких підрозділів в оперативно-територіальних об'єднаннях, Національній академії НГУ та навчальних центрах. Зазначені уповноважені підрозділи повинні бути підпорядковані командирам (начальникам) і підзвітні відділу з питань запобігання та виявлення корупції ГУ НГУ та виконувати завдання передбачені п. 6 ст. 13-1 Закону України «Про запобігання корупції», як самостійний, незалежний підрозділ з питань запобігання та виявлення корупції.

УДК 159.9: 378.09

Морозова Л.В., старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

САМОВИХОВАННЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ШЛЯХІВ СТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Самоактуалізація, самореалізація й самоутвердження особистості відбувається протягом усього життя. Важливим шляхом їх здійснення є самовиховання. Концепція самовиховання у педагогічній психології пов'язана, в першу чергу, з розумінням процесу розвитку психіки вихованця. Аналіз цього процесу показує, що самовиховання – це цілеспрямована свідома, систематична діяльність особистості з метою вироблення в собі бажаних духовних, інтелектуальних, моральних, естетичних, фізичних та інших позитивних рис й усунення негативних.

Головною метою самовиховання на сучасному етапі є досягнення вихованцем згоди із самим собою, пошуку смислу життя, самоактуалізація і самореалізація потенційних можливостей та активне самоутвердження у суспільному житті.

Мотивами самовиховання є життєві устремління вихованця, потреба діяти згідно з нормами загальнолюдської моралі та професійними вимогами, розуміння необхідності переборення труднощів особистісного і професійного становлення. Процес самовиховання – це педагогічний процес, специфічність і унікальність якого полягає в тому, що в ньому і суб'єкт, і об'єкт виховання є однією особою.

Основні етапи процесу самовиховання:

- 1) усвідомлення вихованцем вимог до своєї діяльності;
- 2) самопізнання, критична самооцінка вихованцем своєї діяльності та поведінки;

3) планування роботи над собою, вироблення програми та правил поведінки;
4) практична реалізація програми самовиховання із урахуванням усієї складності наступного перегляду намічених позицій;

5) самоконтроль, самооцінка та само коригування дій і поведінки.

Програма самовиховання виконується двома шляхами:

1) перший – підкорення власної діяльності мотивам і мотивації самовиховання і перетворення їх у діяльність самовиховання;

2) другий – реалізація програми виховання із збереженням навчальної, спортивної та інших видів діяльності, власних смислоутворюючих мотивів і за наявності супутнього мотиву та мотивації самовиховання.

Основні умови успішного здійснення самовиховання:

1) створення сприятливого морально-психологічного клімату у військовому колективі;

2) сформування яскравих ідеалів;

3) озброєння військовослужбовців прийомами, способами, методами та формами самовиховання, його ефективною методикою;

4) прищеплення навичок і вмінь самовивчення, виокремлення позитивних і негативних індивідуально-психічних якостей;

5) допомога в опрацюванні програми самовиховання та її реалізації;

6) створення умов для самовиховання;

7) популяризація позитивного досвіду самовиховання, стимулювання за досягнуті позитивні результати тощо.

Отже, самовиховання слід розглядати як саморозвиток, в якому згідно з вимогами суспільства, загальнолюдськими, національними та моральними цінностями, цілями та інтересами самої людини творчо формуються та постійно розвиваються спроектовані нею сили та здібності й, водночас, нівелюються недоліки.

УДК 37.035.7

Непіпенко Л.П., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ КУРСАНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Аналіз тенденцій розвитку сучасної цивілізації доводить, що в найближчий час самою затребуваною навичкою буде вміння вирішувати складні задачі. Оскільки легкий доступ до великого обсягу інформації потребує розвитку вмінь її відбору та інтерпретації, то найсуттєвішою компетенцією особистості стає критичне мислення та когнітивна гнучкість. До того ж прискорення та ускладнення соціальних процесів вимагає від сучасної людини прийняття осмислених,

нестандартних і швидких рішень. Якщо компетентність – це потенційна готовність вирішувати реальні життєві завдання, здатність діяти у ситуації невизначеності, то критичне мислення та когнітивна гнучкість являються базовими компетенціями для розвитку і формування інших компетенцій.

Однозначного визначення критичного мислення не існує. Це обумовлюється тим, що ця компетенція формується як міждисциплінарний та крос-предметний результат пізнання у сфері філософії, логіки, психології, соціології, лінгвістики, теорії комунікації та інших наук.

Критичне мислення – це оціночне, рефлексивне, творче, логічне, аргументоване мислення, яке позбавлене догм і віри. Серед його характеристик – самостійність мислення, допитливість, формулювання проблеми та вміння знайти вихід із ситуації, що склалася, прийняття обґрунтованих рішень, висловлювання власної точки зору тощо.

За даними науковців, майже не відбувається стихійне формування критичного мислення і когнітивної гнучкості внаслідок накопичення людьми професійного досвіду. Саме тому, якщо цілеспрямовано не розвивати навички критичного мислення у курсантів в процесі навчання у вищому військовому навчальному закладі, то це потенційно сприятиме формуванню стереотипності мислення та діяльності, інерційності, що у подальшому буде переноситися й у професійну площину.

Якщо соціалізація являє собою інтегративний процес «завантаження» особистості необхідними для її життєдіяльності знаннями та якостями, які в майбутньому сприятимуть успішному виконанню нею соціально схвалюваних ролей, то професійна соціалізація – це процес входження індивіда у професійне середовище, оволодіння стандартами і цінностями професійного співтовариства, а також процес активної реалізації накопиченого професійного досвіду. Мета професійної соціалізації індивіда – стати справжнім професіоналом шляхом засвоєння принципів і норм функціонування відповідного професійного середовища, прийняття цінностей професійного колективу на особистісному рівні. Процес професійної соціалізації, який передбачає професійний і особистісний розвиток, може здійснюватися тільки в межах спеціальних соціальних інститутів, до яких, зокрема, відносяться вищі військові навчальні заклади (ВВНЗ).

Військова соціалізація – це і процес звикання до нових умов, і процес та результат засвоєння знань, вмінь, навичок, соціального досвіду, наступного їх відтворення, формування світогляду, життєвих принципів, духовних цінностей на підставі вимог законодавчих і нормативно-правових актів, воїнських уставів, кваліфікаційних вимог, навчальних програм, наказів командування, воїнських традицій і ритуалів.

Процес професійної соціалізації майбутнього офіцера означає подальше становлення курсанта як особистості, формування його як військовослужбовця і професіонала. Це виробляється протягом усього часу перебування курсанта у ВВНЗ під систематичним впливом багатьох чинників. Серед специфічних

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

особливостей професійної соціалізації курсантів ВВНЗ – сувора регламентація особистого часу, неухильне дотримання вимог, норм і правил воїнської дисципліни, перебування в умовах казарми, субординація, яка переводить кожне відношення у ненасильницьке згідно уставним вимогам, низька оцінка у суспільстві соціального статусу військовослужбовця.

У процесі професійної соціалізації курсантів відбувається переосмислення ними світу, себе у ньому, свого майбутнього, що пов'язане з актуальним становищем родини, держави, її військової сфери та виражається у трансформації емоційно-оціночного ставлення до світу в межах від позитивно-романтичних до песимістичних і навіть амбівалентних категорій. Така світоглядна трансформація молодого людини обумовлюється протиріччями між романтичними уявленнями про світ і реальністю з її усвідомленням життєвих проблем; між уявленнями про військову службу і реальною службою в умовах ВВНЗ. У процесі зміни структури уявлень про світ, пов'язаної з професійною соціалізацією курсантів у ВВНЗ, відбувається становлення особистості військового з достатньо яскраво вираженим критичним ставленням до світу, сензитивністю і здатністю до фіксації негативних явищ і подій, що відбуваються у світі, які можуть задіяти його як професіонала (війна, тероризм нестабільність, соціальний безлад тощо).

Безумовно, становлення офіцера-професіонала відбувається шляхом наполегливої праці того, хто навчається, командирів, начальників, науково-педагогічних працівників. Соціально-гуманітарні, економічні, воєнно-професійні дисципліни спрямовані на надання майбутньому офіцеру певної системи знань про світ, людину і суспільство, допомогти орієнтуватися в складній системі політичних, економічних, соціальних, правових відносин, навчити вільно відчувати себе у просторі ідей, у системі воїнського управління і взаємовідносин у військових колективах, які будуються на принципах єдиноначальності, беззаперечного підкорення, воїнській дисципліні.

Тим самим успішна професійна соціалізація курсантів у ВВНЗ відбувається за умов формування у них цілісного погляду на світ, що швидко змінюється, розвитку критичного мислення, здатності освоювати нову інформацію і приймати ефективні рішення, виховання почуття громадянської відповідальності, патріотизму, обов'язку і воїнської честі, вміння працювати з підлеглими, забезпечення необхідного фізичного розвитку і подальшого професійного удосконалення. При цьому робота з формування культури критично мислення і когнітивної гнучкості не може замикатися на діяльності однієї кафедри чи в межах однієї навчальної дисципліни. Вона потребує інтеграції зусиль різних кафедр та зацікавлених викладачів різних дисциплін, формування транс-дисциплінарного, крос-предметного освітнього простору з розвитку критичного мислення як засобу професійної соціалізації курсантів у процесі навчання у ВВНЗ.

УДК 378

Оленченко В.В., викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, лейтенант

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ АНКЕТУВАННЯ ПРИ ОЦІНЦІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ У ВВНЗ

В результаті постійних досліджень рівня фізичної підготовленості молодого поповнення курсантів та солдатів строкової служби НА НГУ, накоплено значну кількість інформації на вході до системи військового навчання та виховання. Але в той же час маємо недостатньо інформації про зв'язок початкового рівня з рівнем фізичної підготовленості на виході з системи. В усіх випадках проведення перевірок під час Державної підсумкової атестації випускників з фізичної підготовки завдання з порівняння цих рівнів (вхідного та вихідного) не ставиться, а тільки проводиться аналіз рівня підготовленості за фізичними якостями, загальної оцінки та порівняння з минулими роками. У зв'язку з цим немає повної картини про ефективність навчально-тренувального процесу.

Нами проведено невелике дослідження на базі НА НГУ з 2016 по 2020 рік по виявленню впливу навчально-тренувального процесу на майбутніх офіцерів за весь період навчання. За даними цього дослідження відмінність показників вхідного від вихідного рівня фізичної підготовленості при порівнянні за розвитком фізичних якостей був достатньо високим.

За програмою дослідження молодого поповнення проведено порівняння спортивної кваліфікації, та рівня розвитку основних фізичних якостей. Нами було проведено анкетування близько 200 майбутніх офіцерів випускників, курсу № 3 командно-штабного факультету, факультету логістики та гуманітарного факультету. Програма анкетування дозволяла провести оцінку достовірності відповідей респондентів та задовольняла критерії, що висувалися дослідженням.

Відповідності до отриманих даних слід зазначити те, що при вступі у ВВНЗ близько 40% особового складу курсантів мали спортивні розряди на рівні юнаків та юніорів. То у випускників більш ніж у 80 % не мали спортивних розрядів.

Логічним було б те, що спортивні розряди випускники мали б з військово-прикладних видів спорту. Однак дані дослідження підтверджують той факт, що більшість випускників такої кваліфікації не мають.

Спираючись на дані дослідження про зв'язок фізичної підготовленості та спортивної кваліфікації курсантів, можна припустити, що недоліки в організації спортивної роботи заважають повному розвитку фізичних якостей в період навчання у ВВНЗ.

Проведене анкетування випускників показало значні можливості отримання додаткової інформації без значних на то економічних витрат. Після корекції питань анкет, дана методика може застосовуватися під час інспекційних перевірок з фізичної підготовки.

УДК 432

Орел О.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, полковник

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІДЕОЛОГІЧНУ МОДЕЛЬ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Відповідно до статті 1 Конституції України: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава». Як наслідок, вона несе повну відповідальність за реалізацію принципу верховенства права в усіх сферах суспільного життя. Результатом такої діяльності виступає правопорядок у суспільстві, для забезпечення реалізації якого задіюються державні органи управління, серед яких значне місце займає Національна гвардія України.

Досягнення вимог законності і правопорядку у військовій сфері напряду залежить від міцної військової дисципліни та правосвідомості військовослужбовців. Тому органами військового управління та військового командування організується та провадиться правова робота у Національній гвардії України (далі – НГУ).

Так, сукупність соціально-корисних якостей, які відображаються у організаційній, адміністративній та виховній діяльності, заснованої на глибокій повазі і знанні національного законодавства, його правильному розумінні, виконанні та застосуванні складають правову культуру командирів і начальників. Тверде знання ними законодавчих норм та висока правова культура є необхідними умовами чіткої організації службової діяльності, успішного виконання посадових і спеціальних обов'язків. Що є підтвердженням значення правових норм як багатогранного процесу повсякденної діяльності командирів (начальників), штабів, всього особового складу, який впливає на правоідеологічну підготовку військовослужбовців у цілому та НГУ зокрема.

У свою чергу, факторами впливу на правоідеологічну підготовку військовослужбовців НГУ виступають:

- базові знання (школа, ВНЗ, ВВНЗ);
- безпека при виконанні службово-бойових завдань;
- соціально-культурний розвиток;
- кар'єрні досягнення;
- особиста правова свідомість та правова культура;
- менталітет суспільства та політика держави.

Менталітет суспільства формується відповідно до інформації широкого доступу в засобах масової інформації та мережі Інтернет, особистого досвіду спілкування з «Людиною у формі» (військовослужбовцем) на формальному і неформальному рівнях.

УДК 37.035

Острроверх А.М., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ТА ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Розвиток української держави, ефективне вирішення проблем, які покладені на військовослужбовців, консолідація українського суспільства, всіх верств населення навколо реалізації історичної можливості, віковичної мрії українського народу щодо створення власної держави, яка б займала гідне місце серед провідних держав світу, відповідала і захищала життєві інтереси як населення, так і окремої людини, неможливі без підняття ролі закону і права у військовослужбовців, без формування їх високої правової культури.

Правова культура та правове виховання мають велике значення в діяльності такого виду державних службовців, як військовослужбовці, тому робота з підвищення їх рівня є досить актуальною.

Бажаючи бути правовою державою, суспільство України потребує суттєвого підвищення правосвідомості громадян, а саме військовослужбовців і працівників Національної гвардії України та інших військових формувань, їх правової культури, неухильного дотримання ними вимог законодавства, кваліфікованого його застосування. Для цього необхідно постійно удосконалювати правове виховання захисників.

Зокрема, правова культура військовослужбовця – це сукупність або система правових знань, вмінь і навичок, емоцій, почуттів, вольових компонентів, які проявляються в правомірній діяльності і поведінці.

Професійно-правова культура військовослужбовця передбачає глибоке знання законодавства, норм права, переконаність у необхідності їх дотримання, уміння користуватися всією сукупністю правових засобів під час виконання службових обов'язків у межах компетенції, встановленої законом та іншими правовими актами.

Знання права в поєднанні з дотриманням норм моралі створює умови для активної соціально правової діяльності військовослужбовців. Надзвичайно важливим чинником, який кардинально впливає на рівень правової культури військовослужбовця, є військова дисципліна, його відношення до виконання військових обов'язків. Військова дисципліна – це бездоганне і неухильне додержання усіма військовослужбовцями

порядку і правил, визначених військовими статутами та іншими законами України. Правова культура як один із найважливіших компонентів загальної культури повинна бути притаманна кожному військовослужбовцю, адже норми права утверджують принципи військового будівництва, регулюють військові відносини, взаємодію у військах, проблеми комплектування армії, навчання і виховання воїнів тощо.

Військово-правове виховання військовослужбовців Національної гвардії України та інших військових формувань загалом постає системою цілеспрямованих та науково обґрунтованих управлінських впливів державних і суспільних інститутів, котрі визначають та забезпечують необхідні умови та засоби впливу на динаміку соціально-політичних стосунків з метою досягнення високого рівня правових знань, вмінь та навичок у військовослужбовців; суворого і точного дотримання військовослужбовцями Конституції України, законів, Статутів, вимог інших нормативно-правових актів, військової присяги; свідомого дотримання вимог законів у повсякденному житті; запобігання та локалізації протиправної поведінки військовослужбовців. Особливе значення в системі правового виховання особового складу Національної гвардії України, займає практичне виконання вимог законодавства в повсякденному житті військовослужбовців.

Виховання військовослужбовців у будь-якій державі залежить від економічних, політичних, національних, релігійних тощо чинників. Зміни, які відбуваються нині в Національній гвардії України, передбачають створення адекватних до цих процесів соціально-педагогічних умов і зумовлюють необхідність оптимального розвитку системи виховання, впровадження актуальних ідей і технологій, перехід від авторитарної до особисто орієнтованої диференційованої системи виховання.

Напрямок подальшого дослідження планується визначення переліку найбільш важливих чинників і умов для вдосконалення правового виховання та правової культури військовослужбовців.

УДК 159.9: 658.311.44

Пасічник В.І., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення оперативного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Афанасенко В.С.**, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ОПТИМІЗАЦІЯ УМОВ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ХАРАКТЕРИСТИК ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВІЙСЬКОВОГО ФАХІВЦЯ

Проведений сутнісний та змістовний аналіз процесу професіоналізації майбутніх військових фахівців у вищій військовій школі дозволяє стверджувати, що цей рух до фахової досконалості у просторі і часі професії регулюється на основі соціальної та індивідуальної детермінації, здійснюється на основі цілеспрямованої активності особистості й охоплює професійне навчання, виховання, професійний розвиток і саморозвиток. Успішність зазначеного процесу обумовлюється значною кількістю соціально-психологічних чинників

професійного становлення особистості, які є визначальними умовами і факторами, а також причинами та рушійними силами, що сприяють досягненню фахівцем відповідного рівня професійної компетентності. Серед таких чинників важливе місце займає оптимізація умов професіоналізації та соціально-психологічного середовища у якому відбувається професійне становлення майбутніх військових фахівців.

Ряд наукових досліджень та практика військ свідчать, що такими умовами та характеристиками слід назвати: належне інформаційно-методичне забезпечення процесу професіоналізації майбутніх військових фахівців, що має відповідати актуальним запитам здобувача вищої освіти; реалізацію якісного психологічного супроводу процесу їх професіоналізації; сприятливу організаційну культуру ВВНЗ; здоровий соціально-психологічний клімат у курсантському колективі; пануючу атмосферу взаємної довіри і поваги між командирами та підлеглими й ін. Їх вивчення, аналіз, вироблення заходів щодо вдосконалення є завданням усіх суб'єктів навчально-виховного процесу, а понад усе – посадових осіб органів по роботі з особовим складом (морально-психологічного забезпечення) ВВНЗ і командування курсантських підрозділів. Дуже важливим тут є прояв уваги до майбутнього фахівця та демонстрація прикладу налагодження ефективної управлінської взаємодії, здійснення обґрунтованих та доцільних психолого-педагогічних впливів, проведення дієвої індивідуальної роботи та групових психокорекційних заходів.

Значиму роль має відігравати налагодження ефективної кураторської роботи науково-педагогічних працівників з навчальними групами майбутніх військових фахівців. Саме таким чином відбувається дієвий вплив на формування світоглядних позицій, професійних цінностей, передача позитивного досвіду роботи з підлеглим особовим складом.

Спільними зусиллями усіх суб'єктів навчально-виховного процесу має бути створене інформаційне поле професійного зростання, психологічної і методичної підтримки становлення фахівця і відповідно – підвищення якості реалізації державного замовлення на підготовку висококваліфікованих фахівців оновлених складових сектору безпеки і оборони нашої країни.

УДК 159.9.01

Пашенко А.О., старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ОСОБЛИВОСТІ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасна військова служба у Національній гвардії України передбачає виконання службових (бойових) завдань в специфічних екстремальних умовах, обумовлених військовим конфліктом на Сході України. Специфіка несення

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

служби, з одного боку, вимагає відповідальної поведінки особистості, а з іншого наявності певних соціальних якостей з відповідною соціальною поведінкою.

На етапі вторинної соціалізації особистості у 17-25 років, які саме припадають на період призову на військову строкову службу, включаються когнітивні механізми творчої переробки оточуючого середовища, формується світогляд особистості та формуються уяви про своє особисте призначення та сенс життя. Події, які переживаються людиною у цей період стають її головними ціннісними орієнтирами у житті та можуть вплинути у подальшому на порушення у слідуванні соціально значимим формам поведінки, а саме формуванню та прояву певної девіантної поведінки.

Делінквентна поведінка особистості військовослужбовця як форма девіантної поведінки має ряд особливостей:

один з найменш вивчених видів девіантної поведінки, що пов'язано з корпоративною культурою, самозахистом військових формувань від «зовнішніх» втручань дослідників;

норма поведінки, що порушується, регулюється переважно правовими нормами: законами, нормативними актами, дисциплінарними правилами, її порушення караються у відповідності до цих приписів. Відносини, які встановлені між порушником і потерпілим, не вичерпують предмет розгляду і дослідження, відсутня можливість примирення сторін і відшкодування збитків, порушник завжди має бути покараним;

до причетних осіб входять ті, що складають коло найближчого спілкування і командири (начальники) правопорушника;

має деструктивний характер, завжди спричинює шкоду, існує тенденція до залучення більш широкого кола військовослужбовців до правопорушень, в тому числі таких, що загрожують руйнуванням основ соціального устрою (наприклад, групова відмова від виконання наказу);

засуджується суспільством, у порушника звужені можливості для самовиправдання і зняття з себе відповідальності, існує певна презумпція винуватості військовослужбовця;

каузальна атрибуція відповідальності за вчинене правопорушення характеризується перенесенням провини на командування підрозділу з боку родичів та близьких осіб порушника.

Ці особливості враховані у класифікації Завражиним С. А. делінквентних військовослужбовців, а саме:

1. Особи, які здійснюють правопорушення під впливом певних обставин чи оточуючих співслужбовців.

2. Особи з достатнім рівнем правосвідомості, але пасивним ставленням до інших порушників та правових норм.

3. Особи, що випадково здійснюють правопорушення.

4. Особи, що порушують правові норми навмисно.

Правопорушення військовослужбовців можуть бути одноосібними чи

груповими, тому суб'єктами делінквентної поведінки можуть бути: один військовослужбовець, випадкова група, ситуативна група з попередньою змовою, організована мікрогрупа одного підрозділу.

За нашими даними, найбільшу групу правопорушників-військовослужбовців складають ті, що вчинили правопорушення під впливом обставин чи співслужбовців. Вони вирізняються навіюваністю, недостатнім рівнем сформованості здатності до саморегуляції поведінки. Це актуалізує питання психопрофілактичної роботи із виокремленням «групи ризику», тобто розробку психологічного профілю військовослужбовця, схильного до проявів делінквентної поведінки.

УДК 159.9

Пенькова Н.Є., кандидат психологічних наук, доцент кафедри службово-бойового застосування НГУ Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, молодший лейтенант; **Задорожний К.А.**, викладач кафедри службово-бойового застосування НГУ Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Досвід проведення ООС яскраво продемонстрував, необхідність якісного психологічного забезпечення бойової діяльності підрозділів НГУ які перебувають під дією бойових стресорів, що виникають у процесі виконання службово-бойових завдань. Прогнозування поведінки особового складу НГУ під час виконання службово-бойових завдань, та забезпечення відновлення нормального функціонування психіки після впливу травмуючої події, сьогодні є вкрай важливим та актуальним.

Ситуація вітальної загрози, небезпека що виходить за межі звичайного людського досвід внаслідок надзвичайної інтенсивності, визначається психологами як травмуюча подія та є типовою для військовослужбовців НГУ. Але варто зазначити, що подія є травмуючою якщо сама людина сприймає її як загрозу для життя та діяльності. Наслідком такої ситуації є психотравма – неспроможність людини засвоїти подію що сталася, ментально опрацювати та інтегрувати травмуючий досвід. Пролангованість переживань залежить від індивідуально-психологічних особливостей особистості та сили зовнішньої дії й може тривати від кількох хвилин до декількох років. Наслідки психотравми є суцільно індивідуальними, кожна людина сприймає та переживає травмуючу подію своєрідно, залежно від власних психологічних особливостей та індивідуального досвіду, саме тому форми переживання наслідків психологічної травми є такими

різноманітними. Отже можна погодитися із твердженням Н.Тарабаріної про те що психотравма це не зовнішня подія, а її психічна репрезентація.

М.Одінцова та О.Самаль звертають увагу на те що незалежно від того, які емоційні стани супроводжують психотравму, спостерігаються характерні зміни в життєдіяльності людини. Життя що продовжується та нові обставини що виникають ставлять людину перед вибором: активно включатися в життя, долаючи труднощі, або пасивно вичікувати вирішення ситуації та уникати будь-якої активності. Отже психологічна роль травмуючої події виявляється в тому, що вона обумовлює практично всі наступні події, закладає основу нового образу життя.

Дж.Герман вказує на те що уникаючи будь яких ситуацій, які нагадують про минулу травму, або будь якої ініціативи, що може включати планування на майбутнє та ризик, травмовані люди позбавляють себе можливостей для успішного подолання травматичного досвіду.

Зрозуміло що наявність подій які можуть сприйматися більшістю людей як травматичні, не обов'язково будуть такими що призведуть до психотравми у випадку конкретного військовослужбовця. Однак, О. Романчук вказує на те що у 30% з тих осіб, що пережили психотравмуючу подію розвинеться захворювання, що увійшло до психіатричних діагностичних класифікацій під назвою посттравматичного стресового розладу. Тобто кожен військовослужбовець що зіткнувся з ситуацією яку можна визначити як психотравмуючу, потребує особливої уваги та індивідуального підходу задля збереження його психічного здоров'я.

УДК 355.45:623.765.(043.3)

Приходько І.І., доктор психологічних наук, професор, начальник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, полковник; **Волошко С.А.**, заступник начальника командно-штабного факультету по роботі з особовим складом Національної академії Національної гвардії України, полковник

ОПИТУВАЛЬНИК «ОЦІНЮВАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З КОНВОЮВАННЯ, ЕКСТРАДИЦІЇ ТА ОХОРОНИ ПІДСУДНИХ»

Умови виконання СБЗ військовослужбовцями підрозділів Національної гвардії України (НГУ) з КЕОП характеризуються негативним впливом на психіку людини широкого спектра несприятливих, дискомфортних і загрожуючих факторів, що утворюють високий рівень професійного стресу. Військовослужбовці НГУ, які виконують СБЗ, піддаються не тільки фізичній загрозі (особистому здоров'ю, життю), а також і значному ризику виникнення стресових станів, нервово-психічних розладів і психічній дезадаптації. Останні нерідко стають безпосередньою причиною зривів у професійній діяльності, втрати

або значного зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем та інших негативних явищ.

Для визначення показників МПС військовослужбовців НГУ з КЕОП використовувався метод експертного оцінювання, що ґрунтується на отриманні та обробленні даних, одержаних у результаті опитування фахівців у відповідній галузі. Після цього їх було сформовано у 4 блоки (моральний, психологічний, суспільно-політичний, військово-професійний). Наступним етапом дослідження стало ранжирування визначених показників з метою оцінювання їх значущості за допомогою методу апріорного ранжирування.

У результаті для визначення МПС військовослужбовців підрозділів НГУ з КЕОП нами розроблений опитувальник «Оцінювання МПС військовослужбовців підрозділів НГУ з КЕОП». Рівень МПС військовослужбовців має оцінюватися за наступними кількісними критеріями: а) високий – від 4 до 5; б) добрий – від 3 до 4; в) припустимий (задовільний) – від 2,5 до 3; г) низький (незадовільний) – від 2 до 2,5. Усі складові та показники МПС особового складу взаємозалежні і взаємопов'язані. Досягнутий рівень кожного з них позначається на інших і в цілому впливає на загальний рівень МПС підрозділу НГУ з КЕОП.

Опитувальник дозволяє оцінювати МПС кожного члена досліджуваного колективу, для покращення морально-психологічного клімату, врегулювання конфліктів і аналіз впливу людського фактору на виникнення критичних ситуацій в колективі.

Для винесення судження про ймовірність того чи іншого стану в майбутньому наступним етапом є проведення експертної оцінки. В якості експертів можуть виступати командири підрозділів з КЕОП, їх заступники по роботі з особовим складом, командири взводів, начальники варт, як і в достатній мірі знайомі зі станом справ, питаннями служби, побуту та ін. в оцінюваному підрозділі.

Після проведення індивідуального оцінювання та експертної оцінки виводиться загальна індивідуальна оцінка МПС військовослужбовця. Якщо вони співпадають, то надалі проводиться оцінювання МПС підрозділу з КЕОП. В якості додаткових показників оцінки МПС окремого військовослужбовця можна урахувати також такі: стан здоров'я (здоровий, практично здоровий, хворий); реакція на події і фактори службових умов (позитивна, пасивна, негативна); обстановка в сім'ї (стабільна, є проблеми у взаєминах, часто виникають негативні ситуації); ставлення до себе (дотримання, недотримання особистої гігієни, норм поведінки); ставлення до вирішуваних службовим завданням (з бажанням, зрозумінням їх необхідності, негативно).

Висновки з цього дослідження та перспективи подальших досліджень. Розроблений опитувальник «Оцінювання МПС військовослужбовців підрозділів НГУ з КЕОП» дозволяє більш чітко визначити особливості МПС у військовослужбовців.

УДК 355.477

Радзіковський С.А., науковий співробітник науково-дослідного відділу (підготовки військ) Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного; **Середенко М.М.**, провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу (підготовки військ) Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Якісна перевага морально-психологічного стану особового складу, його високий бойовий дух, мотивація професійного захисту Батьківщини – сильна сторона українського війська у сучасній гібридній війні проти України, що характеризується тотальним впровадженням новітніх технологій, сил і засобів інформаційного впливу на військовослужбовців. Морально-психологічне забезпечення (далі – МПЗ) бойової підготовки військ (сил) включає в себе систему заходів, спрямованих на формування в особового складу потрібних морально-бойових якостей і психологічної готовності до виконання поставлених завдань за будь-яких умов обстановки. Складовими МПЗ бойової підготовки є інформаційно-пропагандистське та психологічне забезпечення.

Особливе місце посідає психологічна підготовка особового складу, яка реалізується шляхом формування та розвитку у військовослужбовців відповідних знань, умінь, навиків, спроможностей і досвіду, згуртованості підрозділів, які забезпечують їх психологічну готовність до організованих, ініціативних та активних дій в бою, стійкість до бойових стрес-факторів і негативних психологічних чинників. В основі способів психологічної підготовки лежать принципи внесення до навчального процесу елементів напруженості та раптовості, небезпеки та ризику, притаманних реальній бойовій обстановці, та багаторазове тренування особового складу у виконанні прийомів і дій у цих умовах.

Для формування у воїнів психологічної готовності до бойових дій важливе значення має створення у них чіткого уявлення картини сучасного бою та виховання впевненості у своїй зброї шляхом використання існуючих і розроблення нових комплексів вправ щодо формування емоційно-вольової стійкості (обкатка танками, водіння бойових машин під водою, подолання вогневих смуг тощо) та застосування різноманітних тренажерів для вироблення професійних якостей уваги, пам'яті, мислення.

З метою подолання фізичної втоми, зняття морально-психічної напруги, поновлення бойового духу та працездатності в ході бойового навчання слід вживати всі наявні можливості – від індивідуальних і групових бесід до

прослуховування по радіо розважальних програм, показу кінофільмів, організації тренінгів психічного розвантаження.

Результатом розвитку системи МПЗ підготовки та застосування військових частин (підрозділів) має стати реалізація національно-духовного потенціалу, моральних і психологічних можливостей особового складу, поновлення його морально-психологічного стану, стійкість свідомості до негативного інформаційно-психологічного впливу та деморалізуючих зусиль противника на лінії зіткнення, узгодженість і координованість дій командувачів, командирів (начальників), органів військового управління.

УДК 378.091.3:355.082

Рибалко Л.С., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; **Загребельний О.В.**, заступник начальника гуманітарного факультету по роботі з особовим складом Національної академії Національної гвардії України, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, підполковник

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО-КУРСУ «САМОМЕНЕДЖМЕНТ У РОБОТІ ПРАВООХОРОНЦІВ» ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

У процесі фахової підготовки правоохоронці мають оволодівати основами самоменеджменту як сукупність раціональних методів і організаційних важелів управління власною працею. Система самоменеджменту ґрунтується на принципах управління, як: планування, організація, мотивація, контроль. Планування пов'язане з вміннями проектування власної життєвої стратегії, моделюванням способів її досягнення. Такі вміння сприяють самовдосконалюванню особистісного потенціалу, а також виробленню режиму діяльності та відпочинку. Результатом планування є розроблений план як модель цілеспрямованої діяльності по самотворенню. У плані необхідно продумати способи досягнення поставлених завдань. Безумовно, план має бути реальним, а не фантастичним, урахувати індивідуальні та вікові особливості, обставити, що можуть допомагати або заважати його виконанню. Безперечно, не можна передбачити форс-мажорні обставини, але потрібно бути готовими до цього. Передбачаючи певні дії, види діяльності, ділові та особисті справи, відпочинок, необхідно проектувати позитивні зміни, що спричиняються саморозвитком і самовдосконалюванням.

У процесі експериментальної роботи ми розробили сценарій відео-курсу на

тему: «Самоменеджмент у роботі правоохоронців» з метою підготовки їх до екстрених ситуацій, роботи в умовах пандемії, військових дій. Завдяки використанню такого курсу в аудиторній роботі та під самостійної підготовки, на заняттях гуртків у курсантів мають сформуватися компетентності, як: здатність розуміти власні потреби, знати про свої сильні і слабкі сторони, уміння бути готовим до правильної поведінки і дій в екстрених ситуаціях. Наведемо приклади таких завдань, і вправи, які мають виконувати курсанти разом з тренером, або самостійно у вільний час.

Завдання. Упродовж 3 хв. опишіть, що ви відчуваєте в непередбачуваних ситуаціях (перелічіть ознаки такого стану, наприклад, напруження, байдужість, упевненість тощо). У одній колонці перелічіть, що саме вам допомагає адекватно реагувати на такі ситуації, а в іншій – що заважає правильно діяти.

Вправа. «Внутрішній промінь» (за Н. В. Самоукіною). Необхідно прийняти зручну позу, сидячи або стоячи залежно від того, де вона буде виконуватися (в аудиторії, в казармі). Даємо собі установку і повторюємо такі слова: «Уявляю, що всередині моєї голови, у верхній частині її, виникає світлий промінь, що повільно і послідовно рухається зверху вниз і висвітлює обличчя, шия, плечі, руки теплим, рівним світлом, яке розслаблює. На шляху руху променю розгладжуються зморшки, зникає напруга в ділянці потилиці, послаблюється складка на чолі, опускаються брови, «прохолоджуються» очі, послаблюються затиски в кутах губ, опускаються плечі, звільняються шия і груди. Внутрішній промінь ніби формує нову зовнішність спокійної, звільненої людини, задоволеною собою і своїм життям, майбутньою професією, навчанням і усіма навколо. Я став/стала новою людиною, сильною, спокійною, стійкою. У мене все буде гарно!».

Отже, з метою оволодіння курсантами основами самоменеджменту та відповідними техніками самовпливу, формування готовності правоохоронців діяти в екстрених умовах нами запропоновано відео-курс на тему: «Самоменеджмент у роботі правоохоронців». Такий курс можна використовувати під час аудиторних занять, самопідготовки, в роботі гуртків.

УДК 340.0

Салієнко О.О., кандидат наук з державного управління, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ

Сучасна вітчизняна система правового виховання виходить з наступних основних принципів. Оскільки правовиховний процес є системою, то й принципи, що відображають його закономірності, також становлять систему.

Організація правового виховання курсантів вимагає дотримання як загально-педагогічних, так і спеціально-професійних принципів правового виховання. Принципи застосовуються не ізольовано, не почергово, а водночас, комплексно. Серед принципів не існує головних і другорядних. Утім, одним із провідних загально-педагогічних принципів правового виховання є принцип гуманізму, який повинен застосовуватися шляхом поєднання вимогливості і довіри, любові й поваги до людини з нетерпимістю до всіх форм приниження і пригноблення особи. Розглядаючи проблеми спілкування, взаємодії, особливу увагу слід звернути на педагогічний такт як міру педагогічно-доцільного впливу вихователя на вихованців, уміння встановлювати продуктивне спілкування. Педагогічний такт – це дозування педагогічного впливу, ненав'язливість, делікатність його реалізації щодо особистості конкретної особи. Надмірність призводить до зворотної реакції: надмірна вимогливість – до неслухняності, надмірна поблажливність – до брутальності. Викладач має показувати свою повагу до вихованців за будь-якої ситуації, створювати умови, щодо формування у них почуття гідності, самоповаги. Цей принцип у правовиховній роботі із курсантами повинен виконувати провідну роль, адже його основою є соціальна рівність усіх громадян. Принцип законності передбачає суворе, повне і неухильне додержання і виконання у правовиховній роботі із курсантами законів, нормативно-правових актів, правових норм та приписів усіма учасниками правовиховного процесу, що є необхідною умовою досягнення належного результату. Принцип науковості правового виховання передбачає аналіз і оцінку реальної дійсності з позиції пізнання об'єктивних законів суспільного розвитку і застосування їх у правовій практиці, пояснення причин, явищ, що відбуваються. Саме тому необхідно враховувати сучасні наукові дослідження щодо закономірностей правовиховного процесу, прогресу суспільних перетворень, максимально використовувати як юридичні, так і інші науки, зокрема педагогіку, психологію, соціологію тощо. В зв'язку з цим зростають значення та роль правової педагогіки, мета та призначення якої вимагає виявлення особливостей педагогічного процесу, психології курсантів, врахування тенденцій формування гармонійної особи, а також надання науково-обґрунтованих рекомендацій щодо оптимальної організації правовиховної роботи. Зазначений принцип проявляється, з одного боку, в розкритті перед курсантами правового аспекта організуючої діяльності, а з іншого – розуміння ролі права як важливого інструменту управління. Принцип об'єктивності (правдивості) інформації, який полягає в тому, що при об'єктивному висвітленні негативних явищ і факторів необхідно з'ясувати та встановити їх причини, а також вказати вихованцям на недоліки і відповідно на способи, шляхи щодо їх усунення. Відхід від гострих питань, замовчування існуючих проблем у сфері законності можуть викликати недовіру у правовиховній роботі, завдати значної шкоди процесові формування правової культури, поваги до права.

Сахній А.В., аспірантка Науково-дослідного інституту публічного права

СПРИЯННЯ ІНТЕГРУВАННЮ ГЕНДЕРНОЇ СКЛАДОВОЇ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ: ФУНДАМЕНТАЛЬНІ УМОВИ ТА ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

У сучасних реаліях гендерна складова інтегрується у всі сфери суспільного життя та включається в план і стратегію державних реформ. Захист прав, свобод і законних інтересів громадян України, а також не допущення зазіхання на громадянські права військовослужбовців та випадки дискримінації, зокрема за гендерною ознакою, є пріоритетом національної безпеки та інтересів України, а тому питання інтегрування комплексного гендерного підходу в діяльність органів сектору безпеки та оборони є актуальним.

Під час проходження військової служби, військовослужбовцям доводиться стикатись з певними диференціаціями залежно від статті/ гендеру, а тому прогресування та просування питань гендерної рівності є одним із завдань інституцій сектору безпеки і оборони.

Процес переорієнтації військових формувань є досить ресурсозатратним та тривалим явищем, а тому будь-які гендерні питання необхідно вирішувати на всіх рівнях військової реформи.

Виділяють чотири рівні інтеграції гендерного підходу: політичний (наприклад – забезпечення участі жінок і чоловіків з досвідом роботи у складі робочих груп щодо реформ;), інституціональний (наприклад: забезпечення активного набору жінок на військову службу, проведення політики, що враховує сімейні інтереси), економічний (наприклад – проведення гендерно орієнтованого аналізу оборонних бюджетів), соціальний (наприклад – публікації в засобах масової інформації матеріалів про жінок-військовослужбовців).

Реалізація та ефективно впровадження гендерної політики на кожному рівні безумовно складається з великої кількості елементів, однак серед основних умов успішного інтегрування гендерної складової є: своєчасне та актуальне оновлення нормативно-правової бази; просвітницька та освітня робота, навчання на місцях, в тому числі із залученням експертів, які володіють спеціальними знаннями з гендерних питань; миттєва реакція командування на обґрунтованні скарги щодо порушення гендерного законодавства, в тому числі щодо дискримінації та сексуальних домагань, а також вжиття заходів з метою усунення протиправних дій, якщо такі мали місце; забезпечення реалізації у соціальних ролях (материнство та батьківство) під час проходження військової служби; дослідження, аналіз та забезпечення інфраструктурних умов, речового забезпечення, засобами бронезахисту та гігієнічними засобами військовослужбовців; належне фінансування для врегулювання гендерних питань.

Дотримання вказаних умов має наслідком утвердження гендерної рівності, перевагами якої є: забезпечення репрезентативного складу в органах сектору

безпеки; ефективність у реагуванні на потреби населення; надання громадянам якісних послуг; ефективне забезпечення безпеки чоловіків, жінок, дівчат і хлопців; продуктивність умов праці; мінімізація проблем з гендерною дискримінацією та сексуальними домаганнями на робочому місці; забезпечення вищої довіри з боку населення; формування недискримінаційної культури в секторі безпеки; дотримання міжнародних і національних зобов'язань у сфері утвердження гендерної рівності.

Отже, практичному закріпленню гендерної складової в секторі безпеки та оборони передують системне дотримання комплексу умов на всіх рівнях інтеграції гендерного підходу.

УДК 37.013.73

Севрук І.І., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України;
Соколовська Ю.В., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України;
Чупрінова Н.Ю., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

На сьогодні Україна постає як простір, у якому поряд з процесами національного самовизначення та національної самоідентифікації розгортаються процеси, спричинені глобалізацією, зокрема, що стосується посилення процесів міграції, зокрема трудової, інтернаціоналізації освіти, різноманітних форм інтеграції тощо. На теренах нашої країни поступово формується мультикультурний простір, суттєвою ознакою якого є посилення міжкультурних взаємодій.

За таких умов ефективність виконання підрозділами Національної гвардії України вже у найближчій перспективі залежатиме від здатності військових, в першу чергу офіцерського складу, бути неупередженими, об'єктивними, приймати рішення, які гуртуються на цінностях міжкультурної толерантності, визнання рівності усіх учасників соціальної комунікації незалежно від їх культурної приналежності, недопущення дискримінації та расизму.

Очевидною стає необхідність формування крос-культурної компетентності майбутніх офіцерів НГУ як здатності бачити спільне та відмінне у різних культурах, визнавати рівноцінність різних відмінних культур, визнавати носіїв цих відмінних культур як рівних суб'єктів соціальної взаємодії.

Проблема формування крос-культурної/міжкультурної/полікультурної компетентності майбутніх фахівців постає на сьогодні як досить актуальна.

Водночас наявні роботи закордонних та вітчизняних дослідників зосереджують увагу переважно на розгляді даної проблеми у контексті підготовки майбутніх педагогів, менеджерів, соціальних працівників. Формування крос-культурної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України поки що залишається поза уваги вітчизняної теоретичної думки. У переліку компетентностей випускника НА НГУ крос-культурна компетентність відсутня.

За умов відсутності можливостей включення курсантів у безпосередні практики міжкультурної взаємодії у контексті процесів інтернаціоналізації освіти та отримання у такий спосіб персонального досвіду міжкультурної комунікації, єдиним шляхом формування крос-культурної компетентності стає крос-культурне навчання у межах освітнього процесу НА НГУ.

Викладання окремої дисципліни з міжкультурної комунікації на даний час не є доцільним та не передбачено освітньо-професійними програмами підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України. Тому можливим є формування крос-культурної компетентності майбутніх офіцерів через використання міждисциплінарного підходу та методик, які дозволяють за умов обмеженості часу, допомогти курсантам опанувати необхідний комплекс практично значущих знань та вмінь щодо соціальної комунікації у мультикультурному просторі. Методики передбачають використання інтерактивних методів при формуванні крос-культурної компетентності на всіх дисциплінах соціально-гуманітарного блоку. Базовим є принцип доцільності при доборі методів та форм проведення заняття. Основними є такі: моделювання ситуацій крос-культурної взаємодії при виконанні службових та службово-бойових завдань, проведення круглих столів та дискусій за результатами перегляду відеоматеріалів, написання рефлексивних та критичних есе, тез з проблем соціальної комунікації у мультикультурному середовищі, виступи на науково-практичних конференціях.

Цільовою орієнтацією міжкультурного навчання має стати здатність майбутніх офіцерів до практичної реалізації крос-культурної компетентності у соціальних взаємодіях під час виконання підрозділами НГУ службових та службово-бойових завдань. Серед очікуваних результатів:

- позбавлення етноцентристської оптики, стереотипного мислення та поведінки;
- визнання рівноцінності власної культури та культури Іншого;
- долання соціокультурних та етно-культурних бар'єрів;
- толерантність та рівність як ціннісна основа міжкультурної комунікації;
- запобігання етноцентризму, расизму, дискримінації у контексті міжкультурної комунікації;
- здатність до встановлення рівноправного діалогу/полілогу у межах міжкультурної комунікації.

УДК 519.81

Сидоренко І.І., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фундаментальних дисциплін Національної академії Національної гвардії України;
Нефедов О.П., кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фундаментальних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

МЕТОД АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ НЕФОРМАЛЬНОГО ЛІДЕРА У НАВЧАЛЬНІЙ ГРУПІ

Вдалий вибір ефективного командира є важливою проблемою управління навчальною групою у військовому вищому навчальному закладі. Навчальні показники, згуртованість, здоровий психологічний мікроклімат залежить не тільки від офіцерського складу, але й від того, наскільки командир групи є авторитетом серед своїх однокашників. На етапі призначення командира навчальної групи важливо, щоб неформальний лідер став її формальним лідером, тобто командиром.

Останнім часом існує корисна практика призначати командира з урахуванням соціологічного опитування курсантів групи та застосування психологічних технологій визначення лідера групи. На цій основі після узгодження обраних претендентів з думкою офіцерського керівного складу призначається формальний лідер – командир групи. Практика показує, що не завжди обраний таким методом командир є ефективним та іноді він є авторитетом лише у окремого групування всередині навчальної групи.

Метод аналізу ієрархій дозволяє застосувати математичний підхід до визначення результативного лідера не тільки на початку формування навчальної групи, але й на тому етапі, коли навчальна група вже має деякі показники, які треба покращувати і виникає необхідність корегування керівництвом групи зсередини.

Було проведено дослідження у групі першого курсу, в якій були досить низькі показники у навчанні та дисципліні. В процесі цього дослідження було проведено опитування курсантів якими якостями на їх думку має бути наділена особистість, якій вони могли б довіряти і хотіли б підпорядковуватись, далі самими курсантами була обрана комісія зі складу групи, яка приймала участь у експертній оцінці та складанні матриць ієрархій початкового рівня.

Оброблені за визначеним математичним методом результати показали, що діючий формальний лідер не потрапив у п'ятірку кандидатів на неформального лідера.

Загалом, метод аналізу ієрархій при визначенні лідера групи має широкі перспективи застосування, хоча й потребує подальших досліджень. Так, невідповідність неформального та формального лідера може бути обумовленою відсутністю у комісії експертів з офіцерського складу, адже вони мають свої критерії до якостей командира у навчальній групі.

УДК 159.9.07

Слурденко Д.О., старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, майор

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ САМОВРЯДУВАННЯ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Перебуваючи в зоні бойових дій, військовослужбовці НГУ можуть продовжувати виконувати професійні обов'язки, використовуючи засвоєні алгоритми професійних дій. Проте, військовослужбовці НГУ, які не мають статусу учасників бойових дій, також можуть мати певний досвід бойових операцій, перебувати в екстремальних ситуаціях при виконанні професійних обов'язків (зіштовхуватися з озброєними правопорушниками, терористами; з натовпом цивільних осіб, які є агресивно налаштованими і виказують своє незадоволення владою взагалі і правоохоронцями зокрема; оточуючи територію у зв'язку із виявленням вибухонебезпечних речовин тощо). Наявний досвід участі у небезпечних, нештатних ситуаціях сприяє формуванню певного рівня розвитку загальної здатності до самоврядування.

Для визначення інтенсивності подій, які загрожують безпеці, життю військовослужбовця, було використано розроблений в науково-дослідній лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ опитувальник «Оцінка травматичності бойового досвіду». Цей опитувальник визначає інтенсивність екстремальних умови (від загально несприятливого ставлення соціального оточення, яке виникає у зоні конфлікту, до безпосередніх небезпек участі у бойових діях та безпосередньо вітальних загроз) і наявність ресурсів для їх подолання (у тому числі, професійну підготовку і зовнішню допомогу). Опитувальник впроваджено в практику діяльності (психодіагностичних обстежень) психологічної служби НГУ.

Для визначення взаємовпливів переживання несприятливих умов на формування загальної здатності до самоврядування і сформованої здатності до самоврядування на сприйняття умов досягнення цілі було використано процедуру кореляційного аналізу.

Ще одним важливим моментом дослідження самоврядування є визначення його ефективності. Аналіз феномену самоврядування показав, що його мета полягає у збереженні цілеспрямованої діяльності у незвичних, екстремальних умовах, в умовах, для яких у особи немає цілком відповідного алгоритму дій. Відповідно, здатність вибудувати новий порядок дій для досягнення мети, переносити набутий професійний досвід на нові завдання і умови їх виконання є показником ефективності самоврядування. Зокрема, для військовослужбовців специфічним показником ефективності сформованої структури самоврядування є здатність

зберігати цілеспрямованість професійних дій в екстремальних бойових умовах, вписувати набутий екстремальний бойовий досвід у загальний професійний досвід. Для вимірювання цих характеристик використовується нещодавно впроваджена в діяльність психологічної служби НГУ методика «Стійкість до бойової психічної травматизації». Менш специфічним (більш загальним) є показник життєстійкості, який описує загальну здатність протистояти життєвим негараздам за рахунок «контролю», «залученості» та «прийняття ризику». Для визначення показника життєстійкості та психологічної безпеки особистості у військовослужбовців НГУ було використано експрес-версії відповідних опитувальників, що дозволило зменшити обсяги психодіагностичної батареї.

Функціональну структуру самоврядування дозволяє описати методика «Здатність до самоврядування», автор Н. М. Пейсахов, показники за шкалами якої фіксують, як розгортається самоврядування від визначення невідповідності ситуації наявним алгоритмам дій (аналіз умов), здійснення прогнозування розвитку ситуації, побудови відповідно до цього нового плану дій, до внесення необхідних коректив у розроблений план та самостійного ухвалення рішення про «нові» дії.

Таким чаном, при розробці структури дослідження самоврядування було враховано, що актуалізація процесів самоврядування відбувається при ускладненні ситуації реалізації раніш наміченого плану; в ситуації, для якої у особистості немає готового алгоритму дій. Втім, набутий досвід актуалізації процесів самоврядування формує загальну здатність до самоврядування, яка є відносно сталою характеристикою особистості і, яка у подальшому впливає на те, як оцінюються умови для досягнення цілей.

УДК 355.233

Сутюшев Т.А., кандидат військових наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України; **Грідіна В.В.**, науковий співробітник науково-дослідного відділу наукового центру Повітряних Сил Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЗМІШАНОГО ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ НАВЧАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ В УМОВАХ ВИЩОГО ЗАКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

На початку дев'яностих років минулого сторіччя був започаткований процес прийому жінок у вітчизняні вищі військові навчальні заклади. Були проведені набори за достатньо широким переліком спеціальностей і, в тому числі, за тими,

які раніше враховувались за пріоритетом як суто «чоловічі». У ході запровадженої практики виникла проблема становлення змішаних за ознакою статі навчальних підрозділів в умовах вищих закладів військової освіти (ВЗВО) з виділенням, насамперед, особливостей процесу становлення. Період становлення було запропоновано розглядати як сукупність трьох етапів: адаптації, командоутворення, навчально-бойового злагодження (НБЗ). Перший етап передбачав привикання курсантів у складі навчального підрозділу до режиму функціонування ВЗВО. Етап командоутворення передбачав засвоєння правил навчання у складі підрозділів та їх виконання згідно навчального плану та навчальних програм у форматі навчальної групи. Третій етап переслідував за метою дослідження рівня злагодження навчального підрозділу, прийняттого для вирішення навчально-бойових завдань за профілем навчання.

Основним критерієм успішного становлення слід вважати здатність навчальних підрозділів щодо продуктивного подолання кризових явищ з урахуванням особливостей, які обумовлюються саме їх змішаним за статтю складом.

Практика показала, що перший етап становлення особливих проблем не викликає. Для підрозділів змішаного складу кризових явищ він не народжував. Проблемні питання, які виникали на цьому етапі, були пов'язані з декілька затягнутою адаптацією курсанток до режиму функціонування ВЗВО, обумовленою, у значному ступеню, організацією побуту, більш прийняттого для курсантів. Особливість ця незначна, але все ж вона існує і обумовлена саме особливостями жіночої статі.

Другий етап – командоутворення, як основний за значущості для ВЗВО етап становлення, народжує низку проблем, пов'язаних з введенням і підтриманням запровадженої гендерної політики у вітчизняних закладах військової освіти. Частина проблем була б знята, якщо з урахуванням вимог гендерної рівності була б можливість комплектування навчальних підрозділів тільки жіночого складу. У цьому випадку імовірність виникнення кризових явищ у ході командоутворення була б нижче, оскільки не існувало протиріч, обумовлених змішаним складом.

Третій етап – НБЗ, при його реалізації у рамках навчального закладу, має розглядатись як етап, який надає можливість зняти частину навантаження з бойової підготовки військових частин у питаннях бойового злагодження. Кращою формою НБЗ мають бути тактичні навчання, які доцільно проводити на випускному курсі. Вимоги гендерної рівності можуть в значній мірі ефективно реалізуватись при формуванні саме дрібних підрозділів (наприклад, екіпажів) за одностатевою ознакою.

УДК 378.14-057.875

Тробюк Н.Ю., викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, капітан

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Установка на толерантність як на активну життєву позицію й уміння регулювати свою поведінку відповідно до норм професійної діяльності і вимог міжособистісної взаємодії особливо актуальна для військовослужбовців Національної гвардії України (НГУ). Сучасні умови, що спричинені процесами глобалізації, індивідуалізації та інформатизації мають безпосередній вплив і на виконання службово-бойових завдань особовим складом НГУ і відображаються на підвищені стресогенності та психофізіологічній неконфортності військовослужбовця. Для успішної адаптації майбутніх офіцерів НГУ до трансформації суспільного середовища необхідні такі якості, які є складовими толерантності: стійкість до негативного впливу середовища, здібності до побудови гармонічних взаємостосунків з навколишнім світом, активність, мобільність, схильність до саморозвитку і самореалізації.

Толерантність майбутніх офіцерів НГУ складається з взаємопов'язаних структурних компонентів (когнітивного, емоційно-вольового, мотиваційного та діяльнісного), критерії яких усвідомлення та інтеріоризація толерантної поведінки в професійній діяльності; розуміння та прийняття індивідуальності іншої людини; вміння проектувати свою взаємодію як толерантну; оволодіння сукупністю різноманітних толерантних комунікативних умінь; вміння пристосовуватись до характеру, звичок інших; вміння знаходити спільну мову з різними людьми і в різних ситуаціях; готовність прийти на допомогу іншим, чуйність, увага та турбота у відношенні до людей; уміння стримувати і керувати своїми емоціями і почуттями у стосунках з людьми, які демонструють грубість, хамовитість, черезмірну впевненість.

Безумовно, у вищому військовому навчальному закладі зміст, завдання і функції освітнього процесу мають свої особливості. Ефективність розвитку толерантності майбутніх офіцерів НГУ в освітньому процесі ВВНЗ формується сукупністю педагогічних умов: формуванні толерантного освітнього середовища; підготовці викладачів та курсових офіцерів до формування толерантності; підготовці навчально-методичного забезпечення і впровадженні умов.

Процес формування толерантного освітнього середовища базується на принципі гуманізму, дотриманні свободи, рівності та справедливості і самореалізації кожного відповідно до здібностей та потреб. Створення толерантного освітнього середовища передбачає взаємну відповідальність усіх

його учасників, яка базується на взаємодопомозі, здібності до співробітництва та порозуміння.

У формуванні толерантності майбутніх офіцерів НГУ велика роль належить і викладачу, і курсовому офіцеру, адже якщо вони не будуть включені у самовдосконалення, то не зможуть виховати курсантів. Їх виховні впливи також будуть малоефективними, непродуктивними, якщо освітнє середовище не підкріплює цих впливів, не узгоджується з ними. Освітній процес не може бути стихійним, він передбачає співробітництво, співдіяльність, співтворчість викладача, курсового офіцера та курсанта.

Впровадження умов для забезпечення процесу формування толерантності майбутніх офіцерів НГУ не можливе без якісного навчально-методичного забезпечення, що буде розширювати, збагачувати, систематизувати, узагальнювати, уточнювати уявлення курсантів про толерантність, толерантного офіцера; знайомитиме з правилами толерантного спілкування, толерантної взаємодії з оточуючими людьми при виконанні службово-бойової діяльності; сприятиме виявленню доброзичливості, чуйності, співчуття, співпереживання, терпимого ставлення до інших людей; формуватиме досвід толерантного спілкування і толерантної поведінки з оточуючими людьми; створювати умови для виявлення толерантних учинків.

Отже, педагогічні умови формування толерантності у майбутніх офіцерів НГУ можуть адекватно впливати на процес виконання функцій і завдань в означеній сфері військової діяльності тільки при сукупності їх внутрішніх і зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечуватиме високу результативність освітнього процесу.

УДК 371

Трубавіна І.М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

МОЖЛИВОСТІ СУСПІЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ

Актуальність морально-патріотичного виховання в НГУ пов'язана з морально-психологічним забезпеченням військово-професійної діяльності. Важливим є врахування всіх етапів виховання: етап формування свідомості, коли формуються знання, переконання, мотивація до реалізації в практичній щоденній діяльності, етап формування досвіду поведінки у відповідності до знань, переконань, мотивації, етап стимулювання та корекції поведінки, коли закріплюються

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

позитивні зразки поведінки і звички, та гальмуються негативні звички, етап стимулювання до самовиховання. Перший етап передбачає «словесне виховання», яке може тривати кілька заходів типу лекторію, бесід, зустрічей, обговорення інформації, другий – «діяльнісне виховання» (будь-яка звичка формується від 21 до 60 днів), третій – невизначений в часі, але триває до стійкого закріплення звички, четвертий – стимулювання до самовиховання тривати може все життя. Як правило, проводяться словесні заходи і 1 захід на формування досвіду поведінки, що недостатньо для формування звички поведінки, досвіду поведінки. Більш того, запам'ятовуються ті дії, звички, знання, які емоційно прожиті, добуті самостійно і з подоланням труднощів, у діяльності та спілкуванні. Тоді буде виховний ефект. Кожен з етапів виховання має свою групу методів виховання. Але якщо ми подивимося на їх перелік, то у нас багато методів формування свідомості, багато методів формування досвіду поведінки, всього 3 методи стимулювання і корекції поведінки, і невелика група методів самовиховання. Постійно щоденно важко проводити окремо національно-патріотичне виховання. Є ще багато важливих напрямків. Але можливо проводити дні, тижні, місячники допомоги сім'ям героїв, військової історії НГУ, постійне шефство над сім'ями, дитячими будинками тощо, тобто комплексні заходи які дозволяють перейти від словесного виховання до діяльнісного і самовиховання, використовувати їх не один раз в різних формах. Цьому найбільш сприяють проекти різної перспективи.

Чудово цьому слугує суспільно-орієнтоване навчання через комплексні проекти різної перспективи на благо суспільства, громади. Воно, на відміну від студентоорієнтованого підходу, який враховує потреби курсантів, передбачає тривалі групові проекти. Такі проекти сьогодні робить УКУ (Український Католицький університет) – наприклад, збудувати сонячну електростанцію в селі тощо. Особливостями такого навчання є: взаємодія з тими, для кого і з ким вони ці проекти реалізують, теорія участі, поєднання досліджень, практики, командної праці, суб'єкт-суб'єктне спілкування, спільне виявлення і вирішення проблеми, прояв ініціативності і лідерства кожного. Формами такого навчання є громадські, соціальні стажування, освітня волонтерська діяльність, залучення до життя громади, колективу, освітнє соціальне служіння. Його принципами є: ділитися, робити спільно, взаємність, про-соціальна взаємодія, братерство, внесок кожного у вирішення проблеми. Зазначимо, що при суспільно-орієнтованому навчанні є цілісний освітній процес, навчання і виховання тісно пов'язані, нероздільні. Для курсантів НА НГУ це проекти психологічної підтримки сімей військовослужбовців, які перебувають в ООС, допомога курсантам 1 курсу в адаптації, впровадження нових морально-патріотичних традицій, робота агітбригад тощо. Важливо, щоб ці проекти здійснювалися за ініціативою курсантів, за їх бажанням обиралися теми, форми, що важливі для них.

УДК 355.232

Турчинов А.В., кандидат педагогічних наук, доцент, заступник начальника кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА НА ПРИКЛАДІ ВПРОВАДЖЕННЯ БАЗОВОГО КУРСУ КРОСФІТУ

Кросфіт адаптовано для будь-якої людини, що активно займається фізичною діяльністю, в тому числі для жінок, дітей, людей похилого віку, ветеранів спецпідрозділів, вагітних жінок, людей різноманітних професій. Одночасно з цим, ця система максимально функціональна та варіативна, базується на основі щоденних тренувань WOD (Workout of the day) – завдання на день, що дало змогу включити її до програми фізичної підготовки курсантів. До числа вправ, що входять в завдання на день включали поєднання силових вправ з власною вагою та обтяженням, гімнастики, кардіонавантаження, а також їх змішані варіації відповідно до спрямованості змісту розділів програми фізичної підготовки. Визначена концепцією WOD включала:

- виконання певної роботи (без урахування часу);
- виконання великої кількості роботи з урахуванням часу;
- виконання фіксованої роботи за мінімальний час;
- інтервальний метод;
- змагальний метод;

WOD може включати від 2 до 10 вправ та від 3 до 10 раундів (кіл), причому за умови дотримання правил: більше вправ, менше раундів, менше вправ – більше раундів. Приблизний зміст WOD для курсантів 3-го року навчання, розділ фізичної підготовки «гімнастика та атлетична підготовка».

УДК 355.318.

Фалько С.А., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ЛІДЕРІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

В даний час в вищих військових навчальних закладах України – в Києві, Харкові, Одесі, Львові та інших містах нашої Батьківщини в програмі навчання однієї з обов'язкових дисциплін є воєнна історія. Під воєнно-історичними

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

дисциплінами ми маємо на увазі такі предмети як: «Історія війн та воєнного мистецтва», «Історія українського війська» та й інші дисципліни що мають в своїй складовій вивчення військового минулого людства та України. Однак, в кожному військовому навчальному закладі програми і кількість годин відведених для воєнно-історичних дисциплін різні. Це обумовлено відсутністю єдиного погляду на викладання цієї важливої історичної дисципліни. У 2017 році в Міністерстві оборони України затверджено Концепцію воєнної історії України. Цей керівний документ для вищих військових навчальних закладів нашої країни дозволяє впорядкувати питання пов'язані з вивченням проблем воєнної історії в Україні.

Звернувшись до зарубіжного досвіду в питаннях викладання воєнно-історичних дисциплін у вищих військових навчальних закладах передових у військовому відношенні країн, слід згадати приклад Королівської військової академії в Сандгерсті та Військової академії збройних сил США, в місті Вест-Пойнт. У цих передових військових ВНЗ світу значна увага приділяється вивченню минулого військової справи. В Англії у військових навчальних закладах викладається дві дисципліни. Одна присвячена вивченню військової історії в контексті світової історії, інша присвячена вивченню сучасних воєнних конфліктів.

Схожі схема вивчення військового минулого людства існує у військових навчальних закладах Канади, про що свідчить навчальний план канадських вищих військових навчальних закладів надіслані в нашу Національну академію Національної гвардії України.

Український досвід має позитивний погляд на вивчення воєнно-історичних дисциплін і зразком в цьому відношенні слід вважати Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського розташований в Києві. У цьому славетному навчальному закладі, кращому в країні, створено кафедра історії війн і воєнного мистецтва яку очолює капітан першого рангу Ігор Іванович Фурман. Цей приклад свідчить про те що військова еліта України усвідомлює важливість викладання воєнно-історичних дисциплін для майбутньої еліти України.

Моє повідомлення пропанує звернути увагу та організувати дискусію відносно поліпшення якості викладання матеріалу пов'язаного з вивченням воєнної історії в нашій академії. Наприклад, необхідно звернути увагу на більш детальне вивчення спеціальних операцій курсантами груп спеціального призначення. Необхідно збільшити складову матеріалів присвячених проблемам історії українського війська. В нашої академії на факультеті логістики воєнно-історичні дисципліни на жаль не вивчаються. Ці дискусійні проблеми і пропонується обговорити.

УДК 355.318.1

Чепель М.О., доктор філософії з державної безпеки, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ І РОЗВИТКУ СТРУКТУР, ЩО ВІДПОВІДАЮТЬ ЗА ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНУ БЕЗПЕКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасний розвиток інформаційних технологій висуває нові вимоги до інформаційно-психологічної протидії інформаційним впливам, забезпечення інформаційно-психологічної безпеки складових сектору безпеки і оборони, зокрема Національної гвардії України (НГУ).

Доктриною інформаційної безпеки України визначено однією із актуальних загроз національним інтересам та національній безпеці України – здійснення спеціальних інформаційних операцій, спрямованих на деморалізацію особового складу Збройних Сил України, інших військових формувань. Цим же документом передбачено створення і розвиток структур, що відповідають за інформаційно-психологічну безпеку як пріоритетне завдання державної політики в інформаційній сфері.

Основним керівним документом в НГУ, який регламентує зазначені питання є директива командувача НГУ від 26.06.2017 № 15 “Про вдосконалення організації роботи з особовим складом у Національній гвардії України”. Зокрема, в ній зазначаються основні завдання органам по роботі з особовим складом серед яких:

моніторинг, аналіз і прогнозування інформаційної обстановки, збір та узагальнення даних про джерела негативного інформаційно-психологічного впливу на особовий склад;

проведення інформаційно-пропагандистських та інформаційно-психологічних заходів (акцій), спрямованих на особовий склад та місцеве населення тощо.

Методичними рекомендаціями щодо здійснення заходів протидії та запобігання поширенню негативних повідомлень в інформаційному просторі, що стосується діяльності НГУ, які введені в дію розпорядженням Головного управління НГУ від 13.02.2020 № 27/23/2-1150, визначений типовий алгоритм реагування на негативні повідомлення посадовими особами військової частини, серед яких командир військової частини, його заступник по роботі з особовим складом, офіцер з цивільно-військового співробітництва та інформаційного забезпечення, офіцер (групи, відділення) інформації та комунікації, начальник юридичної служби (юрисконсульт) військової частини.

Досвід практичної діяльності свідчить, що на сьогоднішній день в НГУ відсутні дієві сили та засоби для забезпечення інформаційно-психологічної безпеки

особового складу, проведення інформаційно-психологічних заходів (акцій) тощо. Створення відповідних структур (підрозділів) в НГУ, які б здійснювали комплекс заходів щодо забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, ведення активної інформаційної протидії, аналізу інформаційних загроз та своєчасного реагування на них є нагальною проблемою і потребує додаткового наукового дослідження.

Напрямок подальшого дослідження планується формування вимог до структур (підрозділів), що відповідатимуть за інформаційно-психологічну безпеку особового складу НГУ, обґрунтування їх кількісного та якісного складу.

УДК 159.9

Чумак О.М., старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії науково-дослідного відділу Воєнно-дипломатичної академії імені Євгенія Березняка

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СЛУХАЧІВ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Встановлення ключових особистісних якостей, що впливають на продуктивність діяльності військовослужбовців, зокрема слухачів вищого військового навчального закладу (ВВНЗ), визначення методів їх експрес-діагностики та прикладних рекомендацій щодо розвитку – важливе завдання професійного психологічного відбору, військово-професійної підготовки, психологічного супроводження освітнього процесу ВВНЗ та є важливою передумовою підвищення продуктивності діяльності слухачів.

Ведення бойових дій на сході України та перебування військовослужбовців в екстремальних (бойових) умовах підвищили вимоги до військово-професійного відбору. Тому поєднання наукового та практичного підходів дає можливість створити найбільш ефективну модель важливих військово-професійних компетенцій, де слухач ВВНЗ виступає перш за все всебічно розвинутою особистістю, який здатен оволодіти необхідними знаннями, вміннями та навичками для виконання у подальшому покладених на нього функціональних обов'язків.

З цієї точки зору важливо прикладне та оперативне використання підходів в психологічній діагностиці та розвитку професійно-важливих якостей слухача ВВНЗ. Проведені наукові дослідження дозволили визначити основний перелік особистісних якостей, що найбільше впливають на успішність фахової діяльності: емоційний інтелект, вміння встановлювати ефективні взаємовідносини, стресостійкість, відповідальність та здатність до прийняття рішень. Крім того, були чітко визначені найбільш ефективні методи оцінки цих

якостей та розроблено методичний матеріал для практичного використання в роботі психологічних технік з їх розвитку та вдосконалення.

Наприклад, на даний час, в рамках професійного психологічного відбору та військово-професійної підготовки слухачів ВВНЗ успішно використовується опитувальник емоційного інтелекту (EI) Д. Люсіна, а з метою розвитку управлінських здібностей керівників структурних підрозділів в частині розвитку та вдосконаленню EI був розроблений методичний посібник із рекомендаціями та стислим описом технік протидії та подолання негативного впливу, а також презентовані інші методи та підходи до вдосконалення найважливіших якостей.

В процесі військово-професійної підготовки слухачів ВВНЗ особливу увагу приділяють формування практичних навичок прийняття рішень. Така робота включає в себе розвиток структурних компонентів відповідальності, таких як: когнітивного (зростання рівня усвідомленості та розуміння сутності якостей зі складною структурою); удосконаленні здатності аналізувати причини та умови, що визначають належний рівень відповідальності особистості; розширенні самосвідомості, яка спонукає до самоаналізу та самовиховання, розвитку аналітичного мислення та опрацювання різноманітних підходів у прийнятті рішень.

Проведене дослідження та подальше його впровадження сприяло розвитку лідерських якостей слухачів ВВНЗ та забезпечило вдосконалення їх рівня прийняття рішень як у звичайних умовах навчальної діяльності, так і під час майбутньої фахової діяльності.

УДК 159.923.35

Шевченко В.В., старший викладач кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ТА ЇЇ КОМПОНЕНТИ

Специфічні умови несення військової служби в Національній гвардії України характеризуються високою відповідальністю, швидкістю прийняття рішень і завжди вимагають від офіцерів з військового управління розвинути на високому рівні професійно-психологічну компетентність.

Військовослужбовці повинні володіти поняттями, концепціями, принципами та методами, які використовуються для управління військовими підрозділами в ході їх бойового застосування, у повсякденній діяльності і під час

прогнозування ефективності їх бойового застосування. Обов'язковим також є оволодіння методами, методиками та технологіями військової кібернетики, логістики, системного підходу до вирішення завдань у сфері військового управління.

Професійно-психологічна компетентність це сукупність психологічно-професійних знань, умінь, способів виконання професійної діяльності.

До структури професійної компетентності військовослужбовців Національної гвардії України нами віднесено наступні компоненти:

- 1) Особистісний компонент;
- 2) Мотиваційний компонент;
- 3) Когнітивний компонент;
- 4) Операційний компонент;
- 5) Емоційно-вольовий компонент.

Мотиваційний компонент складається з позитивного відношення до діяльності, у потребі успішно вирішувати професійні завдання та поставлені задачі, зацікавленість в процесі їх вирішення та до діяльності в цілому. Активний пізнавальний інтерес до професійної діяльності, прагнення постійно розвиватися і досягати успіху. Вдосконалювати свою професійну майстерність. Несення відповідальності за виконання професійних обов'язків.

Особистісний компонент – це вміння співвідносити свої можливості з професійними вимогами, прагнення до реалізації і прояву себе, самоактуалізація незалежно від середовища, професійне самовираження та самоствердження, комунікативні якості та вміння.

Когнітивний компонент містить в собі розуміння професійних завдань, оцінка значущості, володіння знаннями, способами, методами і засобами їх розв'язання. Готовність до змін умов виконання діяльності. Пластичність, самостійність та критичність мислення.

Операційний (діяльнісний) компонент – наявність професійних знань, умінь і навичок для успішного виконання професійної діяльності. Моделювання власної діяльності, адаптації до труднощів.

Емоційно-вольовий компонент – мобілізація власних сил у відповідність до професійної діяльності, яка проявляється у здатності до самоконтролю, самонавіювання для досягнення поставленої мети. Саморегуляція дій, подолання сумнівів, страху, зосередженість на виконуваних завданнях, керування виконанням діяльності. Почуття відповідальності за результати діяльності. Отримання задоволення від виконання професійних обов'язків.

УДК 159.9:159.922

Юр'єва Н.В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ СМИСЛОВОГО СКЛАДНИКА МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Формування стресостійкості як найбільш професійно важливої якості військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України посилює роль психологічного складника у процесі їх професіоналізації та зумовлює необхідність виявлення і використання психологічних ресурсів підвищення стресостійкості. Коли стресостійкість тлумачать як здатність до адаптації і вміння керувати власними ресурсами для збереження ефективності діяльності, застосовують термін “життєстійкість” (С. Мадді, 1994). Ресурсом адаптації до складних життєвих ситуацій є смисложиттєва орієнтація і життєва перспектива, а недостатність цих ресурсів підвищує ризик порушення адаптації в умовах підвищеного ризику.

Співробітниками науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ було проведено дослідження мотиваційних ресурсів стресостійкості військовослужбовців підрозділів з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних. Мета дослідження полягала у виявленні ресурсів мотиваційної сфери для формування стресостійкості військовослужбовців. У дослідженні приймали участь офіцери (від молодших лейтенантів до підполковників у віці від 24 до 37 років, загальна кількість 74 особи) та військовослужбовці військової служби за контрактом (від рядових до старших прапорщиків такого ж вікового діапазону, загальна кількість 71 особа).

Для визначення смислового складника мотиваційної сфери військовослужбовців, як вищого рівня мотиваційної регуляції, використано методику “Тест смисложиттєвих орієнтацій (СЖО)” (Д.О. Леонт'єв, 1992). Використання цієї методики дозволило визначити загальну осмисленість життя і локалізацію сенсу життя на часовому векторі, що зумовлює перспективність її застосування у контексті досліджень стресостійкості як вибору між “минулим” і “майбутнім” (за С. Мадді).

За результатами дослідження у групі офіцерів діагностовано високі показники за загальною шкалою “Осмисленість життя” ($115,31 \pm 19,19$), у військовослужбовців військової служби за контрактом – середньовисокі ($109,59 \pm 17,78$). Між даними показниками встановлено тенденцію до значущих розбіжностей ($t=1,86$, $p \leq 0,1$), які досягаються завдяки більш високим показникам офіцерів за такими шкалами, як “Мета”, “Процес”, “Локус контролю – життя”.

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

Так, за шкалою “Мета” у групі офіцерів діагностовано середньовисокі показники ($33,49 \pm 5,81$), а у групі військовослужбовців за контрактом – середньонизькі ($31,35 \pm 6,82$, $t=2,03$, $p \leq 0,05$). За шкалою “Процес” у офіцерів встановлені середньовисокі показники ($33,64 \pm 6,50$), а у контрактників – середні ($31,87 \pm 5,69$, $t=1,74$, $p \leq 0,1$). За шкалою “Локус контролю – життя” (керованість життя) в обох групах діагностовано високі показники, проте у групі офіцерів вони є дещо вищими ($37,58 \pm 6,56$), ніж у групі військовослужбовців військової служби за контрактом ($35,32 \pm 7,39$, $t=1,94$, $p \leq 0,1$).

Наведені дані характеризують офіцерів як таких, які мають, на відміну від військовослужбовців військової служби за контрактом, більше цілей у майбутньому, що надає їх життю більше смислу, спрямованості та часової перспективи, вони сприймають своє життя як більш цікаве, емоційно насичене і наповнене сенсом, їм значнішою мірою притаманна переконаність, що людині дається контролювати своє життя, приймати власні рішення і втілювати їх у життя. Також такі дані узгоджуються з отриманими результатами вивчення особливостей життестійкості у зазначених категорій військовослужбовців. Так, в обох досліджуваних групах діагностовано високі показники життестійкості, що характеризують військовослужбовців як активних, упевнених у своїх силах людей, здатних справлятися зі стресом. Загальний показник життестійкості у групі офіцерів є значно вищим ($99,72 \pm 15,34$) ніж у групі військовослужбовців за контрактом ($93,27 \pm 15,92$), $t=2,48$ при $p \leq 0,05$. Він ґрунтується, насамперед, на значно вищих за шкалою “Залученість” високих показниках офіцерів ($44,43 \pm 6,97$) та середніх показниках військовослужбовців військової служби за контрактом ($40,21 \pm 8,43$), $t=3,28$ при $p \leq 0,01$. Отримані результати свідчать про більшу здатність офіцерів до самовмотивованості, осмисленості діяльності, можливості бачити у будь-яких професійних діях відлуння покладеної на них професійної місії і тим самим наділяти їх сенсом, що й забезпечує їх кращу спроможність чинити опір стресовим впливам.

Крім того, за шкалою “Контроль” офіцери мають дещо вищі показники ($36,93 \pm 6,36$) ніж військовослужбовці військової служби за контрактом ($35,07 \pm 6,23$), $t=1,78$ при $p \leq 0,1$. Інакше кажучи, у ситуації стресу офіцери більш здатні залишати контроль над ситуацією за собою, насамперед, через пошук нових шляхів розв’язання проблеми (спроможні коригувати проміжні цілі для досягнення головної мети).

За шкалою “Прийняття ризику” в обох досліджуваних групах діагностовано високі показники ($18,35 \pm 4,55$ – у офіцерів та $17,99 \pm 4,42$ – у військовослужбовців за контрактом), що вказує на високий ступень прийняття ризику, тобто військовослужбовці розглядають своє життя як спосіб набуття досвіду, як готових діяти на свій страх і ризик навіть без надійних гарантій успіху.

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення та соціально-гуманітарні аспекти службово-бойової діяльності Національної гвардії України

Таким чином, результати нашого дослідження вказують, що більша стресостійкість офіцерів підрозділів з КЕОП, порівняно з військовослужбовцями військової служби за контрактом, ґрунтується на більш розвиненій у них здатності наділяти сенсом свої дії та більшій гнучкості цілепокладання. При цьому, якщо наділення сенсом дозволяє перерозподіляти енергію для досягнення цілей у несприятливих умовах, то гнучкість цілепокладання дає змогу у таких умовах не втрачати відчуття контролю над власною життєдіяльністю. Отже, можемо зробити висновок, що сформованість смислового складника мотиваційної сфери військовослужбовців підвищує показники їх життєстійкості.

Анацький Р.В., Коверсун А.О. МЕТОДИКА ВДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ВИТРИВАЛОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ З ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНОГО БАГАТОБОРСТВА У РОЗДІЛІ БОЙОВЕ ДВОБОРСТВО.....	5
Байда М.С. АДИКТИВНІ СТАНИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК БІОПСИХОСОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ.....	6
Барко В.І., Барко В.В., Остапович В.П., Ларіонов С.О. ДІАГНОСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАРУБІЖНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ МВС УКРАЇНИ.....	8
Белошенко Ю.К. ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНА НА РЕЗУЛЬТАТИ ЙОГО ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	9
Бєлай С.В., Керницький О.М. СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ, СТРУКТУРА ТА ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ АВТОРИТЕТУ ОФІЦЕРА НГУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	10
Богуславець А.В. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	11
Бухун А.Г., Васищев В.С. ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ.....	13
Васильковський О.Т. ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНФЛІКТ ДЕРЖАВНОГО РІВНЯ.....	14
Васильченко Р.В. СВІТОГЛЯД ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ.....	15
Власенко О.Е. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА ФАХОВУ РЕАЛІЗАЦІЮ ФАХІВЦІВ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ.....	17
Воробйова І.В. ДО ПИТАННЯ ПРЕВЕНЦІЇ СУЇЦИДУ У ВІЙСЬКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	18
Гегечкорі О.В., Семенов С.С. ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПОЛІТИКИ ТА РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ	19
Голіна О.Ю. КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ.....	21
Головня А.Ф. ВИКОРИСТАННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	22
Голубничий М.В. ФІЗИЧНЕ ТРЕНУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СПОРТИВНИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	24

Голубничий М.В. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ФІЗИЧНИХ ТРЕНУВАНЬ В ПРОЦЕСІ ПОЛЬОВИХ ТА ІНШИХ ЗАНЯТЬ.....	25
Гунбіна С.Я. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНИХ КОМПЛЕКСНИХ ВПРАВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ.....	26
Данильченко О.А. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	27
Данилюк І.М. ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ІМІДЖУ НГУ В СУСПІЛЬСТВІ	28
Дяченко І.М., Олійник Д.О. ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ.....	30
Зуб О.В., Алфімова Л.Д. РОЛЬ КУЛЬТУРНО-ЕКОЛОГІЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	31
Іванова О.В. ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВІСТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ УСПІШНИХ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ....	32
Ізбаш С.С. ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕМПАТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ОФІЦЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ З КУРСАНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ....	33
Іллюк О.О. АЛГОРИТМ ТРАВМАТИЧНОЇ КОНВЕРСІЇ ЯК КАТАЛІЗАТОР ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЩОДО ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАВМАТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ПОСТТРАВМАТИЧНІ СТРЕСОВІ РОЗЛАДИ.....	35
Каплюченко О.П. ДО ПИТАННЯ ОЦІНЮВАННЯ ВМОТИВОВАНОСТІ ДО СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	36
Катихін В.М. СОЦІАЛЬНА ЗНАЧИМІСТЬ ЗАНЯТЬ ЄДИНОБОРСТВАМИ.....	37
Кізло Л.М., Радзіковський С.А. ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	39
Клименко В.П. ПСИХОЛОГІЧНА ДЕКОМПРЕСІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	40
Колесніченко О.С. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ БОЙОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	41

Кондратюк-Антонова Т.В. ФІЛОСОФСЬКО-ГУМАНІТАРНІ ДИСЦИПЛІНИ ЯК «ЩЕПЛЕННЯ» ВІД НЕГАТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВПЛИВІВ НА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НГУ	44
Корольов А.І. РОЗВИТОК ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ТА СТРИБУЧОСТІ ЛЕГКОАТЛЕТІВ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ ТРЕНУВАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	45
Кравченко К.О. ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ ВЗАЄМОДІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	46
Кравченко К.О. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕЯКИХ ВИДІВ НАУКОВОЇ РОБОТИ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ГАЛУЗІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬК (СИЛ) ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	48
Кравченко О.В. ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ НА ОСОБИСТІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ	49
Куруч А.В. НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	51
Лавриненко Н.Ю. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ.....	52
Лазоренко О.В. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК З ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН.....	53
Ларіонов С.О., Маравська К.І. ТИПОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНО-НОРМАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ КУРСАНТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ.....	54
Лиман А.А. СПРИЙНЯТТЯ ПОНЯТТЯ «ПСИХОЛОГІЧНО ГОТОВИЙ ДО РИЗИКУ» У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ.....	55
Ліпатов І.І., Товма М.І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПРИ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ВІЙСЬКОВИМИ ЧАСТИНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	57
Любчик Р.І. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ВИТРИВАЛОСТІ З ПОКАЗНИКАМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ.....	58
Мацегора Я.В. ТИПИ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ	59

Міршук О.Є. ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНУ ПІДГОТОВКУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	62
Морквін Д.А. ДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	63
Морозова Л.В. САМОВИХОВАННЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ШЛЯХІВ СТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ.....	65
Непіпенко Л.П. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ КУРСАНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ.....	66
Оленченко В.В. МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ АНКЕТУВАННЯ ПРИ ОЦІНЦІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ У ВВНЗ.....	69
Орел О.В. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІДЕОЛОГІЧНУ МОДЕЛЬ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	70
Острроверх А.М. ПРАВОВА КУЛЬТУРА ТА ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	71
Пасічник В.І., Афанасенко В.С. ОПТИМІЗАЦІЯ УМОВ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ХАРАКТЕРИСТИК ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВІЙСЬКОВОГО ФАХІВЦЯ.....	72
Пашенко А.О. ОСОБЛИВОСТІ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	73
Пенькова Н.Є., Задорожний К.А. ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ.....	75
Приходько І.І., Волошко С.А. ОПИТУВАЛЬНИК «ОЦІНЮВАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З КОНВОЮВАННЯ, ЕКСТРАДИЦІЇ ТА ОХОРОНИ ПІДСУДНИХ».....	76
Радзіковський С.А., Середенко М.М. ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ).....	78
Рибалко Л.С., Загребельний О.В. ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО-КУРСУ «САМОМЕНЕДЖМЕНТ У РОБОТІ ПРАВООХОРОНЦІВ» ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ.....	79

Салієнко О.О. ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ.....	80
Сахній А.В. СПРИЯННЯ ІНТЕГРУВАННЮ ГЕНДЕРНОЇ СКЛАДОВОЇ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ: ФУНДАМЕНТАЛЬНІ УМОВИ ТА ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ.....	82
Севрук І.І., Соколовська Ю.В., Чупрінова Н.Ю. ЩОДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	83
Сидоренко І.І., Нефедов О.П. МЕТОД АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ НЕФОРМАЛЬНОГО ЛІДЕРА У НАВЧАЛЬНІЙ ГРУПІ	85
Слурденко Д.О. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ САМОВРЯДУВАННЯ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	86
Сутюшев Т.А., Грідіна В.В. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЗМІШАНОГО ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ НАВЧАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ В УМОВАХ ВИЩОГО ЗАКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ.....	87
Тробюк Н.Ю. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	89
Трубавіна І.М. МОЖЛИВОСТІ СУСПІЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ.....	90
Турчинов А.В. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА НА ПРИКЛАДІ ВПРОВАДЖЕННЯ БАЗОВОГО КУРСУ КРОСФІТУ.....	92
Фалько С.А. РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ЛІДЕРІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД.....	92
Чепель М.О. ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ І РОЗВИТКУ СТРУКТУР, ЩО ВІДПОВІДАЮТЬ ЗА ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНУ БЕЗПЕКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	94
Чумак О.М. ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СЛУХАЧІВ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	95
Шевченко В.В. ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ТА ЇЇ КОМПОНЕНТИ.....	96
Юр'єва Н.В. ОСОБЛИВОСТІ СМИСЛОВОГО СКЛАДНИКА МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	98

Для нотаток

Для нотаток

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**“Службово-бойова діяльність
Національної гвардії України:
сучасний стан, проблеми та перспективи”**

Секція 4

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск: *І.Є. Морозов*

Комп’ютерне складання і верстання: *С.О. Воробйов;*
О.В. Ніконенко

Формат 60x84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 3,49.
Тираж 50 прим. Зам. № 248

Видавець і виготовлювач Національної академії Національної гвардії України
майдан Захисників України, 3, м. Харків-1, 61001.
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 4794 від 24.11.2014 р.